

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ, ΚΥΠΡΟΥ ΚΑΙ ΙΣΡΑΗΛ

**Δημήτρης Κωμοδρόμος
Πανεπιστήμιο Πειραιώς
Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών**

Αθήνα 2014

Ο Δημήτρης Κωμοδρόμος βεβαιώνω ότι το έργο που εκπονήθηκε και παρουσιάζεται στην υποβαλλόμενη διπλωματική εργασία είναι αποκλειστικά ατομικό δικό μου. Όποιες πληροφορίες και υλικό που περιέχονται έχουν αντληθεί από άλλες πηγές, έχουν καταλλήλως αναφερθεί στην παρούσα διπλωματική εργασία. Επιπλέον τελώ εν γνώσει ότι σε περίπτωση διαπίστωσης ότι δεν συντρέχουν όσα βεβαιώνονται από μέρους μου, μου αφαιρείται ανά πάσα στιγμή αμέσως ο τίτλος.

(υπογραφή)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περιεχόμενα.....	3
Εισαγωγή.....	5
Πρώτο Κεφάλαιο: Ιστορικό πλαίσιο	
1.1 Οι σχέσεις Ελλάδος- Ισραήλ.....	7
1.1.2 Η φιλοαραβική στάση της Ελλάδας.....	18
1.2 Οι σχέσεις Κύπρου-Ισραήλ.....	20
1.3 Ο αντίκτυπος της τουρκοϊσραηλινής συμμαχίας στις ελληνοϊσραηλινές σχέσεις.....	23
Δεύτερο Κεφάλαιο: Η προσέγγιση Ελλάδας και Κύπρου με το Ισραήλ	
2.1 Η επιδείνωση των σχέσεων μεταξύ Τουρκίας και Ισραήλ και οι προεκτάσεις τους.....	28
2.1.2 Το επεισόδιο του Μαβί Μαρμαρά και η κατακόρυφη πόλωση των σχέσεων.....	30
2.1.3 Ο αντίκτυπος της τουρκικής στήριξης στο πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν.....	34
2.1.4 Οι συνομωσιολογικές κατηγορίες Ερντογάν κατά του Ισραήλ για το πραξικόπημα στην Αίγυπτο.....	36
2.2 Η προσέγγιση Ελλάδας-Ισραήλ και η σύσφιγξη των σχέσεων.....	37
2.2.2 Οι κινήσεις της Τουρκίας σε βάρος της ενεργειακής συνεργασίας Ελλάδας, Κύπρου και Ισραήλ.....	53
2.2.3 Ο ρόλος του Εβραϊκού λόμπι στις ΗΠΑ.....	54
2.3 Η προσέγγιση Κύπρου-Ισραήλ και η αναβάθμιση των σχέσεων.....	54
Τρίτο Κεφάλαιο: Οι προοπτικές της στρατηγικής συνεργασίας Ελλάδας, Κύπρου και Ισραήλ	
3.1 Το κοινό συμφέρον ανάσχεσης της ηγεμονικής Τουρκίας.....	63
3.2 Οι προοπτικές της ενεργειακής συνεργασίας Ελλάδος, Κύπρου και Ισραήλ.....	68
3.3 Άλλοι τομείς συνεργασίας.....	72
3.3.1 Συνεργασία σε επίπεδο διασποράς.....	72
3.3.2 Συνεργασία για την ανταλλαγή πληροφοριών.....	73
3.3.3 Στρατιωτικές ασκήσεις και ανταλλαγή τεχνογνωσίας.....	74
3.4 Κυπριακό Πρόβλημα.....	74

Συμπεράσματα.....	77
Βιβλιογραφία-Μελέτες-Διαδικτυακές Πηγές.....	79

Εισαγωγή

Ο σκοπός του παρόντος πονήματος είναι να παρουσιάσει τα κεντρικά σημεία των σχέσεων της Ελλάδας και της Κύπρου με το Ισραήλ στις μέρες μας, να τα αναλύσει και να αναδείξει τις προοπτικές που υπάρχουν για μια πιθανή στρατηγική συνεργασία μεταξύ των τριών κρατών. Στόχος της εργασίας είναι να ερευνήσει τους παράγοντες που διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στη σμίλευση των σχέσεων μεταξύ των δύο ελληνικών κρατών και του Ισραήλ και να αναδείξει τους τομείς στους οποίους τα τρία κράτη έχουν κοινά συμφέροντα και θα μπορούσαν να οικοδομήσουν στενές συνεργατικές σχέσεις.

Προτού όμως πραγματοποιηθούν τα παραπάνω είναι αναγκαία μια ιστορική ανασκόπηση του παρελθόντος των εν λόγω σχέσεων ούτως ώστε να ερμηνευθεί πληρέστερα το παρόν και να προβλεφθεί το μέλλον. Είναι σαφές πώς στα ζητήματα των διεθνών σχέσεων η πρόβλεψη του μέλλοντος είναι ένα εγχείρημα εξαιρετικά παρακινδυνευμένο¹, αφού σε αρκετές περιπτώσεις έχουν συμβεί καθοριστικά και απρόβλεπτα γεγονότα που άλλαξαν τη ροή της ιστορίας. Παρ'όλα αυτά θα τολμήσουμε, με τη δέουσα προσοχή, να θέσουμε ορισμένα πλαίσια για το μέλλον με βάση τα πραγματικά σύγχρονα γεγονότα και τα διαχρονικά διδάγματα του παρελθόντος.

Σε ποιες αιτίες οφείλεται η συζήτηση περί στρατηγικής συνεργασίας της Ελλάδας και της Κύπρου με το Ισραήλ? Γιατί δεν έγινε εφικτό μέχρι πριν λίγα χρόνια να ομιλούμε για στρατηγική συνεργασία μεταξύ τους? Τι ρόλο παίζει σε αυτό το πιθανό 'στρατηγικό τρίγωνο' η Τουρκία και πώς το επηρεάζει? Τι ρόλο διαδραματίζουν σε αυτή την διαφαινόμενη συνεργασία οι ΗΠΑ και η Ε.Ε.? Τι σημασία έχει η ανακάλυψη υδρογονανθράκων στην Ανατολική Μεσόγειο? Σε αυτά τα ερωτήματα θα προσπαθήσει να δώσει απαντήσεις αυτή η εργασία.

Η κεντρική ιδέα αυτού του πονήματος είναι ότι η στρατηγική συνεργασία μεταξύ της Ελλάδας, της Κύπρου και του Ισραήλ είναι ένα ενδεχόμενο που συγκεντρώνει μεγάλες πιθανότητες πραγματοποίησης, κυρίως με βάση δύο

¹ Πλατιάς Αθανάσιος, 'Το Νέο Διεθνές Σύστημα, Ρεαλιστική Προσέγγιση Διεθνών Σχέσεων', Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1995, σελ.22

γεγονότα βαρύνουσας σημασίας στην περιοχή. Το πρώτο αφορά την ανακάλυψη σημαντικών ενεργειακών αποθεμάτων σε υδρογονάνθρακες στην θαλάσσια περιοχή των Αποκλειστικών Οικονομικών Ζωνών (ΑΟΖ) κυρίως της Κύπρου και του Ισραήλ. Ήδη ισραηλινές εταιρίες συνεργάζονται με την Κυπριακή Δημοκρατία για την εξόρυξη των κυπριακών υδρογονανθράκων με την έμπρακτη στήριξη της ισραηλινής κυβέρνησης. Και εδώ υπεισέρχεται το δεύτερο γεγονός που βοηθά σε μεγάλο βαθμό την στρατηγική συνεργασία της Ελλάδας και της Κύπρου με το Ισραήλ. Είναι η αποδυνάμωση των τουρκοϊσραηλινών σχέσεων με αποτέλεσμα το Ισραήλ να ψάχνει για εναλλακτικούς περιφερειακούς συνεργάτες ούτως ώστε να καταστεί εφικτή η προώθηση των εθνικών του συμφερόντων. Σε αυτό το σημείο γίνονται αντιληπτές οι ηγεμονικές βλέψεις της Τουρκίας που θέλει, ενδεδυμένη με το μανδύα του νέο-οθωμανισμού να εμφανιστεί ως προστάτιδα των Αράβων και των ισλαμικών λαών της περιοχής γυρνώντας την πλάτη στο Ισραήλ.

Στο παρελθόν οι παραδοσιακά καλές σχέσεις της Ελλάδας και της Κύπρου με τις αραβικές χώρες δεν άφηναν περιθώρια στρατηγικής συνεργασίας με το Ισραήλ. Στη φάση που διανύουμε οι ελληνοαραβικές σχέσεις δεν έχουν το βάθος και την έκταση του παρελθόντος πρωτίστως επειδή δεν υπάρχουν, καίριας σημασίας, κοινά συμφέροντα. Αυτό φυσικά δεν σημαίνει ότι οι ελληνοαραβικές σχέσεις είναι εχθρικές. Αντιθέτως διατηρείται ένα καλό επίπεδο συνεργασίας και συνεννόησης. Σε αντίθεση όμως με το παρελθόν, δεν έχουν προτεραιότητα από καμία πλευρά με αποτέλεσμα να υπάρχει πλέον γόνιμο έδαφος συνεργασίας μεταξύ Ελλήνων και Ισραηλινών.

Επιπλέον η διάρρηξη των σχέσεων Τουρκίας και Ισραήλ προκάλεσε μια ανεπανάληπτη προσέγγιση μεταξύ της Αθήνας, της Λευκωσίας και της Ιερουσαλήμ. Οι εκατέρωθεν επισκέψεις Ελλήνων και Ισραηλινών στις τρεις πρωτεύουσες αλλά και οι συμφωνίες συνεργασίας μεταξύ των τριών κρατών άνοιξαν ένα νέο κεφάλαιο συσχετισμού δυνάμεων στην περιοχή.

Σε αυτό το νέο κεφάλαιο Ελλάδα, Κύπρος και Ισραήλ έχουν την ευκαιρία να προωθήσουν, από κοινού, τα στρατηγικά τους συμφέροντα σε μία σειρά από τομείς και να αυξήσουν την ασφάλεια, την σταθερότητα και την ευημερία στην Ανατολική Μεσόγειο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

1.1 Οι σχέσεις Ελλάδος - Ισραήλ

Με την ίδρυση του κράτους τους, το 1948, οι Ισραηλινοί προσπάθησαν να συνάψουν σχέσεις με τα κράτη της ευρύτερης περιοχής τους. Ανάμεσα σε αυτά τα κράτη ήταν και η Ελλάδα. Μεταξύ των δύο χωρών υπήρχαν αρκετοί παράγοντες που ευνοούσαν την συνεργασία αλλά και ένας ισχυρός ανταγωνισμός σε εθνικό και θρησκευτικό επίπεδο.² Αυτός ο ανταγωνισμός ήταν προϊόν της μακροχρόνιας ιστορικής διαμάχης ανάμεσα στον ιουδαϊσμό και στο Βυζάντιο και ήταν μία από τις βάσεις των ψυχρών διπλωματικών σχέσεων ανάμεσα στα δύο κράτη.³ Από την άλλη πλευρά υπήρχαν και εξακολουθούν να υφίστανται σημαντικά σημεία σύγκλισης μεταξύ της Ελλάδος και του Ισραήλ όπως η πίστη στις δημοκρατικές αρχές, η κοινή γεωγραφική θέση, ο φιλοδυτικός προσανατολισμός, η παρόμοια κουλτούρα και ο ξεκάθαρος διαχωρισμός κοσμικού κράτους και θρησκείας.

Ο πατέρας του σύγχρονου Ισραήλ, Νταβίντ Μπέν Γκουριόν θεωρούσε την Ελλάδα ως ένα από τα κράτη που μπορούσε να βοηθήσει τους Ισραηλινούς να αποφύγουν τον διπλωματικό αποκλεισμό από τα αραβικά κράτη. Επίσης πίστευε ότι μια συμμαχία με την Ελλάδα ήταν καθοριστική συνισταμένη της ισραηλινής ασφάλειας και γι'αυτό έπρεπε να διαφυλαχθούν οι δίοδοι προς και από το λιμάνι του Πειραιά και του αερολιμένα των Αθηνών.⁴

Το αποτέλεσμα αυτών των συγκλίσεων και αποκλίσεων, στις σχέσεις ανάμεσα στους Έλληνες και στους Εβραίους, αποκρυσταλλώθηκε με αυτή την φράση από τον καθηγητή Ζβί Ανκορί: 'Η πνευματική συγγένεια και ομοιότητα εναλλάσσονται με τον ανταγωνισμό και τη σύγκρουση'.⁵ Ως εκ τούτου δικαιολογείται η επιφυλακτικότητα με την οποία οι δύο χώρες αντιμετωπίζουν η μία την άλλη. Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι από το

² Αμίκιμ Ναχμάνι, 'Ισραήλ, Τουρκία και Ελλάδα: Ταραγμένες Σχέσεις στην Ανατολική Μεσόγειο', Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2003, σελ.230

³ Στο ίδιο

⁴ Στο ίδιο, σελ.232

⁵ Ζβί Ανκορί, 'Ελληνορθόδοξες-εβραϊκές σχέσεις στην ιστορική διαδρομή τους- Η εβραϊκή άποψη', Journal of Ecumenical Studies, τόμος 13, αρ. 4, σελ. 538, 544, Φθινόπωρο 1976 in Αμίκιμ Ναχμάνι, 'Ισραήλ, Τουρκία και Ελλάδα: Ταραγμένες Σχέσεις στην Ανατολική Μεσόγειο', Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2003, σελ.230

1949 μέχρι το 1990 οι σχέσεις Ελλάδος και Ισραήλ παρέμειναν αναλλοίωτες ως προς το βασικό τους πλαίσιο, ένα πλαίσιο στασιμότητας και αρνητισμού, παρά το δεδομένο μηδαμινών εδαφικών ή άλλων ουσιωδών διαφορών μεταξύ τους. Οι σημαντικότεροι παράγοντες που διαμόρφωσαν αυτή την κατάσταση στις ελληνοϊσραηλινές σχέσεις ήταν η φιλοαραβική στάση της Ελλάδος και οι στενές σχέσεις του Ισραήλ με την Τουρκία.

Οι ελληνοϊσραηλινές σχέσεις ουσιαστικά λειτουργούσαν με την λογική της αμοιβαίας αδιαφορίας αφού τα δύο έθνη-κράτη κατέληγαν να εξυπηρετούν μέρος των εθνικών τους συμφερόντων επιλέγοντας την συνεργασία ο ένας με τους αντιπάλους του άλλου. Ξεκάθαρο στοιχείο αυτών των σχέσεων ήταν η αλληλεξάρτηση τους με τις ελληνοτουρκικές και τις αραβοϊσραηλινές σχέσεις. Η κάθε κίνηση της Ελλάδος να προσεταιρισθεί τους Άραβες έφερνε το Ισραήλ πιο κοντά με την Τουρκία. Αντιστρόφως η κάθε κίνηση του Ισραήλ για συνεργασία με την Τουρκία οδηγούσε την Ελλάδα πλησιέστερα στους Άραβες. Οι επαφές μεταξύ Ελλήνων και Ισραηλινών ήταν πρόσκαιρες και επιφανειακές με βάση το συμφέρον της κάθε πλευράς, χωρίς ιδιαίτερη εμβάθυνση των σχέσεων.⁶ Ο ρόλος των Αράβων ήταν καθοριστικός λόγω της απαίτησής τους για αμοιβαιότητα σε πιθανή υποστήριξη της Ελλάδας, με αποτέλεσμα οι ελληνοϊσραηλινές σχέσεις να υποβαθμίζονται όταν προέκυπταν θερμές ελληνοαραβικές περιόδους. Τα δύο καίριας σημασίας ζητήματα της περιοχής, το Κυπριακό και το Παλαιστινιακό, ήταν αναπόφευκτο να επηρεάσουν έντονα τις ελληνοϊσραηλινές σχέσεις, με τις κατά καιρούς επαφές να καταλήγουν σε αποξένωση. Για παράδειγμα, στο ζήτημα της Ένωσης της Κύπρου με την Ελλάδα, οι ισραηλινοί τήρησαν απορριπτική στάση για να μην διαταράξουν τις σχέσεις τους με την Αγγλία και την Τουρκία. Παράλληλα, στα πλαίσια του ΟΗΕ, το Ισραήλ τηρούσε αρνητική στάση προς τις ελληνικές θέσεις, την ίδια στιγμή που το εβραϊκό λόμπι στις ΗΠΑ προωθούσε την τουρκική προπαγάνδα στον αμερικανικό τύπο.⁷

⁶ Αμίκαμ Ναχμάνι, 'Ισραήλ, Τουρκία και Ελλάδα: Ταραγμένες Σχέσεις στην Ανατολική Μεσόγειο', Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2003, σελ.66

⁷ Φώλα Δέσποινα, Το Αμυντικό Δόγμα του Ισραήλ και οι Γεωπολιτικές του Προεκτάσεις στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας 2009, σελ. 557

Η ελληνική εξωτερική πολιτική κατά την δεκαετία του 1950 επηρεαζόταν σημαντικά από την παρουσία διακοσίων χιλιάδων Ελλήνων που ζούσαν στις αραβικές χώρες. Αυτό το γεγονός κατέστη μοχλός πίεσης στα χέρια των Αράβων έναντι της διαμόρφωσης των αποφάσεων της Ελλάδας για την περιοχή. Η αιγυπτιακή ηγεσία χρησιμοποιώντας αυτό τον μοχλό πίεσης έθετε ένα εκβιαστικό δίλημμα στην αντίστοιχη ελληνική. Είτε η Ελλάδα θα δεσμευόταν ότι δεν θα αναγνώριζε ποτέ *de jure* το Ισραήλ, είτε η Αίγυπτος θα προχωρούσε στην απέλαση των Ελλήνων από την χώρα. Έτσι η Ελλάδα ήταν εγκλωβισμένη και δεν μπορούσε να δώσει ώθηση στις σχέσεις τις με το Ισραήλ. Ακόμη και όταν ο Νάσερ επέβαλε μέτρα που έπληξαν καίρια την ελληνική κοινότητα της Αιγύπτου με αποτέλεσμα ο αριθμός των Ελλήνων που διαβιούσαν εκεί να μειωθεί από 140.000 σε 30.000 περίπου, η ελληνική ηγεσία παρέμενε πιστή στην πολιτική της στη Μέση Ανατολή. Η πίστη σε αυτή την πολιτική πήγαζε από το γεγονός ότι οι 30.000 Έλληνες που παρέμειναν στην Αίγυπτο εξακολουθούσαν να είναι ισχυρή κοινότητα, τα συμφέροντα της οποίας όφειλε να προστατέψει η Ελλάδα. Σημαντικότερος όμως παράγοντας της ελληνικής πίστης στην συνεργασία με τους Άραβες ήταν το ζήτημα της Ένωσης της Κύπρου με την Ελλάδα. Η ελληνική πλευρά θεωρούσε ότι για να επιτευχθεί ο ανεκτίμητος στόχος της Ένωσης έπρεπε να υπάρξει η στήριξη των αραβικών κρατών, μέσω των ψήφων τους, στον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών.⁸ Ως εκ τούτου η Ελλάδα δεν μπορούσε να βελτιώσει τις σχέσεις της με το Ισραήλ, αναγνωρίζοντάς το *de jure*, γιατί σε αυτή την περίπτωση θα έθετε σε σοβαρό κίνδυνο την υποστήριξη του αραβικού μπλοκ στον ΟΗΕ. Αυτός ήταν ένας από τους σοβαρούς λόγους που το Ισραήλ επέλεξε να θέτει εμπόδια στην Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα.

Η Ελλάδα, από ιδρύσεως του Ισραήλ, έθετε εμπόδια στο νεοσύστατο κράτος στην προσπάθειά του να ενταχθεί σε παγκόσμιους οργανισμούς. Το γεγονός αυτό ήταν σημαντικό για τους Ισραηλινούς γιατί εμπόδιζε την έξοδο του Ισραήλ από την διεθνή απομόνωση. Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι η ελληνική εξωτερική πολιτική καταψήφισε τις αιτήσεις ένταξης του Ισραήλ

⁸ Φώλα Δέσποινα, Το Αμυντικό Δόγμα του Ισραήλ και οι Γεωπολιτικές του Προεκτάσεις στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας 2009, σελ.556

ακόμη και σε οργανισμούς με καθαρά τεχνικό χαρακτήρα που δεν είχαν καμία πολιτική αξία, όπως η Διεθνής Ταχυδρομική Ένωση και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Γεωργίας.⁹ Ο καθηγητής Αμίκαμ Ναχμάνι αναφέρει με έμφαση ότι: 'Η Ελλάδα υπερακόντισε ακόμη και την Αίγυπτο στην επίδειξη αντιισραηλινής πολιτικής στον ΟΗΕ και στα όργανά του'. Παράλληλα οι ελληνικές αρχές προχωρούσαν σε κατασχέσεις φορτίων όπλων όταν αντιλαμβάνονταν ότι είχαν προορισμό το Ισραήλ. Από την κατάσχεση δεν ξέφυγαν δύο ισραηλινά μαχητικά αεροπλάνα, τα οποία προσγειώθηκαν σε ελληνικό έδαφος για να ανεφοδιαστούν. Η επιστροφή τους στο Ισραήλ έγινε μόνο μετά την άρση του εμπάργκο που είχε θέσει ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών.¹⁰ Οι ενέργειες της ελληνικής πλευράς έπληξαν καίρια τις προσπάθειες του νεοσύστατου κράτους να ενισχυθεί και δημιουργήσαν ένταση στις ελληνοϊσραηλινές σχέσεις από την έναρξή τους.

Η επιδείνωση των ελληνοϊσραηλινών σχέσεων κλιμακώθηκε στη συνέχεια από μια σειρά διπλωματικών ενεργειών. Οι δύο χώρες περιθωριοποίησαν τους διπλωματικούς αντιπροσώπους η μία της άλλης, με αποτέλεσμα να ενισχύσουν την μεταξύ τους ψυχρότητα. Η Ελλάδα έστειλε το 1952 γενικό πρόξενο στην Ιερουσαλήμ ενώ το Ισραήλ συνέχισε να εκπροσωπείται από έναν επίτιμο πρόξενο στην Αθήνα. Παρά τις προσπάθειες των Ισραηλινών να υπάρχει ένα επίπεδο διπλωματικής συνεννόησης ανάμεσα στα δύο κράτη, οι πολύπλευροι δεσμοί της Ελλάδας με τον αραβικό κόσμο δεν το επέτρεψαν.

Μια άλλη πτυχή των ισραηλινών προσπαθειών να βελτιώσουν τις ελληνοϊσραηλινές σχέσεις ήταν η κινητοποίηση των Αμερικανοεβραίων, με στόχο να ασκήσουν πίεση προς τις ΗΠΑ και αυτές με την σειρά τους να πιέσουν την Ελλάδα. Η προσπάθεια αυτή δεν έφερε αποτέλεσμα. Ένας σοβαρός λόγος ήταν η δυσαρέσκεια των Ελληνοαμερικανών και κατ'επέκταση της Ελλάδας για το γεγονός ότι το ισραηλινό λόμπι παρείχε στήριξη στην Τουρκία σε σχέση με το Κυπριακό. Ως εκ τούτου τα δύο λόμπι, το ελληνικό και

⁹ Αμίκαμ Ναχμάνι, 'Ισραήλ, Τουρκία και Ελλάδα: Ταραγμένες Σχέσεις στην Ανατολική Μεσόγειο', Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2003, σελ.234

¹⁰ Φώλα Δέσποινα, Το Αμυντικό Δόγμα του Ισραήλ και οι Γεωπολιτικές του Προεκτάσεις στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας 2009, σελ.557-558

το εβραϊκό, ήρθαν σε ευθεία σύγκρουση, με αποτέλεσμα οι σχέσεις τους να καταστούν ανταγωνιστικές.¹¹

Στις αρχές της δεκαετίας του 1960, παρά τα σημαντικά προβλήματα που προέκυψαν στις σχέσεις της Ελλάδας με την Αίγυπτο, η ελληνική εξωτερική πολιτική εξακολουθούσε να είναι εγκλωβισμένη στην αταλάντευτη φιλοαραβική της πολιτικής. Καταλυτικοί παράγοντες που διαμόρφωσαν αυτή την κατάσταση, ήταν ο ρόλος που διαδραμάτισε ο Νάσερ, ως ηγέτης του αραβικού κόσμου και η άνοδος της ιδεολογίας του Παναραβισμού. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα την υποβάθμιση του διπλωματικού απεσταλμένου του Ισραήλ στην Αθήνα.¹²

Η πραξικοπηματική άνοδος της χούντας στην Ελλάδα, που είχε σαφή αμερικανόστροφο προσανατολισμό, αναπτέρωσε τις ελπίδες του Ισραήλ, πως με τη μεσολάβηση των Αμερικανών, οι ελληνοϊσραηλινές σχέσεις θα μπορούσαν να βελτιωθούν ουτως ώστε να υπάρξει *de jure* αναγνώριση του Ισραήλ από την Αθήνα. Όμως και πάλι οι ελπίδες των Ισραηλινών προσέκρουσαν στην ανάγκη της Ελλάδας να μην διαταράξει τις σχέσεις της με τα αραβικά κράτη, τα οποία την στήριζαν στο Κυπριακό ζήτημα. Η μόνη περίπτωση στην οποία η χούντα έδειξε ανοχή απέναντι στο Ισραήλ, ήταν κατά την διάρκεια του Πολέμου των Έξι Ημερών. Τότε λοιπόν, η χούντα επέτρεψε στο αμερικανικό πολεμικό ναυτικό να χρησιμοποιήσει τα λιμάνια της Κρήτης, για να έχει την δυνατότητα επέμβασης υπέρ του Ισραήλ. Η χούντα επέτρεψε επίσης και την προσγείωση ισραηλινών ελικοπτέρων στη Ρόδο.¹³ Παρά ταύτα οι άδειες που έδωσε η χούντα δεν είχαν καμία πρόθεση βελτίωσης των σχέσεων με το Ισραήλ, αλλά ήταν παράγωγο της αμερικανικής επιρροής στο στρατιωτικό καθεστώς. Εξάλλου, με το τέλος του Πολέμου των Έξι Ημερών, η στάση της Ελλάδας στον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών ήταν η πλέον αντίθετη

¹¹ Αμίκιμ Ναχμάνι, 'Ισραήλ, Τουρκία και Ελλάδα: Ταραγμένες Σχέσεις στην Ανατολική Μεσόγειο', Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2003, σελ.243

¹² Φώλα Δέσποινα, Το Αμυντικό Δόγμα του Ισραήλ και οι Γεωπολιτικές του Προεκτάσεις στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας 2009, σελ. 558

¹³ Abadi J., Constraints and Adjustments in Greece's Policy Toward Israel, σελ. 52 In Φώλα Δέσποινα, Το Αμυντικό Δόγμα του Ισραήλ και οι Γεωπολιτικές του Προεκτάσεις στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας 2009, σελ. 559

στα ισραηλινά συμφέροντα, αφού ψήφισε υπέρ της πλήρους και άνευ όρων απόσυρσης των ισραηλινών στρατευμάτων από τα κατεχόμενα εδάφη.

Η πίεση των Αμερικάνων, προς την ελληνική πλευρά, για βελτίωση των σχέσεων με το Ισραήλ είχε ως αποτέλεσμα την υλοποίηση ενός μικρού βήματος προς αυτή την κατεύθυνση, κατά τη διάρκεια του 1969. Η ελληνική κυβέρνηση αποδέχθηκε την ανταλλαγή διπλωματικών αντιπροσώπων με το Ισραήλ, χωρίς όμως να χρησιμοποιείται ο τίτλος του πρέσβη. Παράλληλα οι ΗΠΑ έδωσαν άδεια στο Ισραήλ να χρησιμοποιεί τις αμερικανικές βάσεις που βρίσκονταν σε ελληνικό έδαφος.¹⁴

Τον Αύγουστο του 1973 συνέβη ένα περιστατικό το οποίο φανέρωσε μια ακόμη πτυχή των διαφορών μεταξύ Ελλάδας και Ισραήλ. Ήταν το τρομοκρατικό κτύπημα που έλαβε χώρα στο αεροδρόμιο του Ελληνικού, από μέλη της παλαιστινιακής οργάνωσης 'Μαύρος Σεπτέμβρης'. Η επίθεση έγινε εις βάρος των επιβατών που είχαν προορισμό τη Γενεύη και τη Νέα Υόρκη, αν και στόχος τους ήταν οι επιβάτες της πτήσης προς Τελ Αβίβ. Σε αυτή την επίθεση σκοτώθηκαν τέσσερις επιβάτες και τραυματίστηκαν άλλοι πενήντα τρεις. Ο Σιμόν Πέρες, τότε αρχηγός του κόμματος των Εργατικών, με δηλώσεις του άφησε να εννοηθεί ότι η ανοχή που επεδείκνυε η Ελλάδα στο φαινόμενο της τρομοκρατίας πρόσφερε πρόσφορο έδαφος για αυτή την επίθεση.¹⁵ Η αντίληψη του κ. Πέρες απηχούσε σε ένα μεγάλο βαθμό την αλήθεια αφού το Μάιο του 1974 η ελληνική κυβέρνηση αποφάσισε να απελευθερώσει δύο Άραβες τρομοκράτες. Η απόφαση αυτή προκάλεσε την έντονη δυσαρέσκεια των ισραηλινών και νέα ένταση στις ελληνοϊσραηλινές σχέσεις.

Με την αποκατάσταση της δημοκρατίας στην Ελλάδα το 1974, η νέα κυβέρνηση του Κωνσταντίνου Καραμανλή δήλωσε την αμέριστη συμπαράσταση και αλληλεγγύη της προς τους Παλαιστίνιους. Η δήλωση

¹⁴ Krivine D., 'More Drive is Needed in Trade with the Greeks', Jerusalem Post, 13 Νοεμβρίου 1972, 'Washington Post Reports: Israel Says it Does Not Need U.S. Bases in Greece', Jerusalem Post, 18 Δεκεμβρίου 1972 in Φώλα Δέσποινα, Το Αμυντικό Δόγμα του Ισραήλ και οι Γεωπολιτικές του Προεκτάσεις στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας 2009, σελ. 559

¹⁵ 'Peres Implies Greece Partly at Fault', Jerusalem Post, 7 Αυγούστου 1973 in Φώλα Δέσποινα, Το Αμυντικό Δόγμα του Ισραήλ και οι Γεωπολιτικές του Προεκτάσεις στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας 2009 σελ 559

αυτή, έγινε εμφανώς στα πλαίσια της αραβικής στήριξης που είχε ανάγκη η Ελλάδα όσον αφορά το Κυπριακό πρόβλημα και της στήριξης των αραβικών θέσεων από την ελληνική πλευρά στην αραβοϊσραηλινή διένεξη, ως αντάλλαγμα. Παρά ταύτα, υπήρξαν επαφές μεταξύ της Ελλάδας και του Ισραήλ, οι οποίες είχαν ως αποτέλεσμα την υπογραφή δύο συμφωνιών που αφορούσαν την αγορά ηλεκτρονικού εξοπλισμού από το Ισραήλ και την αμοιβαία ανταλλαγή επισκέψεων ακαδημαϊκών και επιστημόνων.¹⁶

Κατά το έτος 1980, οι ισραηλινοί ζήτησαν από τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης να πιέσουν την Ελλάδα, προκειμένου να ευθυγραμμιστεί σε πορεία αναβάθμισης των ελληνοϊσραηλινών σχέσεων. Οι συναντήσεις υψηλού επιπέδου που έγιναν έδειξαν τη θετική διάθεση της Ελλάδας αλλά η Αθήνα δεν δεσμεύτηκε να προβεί σε συγκεκριμένες ενέργειες προς αυτή την κατεύθυνση. Υπήρξαν όμως υποσχέσεις ότι η Ελλάδα στο μέλλον θα έδινε περισσότερη βαρύτητα στις θέσεις των Ισραηλινών και ότι οι ελληνοαραβικές σχέσεις δεν θα επηρέαζαν αρνητικά τα συμφέροντα του Ισραήλ.¹⁷ Το γεγονός αυτό έφερε αραβικές πιέσεις προς την ελληνική πλευρά, με αποτέλεσμα το ελληνικό υπουργείο εξωτερικών να δώσει διαβεβαιώσεις ότι η Ελλάδα δεν θα αναγνώριζε de jure το Ισραήλ.

Η άνοδος του ηγέτη του Πανελληνίου Σοσιαλιστικού Κινήματος, Ανδρέα Παπανδρέου, στη θέση του Πρωθυπουργού δεν ήταν ότι καλύτερο για τις ελληνοϊσραηλινές σχέσεις. Ο κ. Παπανδρέου υποστήριξε με σθένος τον αγώνα των Παλαιστινίων για ανεξαρτησία και στάθηκε αρωγός των προσπαθειών της Οργάνωσης για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης (ΟΑΠ). Ταυτόχρονα επέλεξε την υιοθέτηση σκληρής ρητορικής εναντίον του Ισραήλ και των ΗΠΑ, δίνοντας ώθηση στην ενίσχυση των σχέσεων της Ελλάδας με τα αραβικά κράτη. Σε αυτό το πλαίσιο, ο κ. Παπανδρέου, επισκέφθηκε αρκετές φορές τις αραβικές χώρες και προχώρησε στην

¹⁶ 'Israel, Greece Sign Cultural Agreement', Jerusalem Post, 17 Μαΐου 1977 in Φώλα Δέσποινα, Το Αμυντικό Δόγμα του Ισραήλ και οι Γεωπολιτικές του Προεκτάσεις στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας 2009, σελ. 561

¹⁷ Abadi J., 'Constraints and Adjustments in Greece's Policy Toward Israel', σ. 57 in Φώλα Δέσποινα, Το Αμυντικό Δόγμα του Ισραήλ και οι Γεωπολιτικές του Προεκτάσεις στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας 2009, σελ. 561

διπλωματική αναβάθμιση της αντιπροσωπείας της ΟΑΠ στην Αθήνα, παρέχοντας της κύρος ανάλογο με αυτό της ισραηλινής.¹⁸

Η σκληρή ρητορική του κ. Παπανδρέου απέναντι στο εβραϊκό κράτος έγινε εντονότερη μετά την επέμβαση του Ισραήλ στο Λίβανο, το 1982. Ο Έλληνας Πρωθυπουργός χαρακτήρισε αυτή την επέμβαση 'έγκλημα κατά της ανθρωπότητας'.¹⁹ Αποτέλεσμα αυτής της ενέργειας ήταν η ένδειξη αμέριστης συμπαράστασης από τον ελληνικό λαό προς του Παλαιστινίους.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα των εγκάρδιων σχέσεων Ελλάδος και Παλαιστινίων ήταν η επίσκεψη του Γιασέρ Αραφάτ-η πρώτη του μετά την αποχώρηση της ΟΑΠ από τη Βηρυτό- στην Αθήνα, όπου έγινε δεκτός με τιμές αρχηγού κράτους.²⁰

Η φιλοαραβική πολιτική που ακολούθησε ο Ανδρέας Παπανδρέου επηρεαζόταν και από άλλους παράγοντες, πέραν των προσωπικών του προτιμήσεων. Η Ελλάδα είχε ανάγκη την στήριξη της οικονομίας της από τα σημαντικά αποθέματα αραβικών πετροδολαρίων και την σταθερή στήριξη από πλευράς των αραβικών κρατών στο Κυπριακό πρόβλημα. Ως εκ τούτου ο αραβικός κόσμος θεωρήθηκε από την Ελλάδα ως ένα σημαντικό στήριγμα σε πολιτικό και οικονομικό επίπεδο.

Σε αντίθεση με την επιθετική του ρητορική κατά του Ισραήλ, από τα τέλη του 1983, ο κ. Παπανδρέου δεν ακολούθησε πολιτική που μπορεί να χαρακτηριστεί αντιισραηλινή. Η ελληνική κυβέρνηση προχώρησε σε επαφές με διάφορες εβραϊκές οργανώσεις, οι οποίες εδρεύουν σε ευρωπαϊκές χώρες, επιδεικνύοντας την διάθεσή της να προσεγγίσει τους Ισραηλινούς.

Αποτέλεσμα αυτής της προσέγγισης ήταν η υπογραφή εμπορικών και πολιτιστικών συμφωνιών μεταξύ της Αθήνας και της Ιερουσαλήμ. Η διάθεση της Ελλάδας να επιδιώξει την δημιουργία διαύλων επικοινωνίας με το Ισραήλ προκλήθηκε από την πίεση που άσκησε η Ευρωπαϊκή Κοινότητα για

¹⁸ Φώλα Δέσποινα, Το Αμυντικό Δόγμα του Ισραήλ και οι Γεωπολιτικές του Προεκτάσεις στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας 2009, σελ.561-562

¹⁹ 'Agony in Athens', Jerusalem Post, 16 Ιουλίου 1982, Morris B., 'Angry at Israel', Jerusalem Post, 29 Ιουλίου 1982 in Φώλα Δέσποινα, Το Αμυντικό Δόγμα του Ισραήλ και οι Γεωπολιτικές του Προεκτάσεις στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας 2009, σελ.562

²⁰ Ιστορικό Λεύκωμα Εφημερίδος Καθημερινής - 1982, σ. 50

εξομάλυνση των ελληνοϊσραηλινών σχέσεων και την ανάγκη να μειωθεί η στήριξη που παρείχε το πανίσχυρο εβραϊκό λόμπι της Αμερικής προς την Τουρκία, εντός του αμερικανικού Κογκρέσου.²¹

Είναι φανερό ότι η Ελλάδα και να ήθελε να αναγνωρίσει de jure το Ισραήλ δεν πίστευε ότι θα μπορούσε να αντέξει το κόστος της διασάλευσης των σχέσεων με τα αραβικά κράτη. Γι' αυτό προτίμησε να είναι ιδιαίτερα προσεκτική και συγκρατημένη στις ενέργειες συνεργασίας με το Ισραήλ. Ως εκ τούτου η πάγια θέση της ελληνικής πλευράς ήταν ότι εάν το Ισραήλ επιθυμεί την de jure αναγνώριση από την Ελλάδα, θα έπρεπε να αναγνωρίσει το δικαίωμα αυτοδιάθεσης στους Παλαιστίνιους. Η διασύνδεση αυτή έδειξε ότι η Ελλάδα, σε αυτή τη φάση, είχε τη θέληση να δουλέψει με το Ισραήλ αλλά δεν είχε την δυνατότητα να έρθει σε ρήξη με τους Άραβες. Από την πλευρά του Ισραήλ όμως, ήταν ξεκάθαρο ότι χωρίς την de jure αναγνώριση της Ελλάδας, οι ελληνοϊσραηλινές σχέσεις θα παρέμεναν στάσιμες, δίχως περιθώρια βελτίωσης.²²

Η μεγάλη στροφή στις ελληνοϊσραηλινές σχέσεις ξεκίνησε το 1987, όταν ο τότε Υπουργός Εξωτερικών της Ελλάδας, Κάρολος Παπούλιας, δήλωσε ότι η Ελλάδα προτίθεται να αναγνωρίσει πλήρως το Ισραήλ. Μεγάλη σημασία σε αυτή τη στροφή είχε το γεγονός ότι η Ελλάδα παρέμεινε το μοναδικό κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) που δεν είχε αναγνωρίσει πλήρως το Ισραήλ, μετά την πλήρη αναγνώρισή του από την Ισπανία, το 1986. Η δήλωση του κ. Παπούλια είναι βέβαιο ότι ήταν το αποτέλεσμα των έντονων πιέσεων που ασκούσαν οι Αμερικανοί σε συνεννόηση με τους Ευρωπαίους, προς την Ελλάδα, με στόχο την πλήρη αναγνώριση του Ισραήλ.

Παρά ταύτα η δήλωση του κ. Παπούλια δεν έγινε πράξη. Έπρεπε να περάσουν τρία χρόνια και η πρωθυπουργία της χώρας να περάσει στα χέρια του άλλου μεγάλου κόμματος, της Νέας Δημοκρατίας, για να υλοποιηθεί η πλήρης αναγνώριση του Ισραήλ από την Ελλάδα. Έτσι η νέα κυβέρνηση του

²¹ Φώλα Δέσποινα, Το Αμυντικό Δόγμα του Ισραήλ και οι Γεωπολιτικές του Προεκτάσεις στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας 2009, σελ. 563

²² Στο ίδιο

Κωνσταντίνου Μητσοτάκη προώθησε την de jure αναγνώριση του Ισραήλ, με αποτέλεσμα αυτή να εγκριθεί από την ελληνική βουλή στις 21 Μαΐου 1990.

Στα πρώτα χρόνια μετά την πλήρη αναγνώριση του Ισραήλ από την Ελλάδα δεν υπήρξε ιδιαίτερη αλλαγή στις σχέσεις των δύο κρατών, πέραν της ταπεινής -με μια φρεγάτα- συμμετοχής της Ελλάδας στον Πόλεμο του Κόλπου στο πλευρό των ΗΠΑ, γεγονός που ενίσχυε την ασφάλεια του Ισραήλ.

Στα τέλη του 1994, η Ελλάδα και το Ισραήλ υπέγραψαν ένα μνημόνιο συνεργασίας που αφορούσε τον τομέα της άμυνας. Το μνημόνιο αυτό προέβλεπε τη διενέργεια στρατιωτικών ασκήσεων, ασκήσεων έρευνας και διάσωσης, συνεργασία στον τομέα συλλογής πληροφοριών και τον εξοπλιστικό τομέα, ανταλλαγή επισκέψεων και άλλα.²³ Ήταν μια ευρεία στρατιωτική συμφωνία με μεγάλη σημασία για τις δύο χώρες, η οποία όμως δεν ενεργοποιήθηκε ποτέ. Ακόμη χειρότερα για την Ελλάδα, μια παρόμοια συμφωνία στρατιωτικού χαρακτήρα υπογράφηκε και τέθηκε σε ισχύ μεταξύ Τουρκίας και Ισραήλ, το 1996. Η συμφωνία αυτή προκάλεσε την δυσφορία και την αντίδραση της Ελλάδας γιατί υπήρχε ο φόβος ότι στρέφεται εναντίον της. Οι δηλώσεις από πλευράς Τούρκων και Ισραηλινών αξιωματούχων ότι η συμφωνία δεν στρέφεται ενάντια σε κανέναν δεν ήταν αρκετές για να κατευνάσουν τους φόβους και την τεταμένη ατμόσφαιρα. Σε μια προσπάθεια του Ισραήλ να βρεθεί λύση στο ζήτημα, πρότεινε στην Ελλάδα να υπάρξουν κοινές ναυτικές ασκήσεις. Η Ελλάδα το αποδέχτηκε και μάλιστα οι δύο πλευρές συμφώνησαν να διεξάγουν κοινές ναυτικές ασκήσεις το Νοέμβριο του 1997 στο Αιγαίο. Ωστόσο οι Ισραηλινοί ζήτησαν την αναβολή της άσκησης, για την άνοιξη του 1998, με δικαιολογία το βεβαρημένο πρόγραμμα. Η άσκηση αναβλήθηκε με πιθανότερη αιτία της αναβολής την επιθυμία του Ισραήλ να διεξάγει ναυτικές ασκήσεις πρώτα με τους Τούρκους και στη συνέχεια με τους Έλληνες, και όχι το αντίστροφο.²⁴ Με απλά λόγια οι Ισραηλινοί έδιναν προτεραιότητα στις τουρκοϊσραηλινές σχέσεις. Την άνοιξη του 1998 ήταν η σειρά της ελληνικής πλευράς να αναβάλει την άσκηση με τη δικαιολογία ότι

²³ Στο ίδιο

²⁴ Athanassopoulou E., 'Responding to a Challenge: Greece's New Policy Towards Israel', σ. 117 in Φώλα Δέσποινά, Το Αμυντικό Δόγμα του Ισραήλ και οι Γεωπολιτικές του Προεκτάσεις στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας 2009, σελ. 565

υπήρχαν τεχνικά προβλήματα. Η Ελλάδα, χρησιμοποίησε αυτή την δικαιολογία, πιθανότατα γιατί δεν ήθελε να διακινδυνεύσει την συμμετοχή της σε μια άλλη σημαντική άσκηση, όπου τον πρώτο λόγο είχε η Αίγυπτος. Ως εκ τούτου εμφανίζεται ξεκάθαρα η επιλογή της Αθήνας να μην διαταράξει τις σχέσεις της με τις αραβικές χώρες, ιδιαίτερα με την Αίγυπτο, για χάρη της βελτίωσης των ελληνοϊσραηλινών σχέσεων. Επίσης η ανησυχία της Ελλάδας για την τουρκοϊσραηλινή στρατιωτική συμπαιγνία και η αραβική επιρροή στις αποφάσεις της ελληνικής πλευράς έπαιξαν καθοριστικό ρόλο.

Η αντικατάσταση του Ανδρέα Παπανδρέου από τον Κώστα Σημίτη, στον πρωθυπουργικό θώκο, διαφοροποίησε άρδην την κατάσταση στις σχέσεις Ελλάδος και Ισραήλ. Οι νέοι κυβερνώντες έθεσαν στο περιθώριο την φιλοαραβική πολιτική του Ανδρέα Παπανδρέου και έδωσαν προτεραιότητα στην οικοδόμηση ενισχυμένων σχέσεων με το Ισραήλ. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι ο υπουργός Αμύνης της νέας κυβέρνησης, Άκης Τσοχατζόπουλος, σε συναντήσεις που είχε με κυβερνητικά στελέχη των Η.Π.Α. και με εβραϊκές οργανώσεις στην Αμερική, δήλωνε χωρίς περιστροφές τη διάθεση της ελληνικής κυβέρνησης να προωθήσει την αμυντική και οικονομική συνεργασία με το Ισραήλ.²⁵

Μία άλλη σημαντική εξέλιξη στις ελληνοϊσραηλινές σχέσεις ήταν η επίσκεψη στο Ισραήλ, του Έλληνα Προέδρου, Κωνσταντίνου Στεφανόπουλου, την άνοιξη του 2000. Το ταξίδι αυτό είχε ιδιαίτερη σημασία γιατί ο κ. Στεφανόπουλος έγινε ο πρώτος Έλληνας Πρόεδρος που πραγματοποίησε επίσημη επίσκεψη στην Ιερουσαλήμ. Συναντήθηκε επίσης και με τον Γιάσερ Αραφάτ, αποφεύγοντας όμως να τον συναντήσει σε εδάφη που είναι υπό διεκδίκηση.²⁶

Οι αμέσως επόμενες επίσημες επισκέψεις Έλληνα αξιωματούχου στο Ισραήλ πραγματοποιήθηκαν κατά τα έτη 2002 και 2003 από τον, τότε Υπουργό Εξωτερικών, Γιώργο Παπανδρέου, ο οποίος έδειξε την ειλικρινή διάθεση της

²⁵ Τα Νέα, 10 Αυγούστου 1999 in Φώλα Δέσποινα, Το Αμυντικό Δόγμα του Ισραήλ και οι Γεωπολιτικές του Προεκτάσεις στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας 2009, σελ.566

²⁶ Φώλα Δέσποινα, Το Αμυντικό Δόγμα του Ισραήλ και οι Γεωπολιτικές του Προεκτάσεις στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας 2009, σελ.566

ελληνικής πλευράς να προσεγγίσει το Εβραϊκό κράτος. Από πλευράς του Ισραήλ, επίσημη επίσκεψη στην Ελλάδα πραγματοποίησε ο Ισραηλινός Πρόεδρος, Μοσέ Κατσάβ, το 2006.²⁷

1.1.2 Η φιλοαραβική στάση της Ελλάδας

Η Ελλάδα διατήρησε στο παρελθόν φιλοαραβική στάση η οποία μπορεί να εξηγηθεί αν αναλογισθούμε τα ζωτικά εθνικά συμφέροντα που ήθελε να υπερασπίσει στην περιοχή της Μέσης Ανατολής, αλλά και τα συμφέροντα των μεγάλων δυνάμεων. Τα σημαντικότερα εθνικά συμφέροντα της Ελλάδος στην περιοχή ήταν η προστασία των περίπου 200.000 Ελλήνων παροίκων που διαβιούσαν κυρίως στην Αίγυπτο, η εξασφάλιση της υποστήριξης των αραβικών κρατών όσον αφορά το Κυπριακό στους διεθνείς οργανισμούς, η κάλυψη των ενεργειακών αναγκών της με αραβικό πετρέλαιο, η διασφάλιση της απρόσκοπτης λειτουργίας των ελληνορθόξων πατριαρχείων της Αλεξάνδρειας, της Αντιόχειας και των Ιεροσολύμων και η ανάγκη απρόσκοπτης διέλευσης των ελληνικών πλοίων από τη Διώρυγα του Σουέζ, διαμορφώνοντας παράλληλα ένα περιβάλλον σταθερότητας, ασφάλειας και οικονομικής ανάπτυξης στην περιοχή.²⁸ Η Ελλάδα προσπαθούσε επίσης με την πολιτική της να αποφύγει την ανάμειξη σε ενδοαραβικές έριδες, ενώ παράλληλα υποστήριζε το αίτημα των αραβικών λαών για ανεξαρτησία και προσπαθούσε να μεσολαβήσει μεταξύ Δύσης και αραβικού κόσμου ούτως ώστε να βελτιωθούν οι σχέσεις τους.

Στον τρόπο άσκησης της εξωτερικής πολιτικής της Ελλάδος και συνάμα στις σχέσεις με τους Άραβες σημαντική επιρροή ασκούσαν οι Αμερικανοί, οι οποίοι από το 1947 και για τρεις περίπου δεκαετίες εμπλέκονταν συστηματικά στη λήψη αποφάσεων μέσω της πρεσβείας τους στην Αθήνα.²⁹ Παράλληλα για να γίνει εφικτή η παρέμβαση των Αμερικανών στις ελληνικές υποθέσεις είναι

²⁷ Στο ίδιο

²⁸ Γιάννης Δ. Σακκάς, 'Η Ελλάδα, το Κυπριακό και ο Αραβικός κόσμος, 1947-1974, Διπλωματία και στρατηγική στη Μεσόγειο την εποχή του Ψυχρού Πολέμου', Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, Ιανουάριος 2012, σελ.15

²⁹ Γιάννης Δ. Σακκάς, 'Η Ελλάδα, το Κυπριακό και ο Αραβικός κόσμος, 1947-1974, Διπλωματία και στρατηγική στη Μεσόγειο την εποχή του Ψυχρού Πολέμου', Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, Ιανουάριος 2012, σελ.16-17

φανερό ότι υπήρχε πρόσφορο έδαφος υπακοής από ελληνικής πλευράς. Η ελληνική υποχωρητικότητα οφειλόταν κυρίως στην αδυναμία της πολιτικής ελίτ να καταστρώσει σχέδια βελτίωσης της οικονομίας, αντιμετώπισης συνοριακών προβλημάτων και σταθεροποίησης της πολιτικής κατάστασης της χώρας. Η ατολμία και η αναποφασιστικότητα ήταν κύρια χαρακτηριστικά της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής, γεγονός που άφηνε την Ελλάδα στο περιθώριο των περιφερειακών και συνάμα των διεθνών εξελίξεων. Πέραν αυτού, σημαντικό ρόλο διαδραμάτισε η γεωγραφική θέση της Ελλάδος σε μια περιοχή όπου οι μεγάλες δυνάμεις επιχειρούσαν διαχρονικά να αυξήσουν την επιρροή τους. Η στάση της Ελλάδος όσον αφορά την εξωτερική της πολιτική συμπυκνώνεται σε αυτό που ο James Rosenau χαρακτήρισε συναινετική προσαρμογή, δηλαδή 'την πλήρη αποδοχή των διεθνών και περιφερειακών ισορροπιών, την άρνηση ανάληψης πρωτοβουλιών στις διεθνείς σχέσεις, την έλλειψη αντιστάσεων στις απαιτήσεις και πιέσεις των Η.Π.Α.'³⁰ Σε αυτό το πλαίσιο η Ελλάδα ανέλαβε τη σύσφιξη των σχέσεων με τις αραβικές χώρες με τις ευλογίες των Αμερικανών, οι οποίοι σκόπευαν να χρησιμοποιήσουν αυτή τη σχέση ως γέφυρα ανάμεσα στη Δύση και στον αραβικό κόσμο.

Η σχέση εξάρτησης της Ελλάδας από τις Η.Π.Α. επηρεάστηκε κυρίως από το ψυχροπολεμικό κλίμα της εποχής. Οι φόβοι να μην περιέλθει η χώρα υπό την σοβιετική σφαίρα επιρροής και να επιβληθεί ένα κομμουνιστικό καθεστώς είχαν ως απότοκο την σθεναρή στήριξη των ελληνικών κυβερνήσεων στις διπλωματικές κινήσεις των ΗΠΑ στη διεθνή σκακιέρα, ακόμη και αν αυτές δεν εξυπηρετούσαν τα ελληνικά εθνικά συμφέροντα. Επίσης ο φιλοαραβισμός ήταν και προϊόν της αντικομμουνιστικής στάσης των ελληνικών κυβερνήσεων και της αντισοβιετικής ιδεολογίας από την οποία διακατέχονταν οι αρμόδιοι του ελληνικού υπουργείου εξωτερικών.³¹ Το σκεπτικό πίσω από τον ελληνικό φιλοαραβισμό ήταν ότι εάν το δυτικό μπλόκ δεν προσπαθούσε να εντάξει τις αραβικές χώρες στο δικό του συνασπισμό ή τουλάχιστον να συνδράμει στην ουδετερότητά τους, τότε υπήρχε ο κίνδυνος αυτές οι χώρες να αναγκαστούν

³⁰ J.N. Rosenau, *The Study of Political Adaptation*, σελ. 63-65 in Γιάννης Δ. Σακκάς, 'Η Ελλάδα, το Κυπριακό και ο Αραβικός κόσμος, 1947-1974, Διπλωματία και στρατηγική στη Μεσόγειο την εποχή του Ψυχρού Πολέμου', Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα Ιανουάριος 2012, σελ.18

³¹ Γιάννης Δ. Σακκάς, 'Η Ελλάδα, το Κυπριακό και ο Αραβικός κόσμος, 1947-1974, Διπλωματία και στρατηγική στη Μεσόγειο την εποχή του Ψυχρού Πολέμου', Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα Ιανουάριος 2012, σελ.27

να ενταχθούν στο στρατόπεδο της Σοβιετικής Ένωσης. Σύμφωνα με αυτή την θεώρηση των πραγμάτων, από τους δυτικούς, μία εκ των λύσεων για την αντιμετώπιση του σοβιετικού κινδύνου ήταν η επίδειξη φιλικής στάσης από την Ελλάδα προς τους Άραβες.

Ένας άλλος καθοριστικός παράγοντας που ευνόησε την φιλοαραβική στάση των Ελλήνων ήταν η κοινή δίψα των Ελλήνων της Κύπρου και των Αράβων για αυτοδιάθεση και συνάμα ο αντιαποικιακός χαρακτήρας του εγχειρήματος. Το γεγονός αυτό είχε ευαισθητοποιήσει την ελληνική κοινωνία, η οποία έβλεπε τους Άραβες, μέχρι ενός βαθμού, συναγωνιστές των Ελλήνων της Κύπρου στη βάση ενός κορυφαίου ιδανικού, της ελευθερίας.

1.2 Οι σχέσεις Κύπρου-Ισραήλ

Οι σχέσεις μεταξύ του ισραηλινού και του κυπριακού λαού έχουν πανάρχαιες ρίζες. Κατά την ελληνιστική περίοδο έλαβε χώρα η εγκατάσταση των πρώτων Εβραίων στην Κύπρο, οι οποίοι είχαν αξιοσημείωτη παρουσία στο νησί έως και τη ρωμαϊκή εποχή. Η αμέσως επόμενη περίοδος που η Κύπρος δέχθηκε μαζική εγκατάσταση εβραίων στο εσωτερικό της ήταν η οθωμανική περίοδος όταν έγινε η εκδίωξή τους από την Ισπανία το 1492, με αποτέλεσμα να συρρέουν στις χώρες της οθωμανικής αυτοκρατορίας.³² Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα έως τις αρχές του 20^{ου}, υπήρξαν προσπάθειες να συσταθούν εβραϊκές αγροτικές κοινότητες στην Κύπρο, γεγονός που προκάλεσε νέα επαφή μεταξύ των δύο λαών.³³

Η περίοδος που έφερε πλησιέστερα Ισραηλινούς και Κυπρίους ήταν κατά την διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου και αμέσως μετά το τέλος του. Σε αυτή την περίοδο διήλθαν από τα εδάφη της Κύπρου αρκετοί επιζώντες του Ολοκαυτώματος, με στόχο να φτάσουν στην υπό βρετανική διοίκηση Παλαιστίνη, πριν ιδρυθεί το Κράτος του Ισραήλ το 1948.³⁴ Ο αριθμός των Εβραίων που διέμεναν στην Κύπρο, μεταξύ 1946 και 1949, ήταν γύρω στις

³²http://www.mfa.gov.cy/mfa/embassies/embassy_telaviv.nsf/DMLbilateral_gr/DMLbilateral_gr?OpenDocument

³³ Στο ίδιο

³⁴ Στο ίδιο

53.000 και κρατούνταν σε βρετανικά στρατόπεδα λόγω του γεγονότος ότι η Κύπρος αποτελούσε τότε βρετανική αποικία. Οι Κύπριοι αντιλαμβανόμενοι τις κακουχίες που πέρασαν οι Εβραίοι, τους στήριξαν προσφέροντας παρηγοριά και αλληλεγγύη. Οι περισσότεροι από τους κρατούμενους κατάφεραν να επιστρέψουν στην ιστορική τους πατρίδα, μετά την ίδρυση του Κράτους του Ισραήλ.³⁵

Η Κύπρος και το Ισραήλ εγκαθίδρυσαν διπλωματικές σχέσεις μετά το 1960, το έτος κήρυξης της ανεξαρτησίας της Κυπριακής Δημοκρατίας. Οι διπλωματικές σχέσεις της Κύπρου με το Ισραήλ υπήρξαν προβληματικές, από την αρχή αλλά και στη συνέχεια τους, λόγω της ιεράρχησης των προτεραιοτήτων της εξωτερικής πολιτικής από τις δύο πλευρές.³⁶ Από την κυπριακή πλευρά ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος, τότε Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας, έδινε μεγάλη σημασία στην διατήρηση των καλών σχέσεων με τους Άραβες, ιδιαίτερα με τον Πρόεδρο Νάσερ ενώ δεν μπορούσε να μην συνυπολογίσει την άρνηση της Ελλάδας να αναγνωρίσει de jure το Ισραήλ, για να μην διαταράξει τις σχέσεις της με τους Άραβες. Όπως έχει αναφερθεί προηγουμένα, η επιθυμία της ελληνικής πλευράς, για διατήρηση καλών σχέσεων με τους Άραβες προέκυπτε από τα ζωτικά εθνικά συμφέροντα που ήθελε να υπερασπίσει στην περιοχή της Μέσης Ανατολής. Από ισραηλινής πλευράς δόθηκε έμφαση στην ενίσχυση της στρατηγικής συνεργασίας με την Τουρκία καθώς οι Ισραηλινοί θεωρούσαν ότι Ελλάδα και Κύπρος, λόγω της φιλοαραβικής τους πολιτικής, δεν θα μπορούσαν να συνεργαστούν στρατηγικά με το Ισραήλ.

Παρά ταύτα οι ισραηλινοί κατάφεραν να ανοίξουν πρεσβεία στην Λευκωσία, στις 20 Ιανουαρίου 1961, με την βοήθεια της Τουρκίας και των Τουρκοκυπρίων που πίεσαν τον Μακάριο να δεχθεί την ανταλλαγή πρέσβων μεταξύ Κύπρου και Ισραήλ.³⁷ Οι κύριοι λόγοι της έντονης επιθυμίας του Ισραήλ να εγκαθιδρύσει διπλωματικές σχέσεις με την Κύπρο ήταν, πρώτον, ότι ήθελε να ξεφύγει από την γεωστρατηγική απομόνωση στην οποία βρέθηκε

³⁵ Στο ίδιο

³⁶ Ιακώβου Χρήστος, Διευθυντής του Κυπριακού Κέντρου Μελετών (ΚΥΚΕΜ) <http://geopolitics-gr.blogspot.com/2013/05/1961.html> 19 Μαΐου 2013

³⁷ Στο ίδιο

από την ίδρυσή του, δεύτερον, φοβόταν ότι η επιρροή του Νάσερ στην Κύπρο θα καταδίκασε το Ισραήλ σε πλήρη γεωστρατηγική απομόνωση, τρίτον, ήθελε μέσω των Ελληνοκυπρίων να δημιουργήσει διαύλους επικοινωνίας με την ελληνική κυβέρνηση ούτως ώστε να μετριάσει την μονόπλευρη και καθολική υποστήριξη υπέρ των Αράβων και τέταρτον ήθελε να ενισχύσει περαιτέρω την στρατηγική συνεργασία με την Τουρκία.

Η συνεργασία των Ισραηλινών με τους Τούρκους ήταν βασισμένη σε στέρεες βάσεις εξυπηρέτησης κοινών συμφερόντων, τα οποία στρέφονταν κατά των Ελληνοκυπρίων και των Αράβων. Τα δύο κράτη είχαν συμφωνίες υψηλού επιπέδου στο πεδίο της ανταλλαγής πληροφοριών ούτως ώστε να μειώσουν την επιρροή του Νασερισμού.³⁸ Παράλληλα η στήριξη της Τουρκίας προς το Ισραήλ για ανάπτυξη διπλωματικών σχέσεων με την Κυπριακή Δημοκρατία μείωνε την περιφερειακή απομόνωση του Ισραήλ. Το κέρδος για την Τουρκία ήταν η συγκεκαλυμμένη στήριξη των θέσεων της στον ΟΗΕ, από το Ισραήλ, για το Κυπριακό πρόβλημα. Στον αντίποδα τα αραβικά κράτη στήριζαν τις ελληνικές θέσεις.

Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι ο Πρόεδρος Μακάριος για να δεχθεί την παρουσία ισραηλινού πρεσβευτή στη Λευκωσία, μετά την πίεση των Τουρκοκυπρίων ηγετών, περίμενε πρώτα να εγκατασταθεί ο πρέσβης της Ηνωμένης Αραβικής Δημοκρατίας. Ένα άλλο γεγονός το οποίο επίσης φανερώνει τις προβληματικές ελληνοϊσραηλινές σχέσεις είναι ότι η Ελλάδα και η Κύπρος υπήρξαν οι τελευταίες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που αναγνώρισαν de jure το Ισραήλ.

Σε αυτό το πλαίσιο κινήθηκαν οι κυπριοϊσραηλινές σχέσεις μέχρι το 1994 όταν για πρώτη η Κυπριακή Δημοκρατία άνοιξε πρεσβεία στο Ισραήλ. Η επιλογή της τότε κυβέρνησης Κληρίδη να ανοίξει πρεσβεία στο Ισραήλ είχε σαν στόχο τον ενεργότερο ρόλο της Κύπρου στην ανατολική Μεσόγειο, σε συνεργασία με το Ισραήλ.

³⁸ Στο ίδιο

1.3 Ο αντίκτυπος της τουρκοϊσραηλινής συμμαχίας στις ελληνοϊσραηλινές σχέσεις

Μετά την πτώση της Σοβιετικής Ένωσης, η Τουρκία επιδίωξε να διαδραματίσει ένα νέο, ενεργότερο ρόλο στις εξελίξεις των περιοχών της Ανατολικής Μεσογείου και της Μέσης Ανατολής. Τα νέα χαρακτηριστικά της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής αλλά και οι διεθνείς συνθήκες κατά την δεκαετία του 1990 ευνόησαν την προσέγγιση και κατ' επέκταση την ραγδαία βελτίωση των σχέσεων μεταξύ της Τουρκίας και του Ισραήλ.

Το έτος 1991 οι σχέσεις της Τουρκίας και του Ισραήλ αποκαταστάθηκαν πλήρως. Την αποκατάσταση των σχέσεων υποβοήθησαν δύο σημαντικές διεθνείς εξελίξεις. Η πρώτη εξέλιξη ήταν το τέλος της παγκόσμιας ενεργειακής κρίσης, στο τέλος της δεκαετίας του 1980, που μείωσε την πολιτική επιρροή των, πλουσίων σε πετρέλαιο, αραβικών κρατών επί των αποφάσεων της Τουρκίας, σε σχέση με το Ισραήλ. Η δεύτερη εξέλιξη ήταν η ειρηνευτική διάσκεψη της Μαδρίτης, τον Οκτώβριο του 1991, στην οποία συμμετείχαν τα περισσότερα αραβικά κράτη και το Ισραήλ.³⁹ Το γεγονός αυτό έδωσε την ευκαιρία στην Τουρκία να επισημοποιήσει μελλοντικά τις σχέσεις που διατηρούσε με το Ισραήλ, με την λογική ότι αφού τα αραβικά κράτη είχαν διαπραγματεύσεις με το Ισραήλ τότε δεν θα μπορούσαν να θιγούν από την προσέγγιση Τούρκων και Ισραηλινών.

Η θέληση των Τούρκων και των Ισραηλινών να συνεργαστούν στενά αποδείχθηκε έμπρακτα από την υπογραφή σειράς διμερών συμφωνιών και μνημονίων, στρατιωτικού χαρακτήρα. Απόρροια αυτών των συμφωνιών ήταν η υπογραφή επίσημου πρωτοκόλλου συνεργασίας που έφερε την ονομασία 'Σύμφωνο Ασφάλειας και Εχεμύθειας'. Το πρωτόκολλο συνεργασίας μεταξύ των δύο χωρών είχε τις ευλογίες των ΗΠΑ και έθεσε τις βάσεις για την μετέπειτα τουρκοϊσραηλινή συμμαχία. Προέβλεπε τη διενέργεια κοινών στρατιωτικών ασκήσεων, την ανταλλαγή πληροφοριών, τη συνεργασία στον εκπαιδευτικό τομέα και την παραγωγή εξοπλισμού.⁴⁰ Τον Σεπτέμβριο του

³⁹ Φώλα Δέσποινα, Το Αμυντικό Δόγμα του Ισραήλ και οι Γεωπολιτικές του Προεκτάσεις στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας, 2009, σελ. 508

⁴⁰ Στο ίδιο

1995, ακολούθησε η υπογραφή Μνημονίου Συνεργασίας ανάμεσα στις πολεμικές αεροπορίες Τουρκίας και Ισραήλ, το οποίο προέβλεπε κοινές ασκήσεις στον εναέριο χώρο και των δύο κρατών.⁴¹ Τέλος, η συμφωνία που επισφράγισε την συμμαχία ανάμεσα στην Άγκυρα και την Ιερουσαλήμ ήταν η ‘Συμφωνία Συνεργασίας Στρατιωτικής Εκπαίδευσης’, τον Φεβρουάριο του 1996, η οποία προέβλεπε μεταξύ άλλων την ανταλλαγή επισκέψεων αξιωματικών όλων των βαθμίδων, τον ελλιμενισμό και τον ελεύθερο διάπλου των σκαφών στα χωρικά ύδατα των δύο χωρών, τη διενέργεια στρατιωτικών ασκήσεων, την αποστολή παρατηρητών για την επίβλεψη εκπαιδευτικών ασκήσεων, την ανταλλαγή ανθρώπινου δυναμικού και τεχνογνωσίας.⁴²

Η συμμαχία Τουρκίας και Ισραήλ αντιμετώπιστηκε από τα αραβικά κράτη ως ένας παράγοντας που ανέτρεπε την περιφερειακή ισορροπία και ήταν ευθεία απειλή κατά της ειρηνευτικής διαδικασίας.⁴³ Παραπλήσια, με τα αραβικά κράτη, αρνητική αντιμετώπιση προς την τουρκοϊσραηλινή συμμαχία έδειξαν η Ελλάδα και η Κύπρος, οι οποίες άσκησαν δριμεία κριτική στην επιλογή των Τούρκων και των Ισραηλινών. Χαρακτηριστικές ήταν οι δηλώσεις του Θεόδωρου Πάγκαλου και του Άκη Τσοχατζόπουλου.

Τον Ιανουάριο του 1998 κατά την διεξαγωγή της τουρκοϊσραηλινής ναυτικής άσκησης Reliant Mermaid, ο Υπουργός Εθνικής Άμυνας, Άκης Τσοχατζόπουλος εξέφρασε την έντονη δυσαρέσκειά του δηλώνοντας, μεταξύ άλλων, ότι η άσκηση φαίνεται να στοχεύει στη δημιουργία ενός νέου συσχετισμού δυνάμεων στην περιοχή.⁴⁴ Ένα μήνα αργότερα, ο τότε Υπουργός Εξωτερικών της Ελλάδας, Θεόδωρος Πάγκαλος χαρακτήρισε την τουρκοϊσραηλινή συμμαχία ‘μία συμμαχία μεταξύ αμαρτωλών που μας φέρνει

⁴¹ Athanassopoulou E., ‘Responding to a Challenge: Greece's New Policy Toward Israel’, Southeast European and Black Sea Studies, Vol. 3, No. 1, January 2003, σ. 109 in Φώλα Δέσποινα, Το Αμυντικό Δόγμα του Ισραήλ και οι Γεωπολιτικές του Προεκτάσεις στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας, 2009, σελ.509

⁴² Φώλα Δέσποινα, Το Αμυντικό Δόγμα του Ισραήλ και οι Γεωπολιτικές του Προεκτάσεις στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας, 2009, σελ.509-510

⁴³ Benzio - Ozean, ‘Arab Perceptions of Turkey and it's Alignment with Israel’, Middle Eastern Studies, 3112, (2001), σ.σ. 50 – 92 in Φώλα Δέσποινα, Το Αμυντικό Δόγμα του Ισραήλ και οι Γεωπολιτικές του Προεκτάσεις στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας, 2009, σελ. 567

⁴⁴ Φώλα Δέσποινα, Το Αμυντικό Δόγμα του Ισραήλ και οι Γεωπολιτικές του Προεκτάσεις στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας, 2009, σελ. 567

σε ψυχροπολεμικές καταστάσεις' και 'απειλή κατά της ασφάλειας στην περιοχή'.⁴⁵

Η μόνιμη εχθρότητα με την Τουρκία σε συνδυασμό με τις τεταμένες ελληνοτουρκικές σχέσεις, λόγω της κρίσης των Ιμίων, δημιούργησε μια σειρά από λόγους που η Ελλάδα αντιστρατευόταν την τουρκοϊσραηλινή συμμαχία. Πρώτον, η Ελλάδα θεώρησε ότι η συμμαχία της Τουρκίας με το Ισραήλ διασφάλιζε την ασφάλεια των ανατολικών τουρκικών συνόρων, όπου οι Τούρκοι αντιμετώπιζαν σοβαρά προβλήματα από τους Κούρδους αντάρτες, με συνέπεια η Ελλάδα να φοβάται ότι αφού οι Τούρκοι έχουν εξασφαλισμένα τα ανατολικά τους σύνορα θα γίνονταν πιο επιθετικοί στο Αιγαίο, επιδιώκοντας αλλαγή του status quo εις βάρος της ελληνικής κυριαρχίας και εδαφικής ακεραιότητας.

Ο δεύτερος λόγος που η Ελλάδα τάχθηκε ενάντια στην τουρκοϊσραηλινή συμμαχία ήταν η εκτίμηση ότι, μέσω αυτής, θα ενισχύονταν οι ήδη στενές σχέσεις μεταξύ της Τουρκίας και των ΗΠΑ. Η ενίσχυση της αμερικανοτουρκικής συμμαχίας σίγουρα θα ήταν εις βάρος των ελληνικών συμφερόντων στην περιοχή. Η υποστήριξη του εβραϊκού λόμπι των ΗΠΑ προς τις τουρκικές θέσεις, όσον αφορά ελληνοτουρκικά ζητήματα, δημιούργησε σοβαρά προβλήματα στην προώθηση των ελληνικών θέσεων στην Ουάσιγκτον και υπερακόντιζε τις προσπάθειες του ελληνικού λόμπι.

Ο τρίτος και τελευταίος λόγος που η Ελλάδα ήταν αρνητική απέναντι στην τουρκοϊσραηλινή συμμαχία ήταν το γεγονός ότι το Ισραήλ προσέφερε στην Τουρκία ένα συγκριτικό πλεονέκτημα στον τομέα των εξοπλισμών. Προτού τεθεί σε ισχύ η συμμαχία Τουρκίας και Ισραήλ, η Ελλάδα και η Τουρκία ήταν σε στρατιωτική ισορροπία, ισορροπία την οποία διατηρούσαν οι ΗΠΑ. Μετά την συμμαχία, οι Τούρκοι αποκτούσαν πρόσβαση στο προηγμένο τεχνολογικά οπλοστάσιο του Ισραήλ και ανά πάσα στιγμή μπορούσαν αιφνιδιαστικά να ανατρέψουν την ελληνοτουρκική στρατιωτική ισορροπία υπέρ τους. Επιπλέον οι Ισραηλινοί, σε αρκετές περιπτώσεις, συμφωνούσαν να μεταφέρουν την

⁴⁵ 'News in Brief', Jerusalem Post, 24 Φεβρουαρίου 1998, Christian Science Monitor, 3 Μαρτίου 1998 in Φώλα Δέσποινα, Το Αμυντικό Δόγμα του Ισραήλ και οι Γεωπολιτικές του Προεκτάσεις στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας, 2009, σελ. 567

τεχνογνωσία τους στον τομέα των εξοπλισμών στην Τουρκία και εκπαίδευαν άρτια τους Τούρκους χειριστές τους. Ως εκ τούτου υπήρξε αναβάθμιση του τουρκικού στρατού και ιδιαίτερα της τουρκικής πολεμικής αεροπορίας που εκπαιδεύονταν μαζί με την αντίστοιχη ισραηλινή, μία από τις κορυφαίες του κόσμου.⁴⁶

Η ελληνική πλευρά για να αντιμετωπίσει τα προβλήματα που δημιούργησε η τουρκοϊσραηλινή συμμαχία προσέγγισε το Ισραήλ με στόχο να συνάψει συμφωνίες αγοράς εξοπλισμών από τους Ισραηλινούς. Αυτό δεν κατέστη εφικτό γιατί οι Ισραηλινοί δεν ήθελαν να θέσουν σε κίνδυνο την συμμαχία τους με τους Τούρκους. Η Τουρκία σε καμία περίπτωση δεν θα αποδεχόταν να συμμαχεί με το Ισραήλ εάν οι Ισραηλινοί συνεργάζονταν, σε επίπεδο εξοπλισμών, με την Ελλάδα. Έτσι οι Ισραηλινοί προτίμησαν να διαφυλάξουν τις συμμαχικές τους σχέσεις με την Άγκυρα, κρατώντας σε απόσταση την Αθήνα. Για ακόμη μία φορά οι στενές τουρκοϊσραηλινές σχέσεις επηρέασαν αρνητικά το ενδεχόμενο ελληνοϊσραηλινής συνεργασίας.

Η Ελλάδα, πέραν της κριτικής που άσκησε στην τουρκοϊσραηλινή συμμαχία, προχώρησε στην προσπάθεια δημιουργίας αντισυσπειρώσεων στην περιοχή ούτως ώστε να αντισταθμίσει τη δυναμική του άξονα Τουρκίας-Ισραήλ. Η πρώτη προσπάθεια προσέγγισης έγινε προς τη Συρία και ακολούθησε η Αρμενία, τις οποίες οι σχέσεις με την Τουρκία διαχρονικά επηρεάζονται αρνητικά από το γεγονός της αρμενικής γενοκτονίας. Οι προσπάθειες αυτές όμως δεν είχαν ουσιαστικό αποτέλεσμα.⁴⁷

Οι αρνητικές αντιδράσεις της Ελλάδας και της Κύπρου, για την συμμαχία Τουρκίας και Ισραήλ, κινητοποίησαν την ισραηλινή διπλωματία που δεν ήθελε να δημιουργήσει εχθρικές σχέσεις με τα δύο ελληνικά κράτη. Γι' αυτό οι Ισραηλινοί, αλλά και οι Τούρκοι, διπλωμάτες διαβεβαίωναν ότι η τουρκοϊσραηλινή συμμαχία δεν στρεφόταν επιθετικά ενάντια σε κάποιο άλλο κράτος της περιοχής. Επίσης το Ισραήλ ξεκαθάριζε ότι δεν ήθελε να προωθήσει τις τουρκικές θέσεις στα διμερή ελληνοτουρκικά ζητήματα όπως το

⁴⁶ Φώλα Δέσποινα, Το Αμυντικό Δόγμα του Ισραήλ και οι Γεωπολιτικές του Προεκτάσεις στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας, 2009, σελ. 568

⁴⁷ Στο ίδιο, σελ. 569

Κυπριακό. Όμως η εξέλιξη του ζητήματος της ανάπτυξης των ρωσικών πυραύλων S-300 από την Κυπριακή Δημοκρατία έδειξε ακριβώς το αντίθετο.⁴⁸ Το εβραϊκό λόμπι στις ΗΠΑ κινητοποιήθηκε για την απομάκρυνση των πυραύλων S-300 από την Κύπρο.⁴⁹ Αποδείχθηκε ότι η συμμαχία Τουρκίας και Ισραήλ είχε αρνητική επίδραση για τα ελληνικά εθνικά συμφέροντα, όσον αφορά τα ελληνοτουρκικά προβλήματα, αφού ενισχύονταν οι επιθετικές ικανότητες της Τουρκίας.⁵⁰

Ένας άλλος καθοριστικός παράγοντας που η ισραηλινή εξωτερική πολιτική προτίμησε τη στενή συνεργασία με την Τουρκία, παρά με την Ελλάδα, ήταν η αναξιοπιστία της ελληνικής πλευράς να τηρήσει τις συμφωνίες της με το Ισραήλ. Το γεγονός αυτό έκανε τους Ισραηλινούς να αντιμετωπίζουν την Ελλάδα με καχυποψία.⁵¹

⁴⁸ Τουρκικά μαχητικά αεροσκάφη πραγματοποιούσαν μυστικές εκπαιδευτικές ασκήσεις στον εναέριο χώρο του Ισραήλ, με σκοπό την πρακτική εξάσκηση σε τακτικές επιθέσεων S-300MU1 πυραύλων επιφάνειας - αέρος, ως απάντηση στην αγορά των πυραύλων S-300 από την ελληνοκυπριακή κυβέρνηση. Στο ίδιο σελ.512

⁴⁹ Ha'aretz, 8 Δεκεμβρίου 1997 in Φώλα Δέσποινα, Το Αμυντικό Δόγμα του Ισραήλ και οι Γεωπολιτικές του Προεκτάσεις στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας, 2009, σελ. 535

⁵⁰ Φώλα Δέσποινα, Το Αμυντικό Δόγμα του Ισραήλ και οι Γεωπολιτικές του Προεκτάσεις στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας, 2009, σελ. 570

⁵¹ Στο ίδιο

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: Η ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΚΥΠΡΟΥ ΜΕ ΤΟ **ΙΣΡΑΗΛ**

Η προσέγγιση που προέκυψε τα τελευταία χρόνια μεταξύ της Ελλάδας και της Κύπρου με το Ισραήλ ήταν αποτέλεσμα τριών καθοριστικών γεγονότων που έλαβαν χώρα στην περιοχή. Πρώτο και σημαντικότερο γεγονός ήταν η σταδιακή αλλά ταχύτατη επιδείνωση στις σχέσεις της Τουρκίας και του Ισραήλ, λόγω των ηγεμονικών⁵² νέο-οθωμανικών οραματισμών της Άγκυρας. Δεύτερον, η ανακάλυψη υδρογονανθράκων στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και ιδιαίτερα στις θαλάσσιες περιοχές της Κύπρου και του Ισραήλ, δημιούργησαν τις προϋποθέσεις συνεργασίας μεταξύ των δύο ελληνικών κρατών και του Εβραϊκού, με βάση το εξέχον γεωπολιτικό και γεωοικονομικό στοιχείο του ελέγχου της παραγωγής και διακίνησης των ενεργειακών πηγών. Τρίτον η αστάθεια που επικρατεί στην περιοχή, λόγω των επιπτώσεων της Αραβικής Άνοιξης σε συνδυασμό με την απομόνωση του Ισραήλ, λειτούργησαν υποβοηθητικά στη συνεργασία Ελλάδας, Κύπρου και Ισραήλ, τρία κράτη τα οποία επιθυμούν την επικράτηση της σταθερότητας και της ανάπτυξης στην περιοχή.

2.1 Η επιδείνωση των σχέσεων μεταξύ Τουρκίας και Ισραήλ και οι προεκτάσεις τους

Οι τουρκοϊσραηλινές σχέσεις ξεκίνησαν για πρώτη φορά να επιδεινώνονται μετά την σκληρή κριτική της Τουρκίας σε βάρος του Ισραήλ για την επιχείρηση 'Χυμένο Μολύβι' (Cast Lead), τον Δεκέμβριο του 2008, κατά την διάρκεια της

⁵² 'Ηγεμονισμός ορίζεται ως η προσπάθεια ενός ισχυρού κράτους να επιφέρει διεθνείς αλλαγές που αναιρούν τις υψηλές αρχές του διεθνούς δικαίου περί διακρατικής ισοτιμίας, μη επέμβασης και εσωτερικής-εξωτερικής κυριαρχίας. Η διεθνής αλλαγή αφορά ένα ευρύ φάσμα ζητημάτων όπως μεταξύ άλλων αλλαγή συνόρων, μετακινήσεις πληθυσμών, επηρεασμός ή και πλήρης έλεγχος της πολιτικής διακυβέρνησης ενός ανεξάρτητου κράτους, δημιουργία ζωνών επιρροής με την υποδαύλιση περιφερειακών διενέξεων, δημιουργία τεχνητών ευνοϊκών όρων εμπορίου εις βάρος λιγότερο ισχυρών κρατών και καταχρηστικός έλεγχος των πλουτοπαραγωγικών τους πόρων.'
'Ηφαιστος Παναγιώτης, Το Στρατηγικό Βάθος και η Τουρκία, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2013, σελ.231

οποίας οι Ισραηλινοί επιτέθηκαν στη Λωρίδα της Γάζας με στόχο να σταματήσουν τις πυραυλικές επιθέσεις της Χαμάς εναντίον τους.⁵³

Το επόμενο σοβαρό επεισόδιο στις σχέσεις των δύο χωρών έλαβε χώρα στο Νταβός της Ελβετίας, τον Ιανουάριο του 2009, όπου διεξαγόταν η συνεδρίαση του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ. Σε αυτό το συνέδριο ο πρωθυπουργός της Τουρκίας Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν φώναξε 'σκοτώνετε ανθρώπους' προς τον Σιμόν Πέρες, αναφερόμενος στην επίθεση των ισραηλινών στη Λωρίδα της Γάζας και αποχώρησε εξοργισμένος από την αίθουσα συνεδρίασης.⁵⁴ Το γεγονός αυτό ήταν ένα ισχυρό σημάδι σκόπιμης, από πλευράς Ερντογάν, αύξησης της ψυχρότητας στις τουρκοϊσραηλινές σχέσεις που σκοπό είχε να στείλει το μήνυμα προς τους Άραβες ότι η τουρκική εξωτερική πολιτική υποστηρίζει με σθένος τα αραβικά συμφέροντα και δεν διστάζει έρθει σε σύγκρουση με το Ισραήλ για χάρη τους. Σημαντικό κέρδος για τον Ερντογάν προέκυψε στο εσωτερικό όπου η τουρκική κοινή γνώμη είναι σταθερός υποστηρικτής των Παλαιστινίων, όσον αφορά την διένεξη με τους Ισραηλινούς, με αποτέλεσμα η δημοτικότητα του Τούρκου πρωθυπουργού να παρουσιάζει θετικό πρόσημο μετά την λεκτική επίθεση κατά του Σιμόν Πέρες.⁵⁵

Επιπλέον, ένα νέο αρνητικό επεισόδιο στις σχέσεις Τουρκίας και Ισραήλ ήρθε να προστεθεί, τον Σεπτέμβριο του 2009, όταν το αίτημα του Τούρκου υπουργού εξωτερικών, Αχμέτ Νταβούτογλου, να επισκεφθεί τη Λωρίδα της Γάζας μέσω Ισραήλ, όπου σκόπευε να έχει συνάντηση με εκπροσώπους της Χαμάς και να επιστρέψει στο Ισραήλ, δεν έγινε αποδεκτό από τους Ισραηλινούς.⁵⁶ Η άρνηση των Ισραηλινών σε αυτό το αίτημα εξόργισε τους Τούρκους, με συνέπεια η Τουρκία να ακυρώσει την συμμετοχή της ισραηλινής

⁵³ Efraim Inbar, The Deterioration in Israeli-Turkish Relations and its International Ramifications, The Begin Sadat Center for Strategic Studies, Bar-Ilan University, Mideast Security and Policy Studies No.89, Israel February 2011, σελ. 1

⁵⁴ <http://news.in.gr/world/article/?aid=981008>, τελευταίος έλεγχος 14/10/2013

⁵⁵ William B. Quandt, Troubled Triangle: The United States, Turkey and Israel in the New Middle East, Just World Books, University of Virginia 2011, σελ.15

⁵⁶ H.Keinon, 'Turkish FM Cancels Visit over Gaza Row', Jerusalem Post, September 8, 2009 in Efraim Inbar, The Deterioration in Israeli-Turkish Relations and its International Ramifications, The Begin Sadat Center for Strategic Studies, Bar-Ilan University, Mideast Security and Policy Studies No.89, Israel February 2011, σελ. 3

πολεμικής αεροπορίας στην άσκηση 'Anatolian Eagle' τον Οκτώβριο του 2009.⁵⁷

2.1.2 Το επεισόδιο του Μαβί Μαρμαρά και η κατακόρυφη πώλωση των σχέσεων

Το Μαΐου του 2010 το διεθνές κίνημα 'Free Gaza' σε συνεννόηση με την τουρκική οργάνωση 'Humanitarian Relief Foundation'(IHH) διοργάνωσαν την αποστολή ενός στολίσκου 6 πλοίων με σκοπό να σπάσουν το ναυτικό αποκλεισμό του Ισραήλ, σε βάρος της Λωρίδας της Γάζας, και να μεταφέρουν ανθρωπιστική βοήθεια στους Παλαιστίνιους. Η νηοπομπή έλαβε πρόταση από τις ισραηλινές αρχές να πλεύσει στο λιμάνι του Ασνόντ για να ελεγχθούν τα εμπορεύματά της, αλλά αρνήθηκε. Ακολούθησε, σε διεθνή ύδατα, η ανακοπή της νηοπομπής από τις ισραηλινές ειδικές δυνάμεις, στην οποία τα πέντε από τα έξι πλοία πέρασαν στον έλεγχο των ισραηλινών αρχών χωρίς να υπάρξει αντίσταση. Αντιθέτως στο άλλο πλοίο, το Μαβί Μαρμαρά, υπήρξε συμπλοκή μεταξύ των επιβαινόντων του πλοίου και των ειδικών δυνάμεων του Ισραήλ με αποτέλεσμα να χάσουν την ζωή τους εννέα Τούρκοι πολίτες από ισραηλινά πυρά.

Το περιστατικό προκάλεσε απότομη και ραγδαία επιδείνωση στις σχέσεις Τουρκίας και Ισραήλ. Το Ισραήλ από την πλευρά του θεώρησε τις ενέργειές του ως πράξη νόμιμης αυτοάμυνας ενώ η Τουρκία, που είχε εννέα νεκρούς πολίτες, χαρακτήρισε την πράξη αδικαιολόγητη και κατά παράβαση του διεθνούς δικαίου.⁵⁸ Χαρακτηριστική ήταν η δήλωση του Προέδρου Αμπντουλάχ Γκιούλ ο οποίος ξεκαθάρισε πως 'Οι τουρκοισραηλινές σχέσεις δεν θα είναι πότε ξανά οι ίδιες από εδώ και στο εξής'⁵⁹ ενώ πολύ σκληρότερες

⁵⁷ 'Turkey Cancels Air Force Drill Because of Israeli Participation', Hurriyet Daily News, 11 Οκτωβρίου 2009, Diplomacy Section in Efraim Inbar, The Deterioration in Israeli-Turkish Relations and its International Ramifications, The Begin Sadat Center for Strategic Studies, Bar-Ilan University, Mideast Security and Policy Studies No.89, Israel February 2011, σελ.4

⁵⁸ Carol Migdalovitz, Israel's Blockade of Gaza, the Mavi Marmara Incident and Its Aftermath, Congressional Research Service, <http://www.fas.org/sgp/crs/mideast/R41275.pdf>, Ιούνιος 2010.

⁵⁹ Sabrina Tavernise, Michael Slackman, "Fatalities on Gaza Flotilla Said to Include U.S. Citizen," New York Times, 3 Ιουνίου 2010.

ήταν οι δηλώσεις του πρωθυπουργού Ερντογάν.⁶⁰ Μετά το συμβάν του Μαβί Μαρμαρά η Τουρκία ανακάλεσε τον πρεσβευτή της από το Ισραήλ ενώ ακύρωσε τρεις κοινές στρατιωτικές ασκήσεις, την συνεργασία στους τομείς της ενέργειας και του νερού, ακόμη και ποδοσφαιρικούς αγώνες. Οι Τούρκοι απαίτησαν από το Ισραήλ να ζητήσει συγγνώμη, να αποζημιώσει τα θύματα, να συσταθεί διεθνής επιτροπή για τη διαλεύκανση της υπόθεσης και να άρει τον αποκλεισμό της Γάζας, αν οι Ισραηλινοί επιθυμούσαν να εξομαλυνθούν οι σχέσεις των δύο κρατών.

Ο Υπουργός Άμυνας του Ισραήλ, Εχούντ Μπαράκ, εξέφρασε την λύπη του για τις ανθρώπινες απώλειες αλλά χαρακτήρισε τους ακτιβιστές ‘υποστηρικτές της Χαμάς και άρα της τρομοκρατίας’.⁶¹ Σε αυτή την αντίδραση συνέβαλε και το γεγονός ότι η τούρκικη οργάνωση ΙΗΗ, στην οποία ανήκε το πλοίο Μαβί Μαρμαρά, θεωρείται από τους Ισραηλινούς ότι έχει δεσμούς με την Αλ-Κάιντα, τη Χαμάς και υποστηρίζει αντιδυτική, ριζοσπαστικά ισλαμική και αντισιμητική ιδεολογία. Υπήρξαν έντονες αναφορές στον ισραηλινό τύπο ότι η Τουρκία εκμεταλλεύτηκε το γεγονός της αιματηρής συμπλοκής για να προωθήσει ένα πολιτικό στόχο, την άρση του αποκλεισμού της Γάζας.⁶² Να εμφανιστεί δηλαδή ως η χώρα προστάτης των Παλαιστινίων και κατ’ επέκταση των απανταχού μουσουλμάνων. Η θεωρία αυτή ενισχύθηκε από την προσπάθεια του Ταγίπ Ερντογάν να εμφανιστεί ως λαϊκός ήρωας στα μάτια των Αράβων με όπλο του τις εμπρηστικές δηλώσεις κατά των ισραηλινών και την σθεναρή υποστήριξη προς τους Παλαιστινίους. Ο ισραηλινός πρωθυπουργός Μπέντζαμιν Νετανιάχου από την πλευρά του υπαινίχθηκε ότι η Τουρκία επιζητούσε τη σύγκρουση με το Ισραήλ.⁶³

Ακολούθως μεσολάβησαν οι Η.Π.Α. ούτως ώστε να αποκαταστήσουν τις διπλωματικές σχέσεις μεταξύ Τουρκίας και Ισραήλ χωρίς άμεσο αποτέλεσμα. Αντίθετα το Ισραήλ αρνήθηκε να ζητήσει συγγνώμη, ενισχυμένο από την έκθεση του Ο.Η.Ε. που αναγνώρισε ότι ο αποκλεισμός της Γάζας αποτελεί ‘νόμιμο μέτρο ασφαλείας’ και ότι οι ακτιβιστές του Μαβί Μαρμαρά ‘έδρασαν

⁶⁰ Ο Τούρκος πρωθυπουργός αποκάλεσε το Ισραήλ ‘κράτος τρομοκράτη’.

⁶¹ http://news.kathimerini.gr/4dcgi/ w_articles_world_2_01/06/2010_402966, 1 Ιουνίου 2010

⁶² Βικτορ Ισαακ Ελιεζερ, Όταν ο Ερντογάν ελίσσεται, η Ελλάδα πρέπει να σχεδιάζει..., Εφ. Καθημερινή, http://news.kathimerini.gr/4dcgi/ w_articles_world_2_06/06/2010_403505, 6 Ιουνίου 2010

⁶³ http://news.kathimerini.gr/4dcgi/ w_articles_world_2_10/08/2010_410966, 10 Αυγούστου 2010

επιπόλαια' ενώ η Τουρκία διά στόματος του υπουργού εξωτερικών Αχμέτ Νταβούτογλου ανακοίνωσε την απέλαση του Ισραηλινού πρεσβευτή και την υποβάθμιση των διμερών διπλωματικών σχέσεων σε επίπεδο δεύτερου γραμματέα. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι στα μέτρα που ανακοίνωσε ο υπουργός εξωτερικών περιλαμβανόταν η αναστολή όλων των συμφωνιών στρατιωτικής συνεργασίας μεταξύ των δύο χωρών και η προσφυγή στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης εναντίον του αποκλεισμού της Λωρίδας της Γάζας.⁶⁴

Κομβικής σημασίας εξέλιξη, ως προς την υπόθεση Μαβί Μαρμαρά, προέκυψε το Μάρτιο του 2013 όταν μετά από μεσολάβηση του Αμερικανού προέδρου Μπαράκ Ομπάμα ο πρωθυπουργός του Ισραήλ, Μπέντζαμιν Νετανιάχου, επικοινωνήσε τηλεφωνικά με τον Ταγίπ Ερντογάν και του ζήτησε συγγνώμη για 'κάθε ενδεχόμενο λάθος' από πλευράς Ισραήλ που οδήγησε στο θάνατο 9 Τούρκους πολίτες και συμφώνησε να καταβάλει αποζημίωση. Με την σειρά του ο Τούρκος πρωθυπουργός υποσχέθηκε να τερματίσει την δικαστική δίωξη εναντίον των Ισραηλινών στρατιωτικών. Επίσης συμφωνήθηκε από τις δύο πλευρές να αποκατασταθούν πλήρως οι διπλωματικές τους σχέσεις, αρχικά με την επιστροφή των πρεσβευτών στις θέσεις τους.⁶⁵ Μέχρι στιγμής δεν έχει συμβεί τίποτα από τα δύο. Η εξέλιξη αυτή έδειξε ότι η Ουάσιγκτον επιθυμεί διακαώς να τερματίσει τη διαμάχη μεταξύ Ισραηλινών και Τούρκων, η οποία χρειάζεται την συμβολή τους για να αντιμετωπίσει τα σοβαρά ζητήματα της περιοχής και ιδιαίτερα την κρίση στη Συρία. Αυτό φυσικά δεν σημαίνει ότι Ισραήλ και Τουρκία εγκαινίασαν νέα περίοδο αγαστών σχέσεων. Απλά ήταν μια προσπάθεια ομαλοποίησης των σχέσεων, η οποία πρακτικά δεν υλοποιήθηκε. Μετά από τις πιέσεις των Αμερικανών, ο κ. Νετανιάχου προτίμησε την διπλωματική ήττα, επιλέγοντας μια κατευναστική τακτική έναντι της τουρκικής αντισραηλινής πρακτικής και ρητορικής, ελπίζοντας ότι με την στάση του το Ισραήλ θα έχει οφέλη από τις ΗΠΑ σε άλλα μέτωπα. Η στάση αυτή ελλοχεύει κινδύνους αποθράσυνσης και αύξησης της επιθετικότητας της Τουρκίας έναντι του Ισραήλ, το οποίο μετά την συγγνώμη έχασε και ένα σημαντικό μέρος του διπλωματικού κύρους του. Αξιοσημείωτο είναι το

⁶⁴ http://news.kathimerini.gr/4dcgi/w_articles_world_2_03/09/2011_454817, 3 Σεπτεμβρίου 2010

⁶⁵ http://news.kathimerini.gr/4dcgi/w_articles_world_2_23/03/2013_515124, 23 Μαρτίου 2013

γεγονός ότι σε δημοσκοπήσεις που έγιναν στο Ισραήλ, η συντριπτική πλειοψηφία των Ισραηλινών θεώρησαν την απολογία του πρωθυπουργού Νετανιάχου προς τους Τούρκους εσφαλμένη. Από την πλευρά του ο Τούρκος πρωθυπουργός χρησιμοποίησε τη συγγνώμη που έλαβε για να δείξει ότι κατάφερε να λυγίσει το Ισραήλ και να παρουσιάσει την Τουρκία ως μια υπερδύναμη της περιοχής που πετυχαίνει αυτό που θέλει. Με αυτό τον τρόπο αποκόμισε πολιτικά οφέλη στο εσωτερικό της Τουρκίας αφού τα φώτα της δημοσιότητας στράφηκαν μακριά από το κουρδικό, ένα ζήτημα για το οποίο δέχεται έντονες επικρίσεις η κυβέρνηση Ερντογάν. Επίσης στο εξωτερικό ενίσχυσε το προφίλ της Τουρκίας ως ηγέτιδας δύναμης και υπερασπιστή των δικαιών των μουσουλμάνων και των Αράβων, μετά την χαλάρωση από πλευράς των Ισραηλινών του αποκλεισμού της Λωρίδας της Γάζας.

Η κρίση στις σχέσεις Τουρκίας και Ισραήλ άφησε στις δύο πλευρές αμοιβαία καχυποψία και η συμμαχία που υπήρχε στο παρελθόν δεν αναμένεται να αποκατασταθεί και να επανέλθει στα πρότερα υψηλά επίπεδα. Η ιδεολογική στάση του Υπουργού Εξωτερικών της Τουρκίας Αχμέτ Νταβούτογλου και συνάμα τις ισλαμικής κυβέρνησης Ερντογάν δεν αφήνει πολλά περιθώρια παρερμηνειών. Στο βιβλίο του 'Το Στρατηγικό Βάθος, η Διεθνής Θέση της Τουρκίας' ο κ. Νταβούτογλου παρομοιάζει τις πρακτικές των Εβραίων με αυτές των ναζιστών του Χίτλερ,⁶⁶ κατηγορώντας το Ισραήλ για εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας, υποστηρίζοντας χαρακτηριστικά ότι πραγματοποίησε ανελέητες εθνοκαθάρσεις και σφαγές στην Παλαιστίνη και στο Λίβανο.⁶⁷ Με αυτό τον τρόπο, ο καθηγητής τότε, Αχμέτ Νταβούτογλου, έθεσε τις βάσεις για τη σύγκρουση με το κράτος του Ισραήλ, με ουσιαστικό στόχο την αύξηση της επιρροής της Άγκυρας στον αραβομουσουλμανικό κόσμο και κατ' επέκταση την αναβάθμιση του διεθνούς και περιφερειακού ρόλου της Τουρκίας. Η κύρια θέση την οποία υποστήριξε είναι ότι η στενή στρατηγική συνεργασία της Τουρκίας με το Ισραήλ δημιουργούσε αντιτουρκικό κλίμα στην αραβική κοινή γνώμη, με πιθανή αρνητική συνέπεια,

⁶⁶ 'Οι Εβραίοι, που απαντούσαν με ειρηνικά και πανανθρώπινα μηνύματα στις αντισημιτικές επιθέσεις που δέχονταν στην Ευρώπη, στη Μέση Ανατολή θεώρησαν νόμιμη για τους ίδιους μία πολιτική στάση που υιοθετούσε τις ίδιες ακριβώς μεθόδους.' Νταβούτογλου Αχμέτ, Το Στρατηγικό Βάθος, Η Διεθνής Θέση της Τουρκίας, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2010, σελ. 563

⁶⁷ Νταβούτογλου Αχμέτ, Το Στρατηγικό Βάθος, Η Διεθνής Θέση της Τουρκίας, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2010, σελ. 564,571

οι τουρκοαραβικές σχέσεις να καταστούν νέο πεδίο αντιπαράθεσης στη Μέση Ανατολή.⁶⁸ Επιπλέον ο κ. Νταβούτογλου υποστήριξε πως η Τουρκία επωμίστηκε ευθύνες στήριξης του Ισραήλ που δεν αναλογούσαν στο κέρδος της, χαρακτηρίζοντας 'παθητική την εικόνα της στις σχέσεις με το Ισραήλ'.⁶⁹ Η παρουσίαση αυτή, από πλευράς του μέντορα της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής τα τελευταία χρόνια, έχει αναγκάσει το Ισραήλ να αναθεωρήσει την στρατηγική του απέναντι στην Τουρκία και να αναζητήσει νέους περιφερειακούς εταίρους. Αυτή είναι η κύρια αιτία της προσέγγισης του Ισραήλ με την Ελλάδα και την Κύπρο.

Το σοβαρό πλήγμα που επέφερε στις σχέσεις Τουρκίας και Ισραήλ το επεισόδιο στο Μαβί Μαρμαρά αύξησε περεταίρω την απομόνωση του Ισραήλ στην περιοχή. Συνέπεια αυτή της εξέλιξης ήταν οι ισραηλινοί να εντείνουν τις προσπάθειες κάλυψης των όπλων, χαμένων πλέον, κερδών τους προσέφερε η συνεργασία με την Τουρκία. Σε αυτό το πλαίσιο Ελλάδα και Κύπρος, για μια σειρά από λόγους, είναι δύο κράτη με τα οποία το Ισραήλ θέλησε να καλύψει ένα μέρος του κενού που άφησε η διάρρηξη των σχέσεων με την Τουρκία.

2.1.3 Ο αντίκτυπος της τουρκικής στήριξης στο πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν

Οι προσπάθειες του Ιράν να αποκτήσει πυρηνικά όπλα αντιμετωπίζεται ως ένα μείζον ζήτημα εθνικής ασφαλείας κυρίως από το Ισραήλ αλλά και τις Η.Π.Α. Μετά το τρομοκρατικό κτύπημα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου οι Αμερικανοί θεωρούν το Ιράν ως κράτος του άξονα του Κακού.⁷⁰ Οι Ισραηλινοί από την πλευρά τους πιστεύουν ότι η κατοχή πυρηνικών όπλων από τους Ιρανούς

⁶⁸ Νταβούτογλου Αχμέτ, Το Στρατηγικό Βάθος, Η Διεθνής Θέση της Τουρκίας, Εκδ. Ποιότητα, Αθήνα 2010, σελ. 631

⁶⁹ (...) 'Το αξιοπρόσεκτο είναι ότι το Ισραήλ στο πλαίσιο της διαδικασίας συνεργασίας με την Τουρκία επέδειξε την ευαισθησία να διατηρήσει εξίσου θερμές τις σχέσεις του τόσο με το Ρωμαίικο τομέα(εννοεί την Κυπριακή Δημοκρατία) όσο και με την Ελλάδα.' (...) 'Στα πλαίσια της διαδικασίας αυτής, ενώ υποχώρησαν οι σχέσεις της Τουρκίας με τη Συρία και τον Αραβικό κόσμο, οι σχέσεις του Ισραήλ με τον Ρωμαίικο τομέα της Κύπρου και την Ελλάδα εισήλθαν σε τροχιά ανάπτυξης'. Νταβούτογλου Αχμέτ, Το Στρατηγικό Βάθος, Η Διεθνής Θέση της Τουρκίας, Εκδ. Ποιότητα, Αθήνα 2010, σελ. 635

⁷⁰ Μακρή Άννα, Το Ιράν, το Πυρηνικό Πρόγραμμα και οι Διεθνείς Σχέσεις, Πανεπιστήμιο Πειραιώς Π.Μ.Σ. Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών, Αθήνα, Ιανουάριος 2012, σελ.29

συνιστά υπαρξιακή απειλή για το κράτος τους.⁷¹ Ακόμη όμως και αν οι Ιρανοί δεν έχουν σκοπό να χρησιμοποιήσουν τα πυρηνικά όπλα, πιθανή κατοχή τους και μόνο αναβαθμίζει το διεθνή και περιφερειακό ρόλο του Ιράν. Έχει καταστεί σαφές πλέον ότι το Ισραήλ και οι Η.Π.Α. προσπαθούν, πάση θυσία, να τερματίσουν τις φιλοδοξίες του Ιράν να αποκτήσει πυρηνικό οπλοστάσιο. Η στάση όμως της Τουρκίας σε αυτό το ζήτημα έρχεται σε σύγκρουση με αυτή των ΗΠΑ και ιδιαίτερα με εκείνη του Ισραήλ.

Κατά την επίσκεψή του στο Ιράν ο πρωθυπουργός της Τουρκίας Ταγίπ Ερντογάν δήλωσε τα εξής: 'Η κυβέρνηση και ο λαός της Τουρκίας πάντα υποστήριζαν ξεκάθαρα τη θέση της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν για το πυρηνικό της πρόγραμμα και θα εξακολουθήσουν να ακολουθούν αυτή την πολιτική στο μέλλον'.⁷² Επίσης όσον αφορά τις απειλές του Ισραήλ ότι δεν θα επιτρέψει στο Ιράν να αποκτήσει πυρηνικά ο Ερντογάν δήλωσε τα ακόλουθα: 'Καμία χώρα δεν έχει το δικαίωμα να απειλεί ή να αναλαμβάνει στρατιωτική δράση εναντίον μιας άλλης χώρας που επιθυμεί να αποκτήσει πυρηνική τεχνολογία για ειρηνικούς σκοπούς'.⁷³ Το ζήτημα όμως είναι ότι η κατοχή της πυρηνικής τεχνολογίας από το Ιράν μπορεί να χρησιμοποιηθεί και για μη ειρηνικούς σκοπούς.

Οι δηλώσεις αυτές αλλά και η άρνηση της Τουρκίας να ψηφίσει νέες κυρώσεις κατά του Ιράν στο Συμβούλιο Ασφαλείας του Ο.Η.Ε., τον Ιούνιο του 2010, κόντρα στη θέληση των ΗΠΑ και του Ισραήλ, καταδεικνύει το νέο προσανατολισμό της Τουρκίας προς την Ανατολή, αγνοώντας, σε επικίνδυνο βαθμό για τη στρατηγική της αξία, τη Δύση. Με αυτή της την προσέγγιση η Τουρκία προσθέτει ακόμη ένα σημαντικό πεδίο στο οποίο αποκλίνουν τα συμφέροντά της από αυτά του Ισραήλ.

⁷¹ Μακρή Άννα, Το Ιράν, το Πυρηνικό Πρόγραμμα και οι Διεθνείς Σχέσεις, Πανεπιστήμιο Πειραιώς Π.Μ.Σ. Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών, Αθήνα, Ιανουάριος 2012, σελ.98

⁷² <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=26511&subid=2&pubid=112842423>, 29 Μαρτίου 2012

⁷³ <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=26511&subid=2&pubid=112842423>, 29 Μαρτίου 2012

2.1.4 Οι συνομοσιολογικές κατηγορίες Ερντογάν κατά του Ισραήλ για το πραξικόπημα στην Αίγυπτο

Ένα ακόμη σοβαρό επεισόδιο προστέθηκε στις έντονα διαταραγμένες σχέσεις Τουρκίας και Ισραήλ, τον Αύγουστο του 2013, όταν ο πρωθυπουργός της Τουρκίας Ταγίπ Ερντογάν, κατηγορήσε ευθέως το Ισραήλ ότι ενορχήστρωσε το πραξικόπημα και την ανατροπή του Προέδρου της Αιγύπτου, Μοχάμεντ Μόρσι, από το στρατό στις 3 Ιουλίου.

Οι αβάσιμες κατηγορίες του πρωθυπουργού της Τουρκίας κατά του Ισραήλ, εντάσσονται στο πλαίσιο της προσπάθειας του Ερντογάν να ενισχύσει την νέο-οθωμανική στρατηγική της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής, με βάση το δόγμα του 'στρατηγικού βάθους'. Η πτώση των Αδελφών Μουσουλμάνων από την εξουσία στην Αίγυπτο ήταν ένα ισχυρό πλήγμα για τους σχεδιασμούς της Τουρκίας. Οι Τούρκοι επένδυσαν πολλά πάνω στην άνοδο των ισλαμιστών, στην εξουσία της Αιγύπτου, και ήταν οδυνηρό για αυτούς να βλέπουν τις ελπίδες τους να εκτροχιάζονται. Άλλωστε από την έναρξη των αραβικών εξεγέρσεων, στις αρχές του 2011, η ενίσχυση των ισλαμιστών ήταν μόνιμη τακτική της Τουρκίας.⁷⁴ Η κυβέρνηση Ερντογάν είχε αναπτύξει στενούς δεσμούς με τους Αδελφούς Μουσουλμάνους και τον ηγέτη τους Μοχάμεντ Μόρσι, λόγω της κοινής τους, σουννιτικής, ισλαμικής ταυτότητας και γι'αυτό επιθυμούσε να διατηρήσουν την εξουσία στην Αίγυπτο. Όταν τα σχέδια αυτά κατέρρευσαν, μετά το πραξικόπημα του στρατού της Αιγύπτου, ο πρωθυπουργός της Τουρκίας θέλησε επικοινωνιακά να εμφανιστεί ως το αντίπαλο δέος του Ισραήλ, θεωρώντας πως με αυτό τον τρόπο θα κερδίσει το θαυμασμό των Αράβων και θα αυξήσει την περιφερειακή επιρροή της χώρας του στη Μέση Ανατολή.

Από τις δηλώσεις Ερντογάν, περί εμπλοκής των Ισραηλινών στα εσωτερικά της Αιγύπτου, προέκυψαν καυστικές απαντήσεις από την πλευρά του Ισραήλ και των Η.Π.Α, αναδεικνύοντας το αγεφύρωτο χάσμα αντιλήψεων μεταξύ της Τουρκίας και των δύο κρατών. Οι Ισραηλινοί, μέσω του γραφείου του πρωθυπουργού Νετανιάχου, χαρακτήρισαν τις κατηγορίες Ερντογάν

⁷⁴ Ιακώβου Χρήστος, Διευθυντής του Κυπριακού Κέντρου Μελετών, http://geopolitics-gr.blogspot.com/2013/08/blog-post_541.html, 23 Αυγούστου 2013

‘παράλογες’ ενώ οι Ηνωμένες Πολιτείες χαρακτήρισαν τις δηλώσεις του πολύ ‘προσβλητικές, αβάσιμες και λανθασμένες’.

Ως εκ τούτου η Τουρκία έχασε μέρος της επιρροής της, όχι μόνο στην Αίγυπτο και στο μουσουλμανικό κόσμο, αλλά και ως το κράτος-μέλος του NATO το οποίο θα μπορούσε να παίξει σταθεροποιητικό ρόλο στη Μέση Ανατολή. Μετά από τις δηλώσεις Ερντογάν, η Τουρκία έχασε την αξιοπιστία της ως έντιμος μεσολαβητής με αποτέλεσμα να μην μπορεί να χρησιμεύσει σε διαπραγματεύσεις μεταξύ τις συμμαχίας ΗΠΑ-Ισραήλ και των μουσουλμανικών κρατών. Επομένως φθίνει ο διπλωματικός ρόλος της Τουρκίας και δυσκολεύει η προσπάθεια της να εμφανισθεί σαν περιφερειακή υπερδύναμη που ασκεί μεγάλη επιρροή στην περιοχή. Είναι βέβαιο πια ότι οι Ισραηλινοί δεν θεωρούν την Τουρκία ως μια χώρα που ενισχύει τις προσπάθειές τους να αυξήσουν την ασφάλεια του κράτους τους. Αντίθετα η Τουρκία γίνεται εμπόδιο σε αυτές τις προσπάθειες.

2.2 Η προσέγγιση Ελλάδας-Ισραήλ και η σύσφιγξη των σχέσεων

Η απρόσμενη ρήξη μεταξύ Τουρκίας και Ισραήλ έφερε στο φως για ακόμη μια φορά την αλληλεξάρτηση που υπάρχει ανάμεσα στις τουρκοϊσραηλινές και τις ελληνοϊσραηλινές σχέσεις. Η ψυχρότητα που προέκυψε ανάμεσα σε Τούρκους και Ισραηλινούς δημιούργησε την ευκαιρία προσέγγισης δύο χωρών που όχι μόνο δεν έχουν σημαντικές διαφορές αλλά αντιθέτως έχουν αρκετά κοινά συμφέροντα. Όπως παρουσιάστηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο, ένας σημαντικός παράγοντας που δεν ευνοούσε μία προσέγγιση μεταξύ της Ελλάδας, και κατ’επέκταση της Κύπρου, με το Ισραήλ ήταν ο όρος της αμοιβαιότητας που απαιτούσε η Άγκυρα από το Ισραήλ για να υπάρχει αγαστή στρατηγική συμμαχία μεταξύ τους. Με απλά λόγια οι Τούρκοι δεν επέτρεπαν στους Ισραηλινούς να προχωρήσουν σε πράξεις συνεργασίας με τους Έλληνες, οι οποίες θα αύξαναν τους συντελεστές ισχύος της Ελλάδας, χώρα την οποία οι Τούρκοι αντιμετωπίζουν ως ιστορικό και μόνιμο εχθρό.

Το επεισόδιο του Μαβί Μαρμαρά φανέρωσε στους ισραηλινούς την σκόπιμα επιθετική στάση των Τούρκων απέναντι στο Ισραήλ και τις ηγεμονικές πανισλαμικές θεωρήσεις, που ο υπουργός εξωτερικών της Τουρκίας Αχμέντ Νταβούτογλου σχεδίασε, στην πράξη. Αυτό ήταν αρκετό για να φέρει το Ισραήλ πλησιέστερα στην Ελλάδα και την Κύπρο, με βάση τη λογική του 'ο εχθρός του εχθρού είναι φίλος'.

Η στροφή στις σχέσεις Ελλάδας και Ισραήλ σηματοδοτήθηκε με την επίσκεψη του Έλληνα πρωθυπουργού Γιώργου Παπανδρέου στο Ισραήλ τον Ιούλιο του 2010. Η επίσκεψη αυτή χαρακτηρίστηκε ιστορική αφού ήταν η πρώτη επίσκεψη Έλληνα πρωθυπουργού στο Ισραήλ μετά την αναγνώριση του εβραϊκού κράτους από την Ελλάδα.⁷⁵ Η χρονική στιγμή αυτής της επίσκεψης δεν ήταν τυχαία. Είχε προηγηθεί το επεισόδιο του Μαβί Μαρμαρά αλλά και η ενοχλητική για τους Ισραηλινούς συνάντηση του Αχμέντ Νταβούτογλου με τον ηγέτη της Χαμάς στη Δαμασκό, λίγες μέρες μετά το επεισόδιο.

Σε αντίθεση με το διπλωματικό παρελθόν, η Ελλάδα επέλεξε μια πιο μετριοπαθή στάση απέναντι στο Ισραήλ και λιγότερο επικριτική.⁷⁶ Αυτό προκύπτει από την απόφαση της Ελλάδας να απέχει από τη Γενική Συνέλευση του Ο.Η.Ε., το Νοέμβριο του 2009, για την έκθεση Γκόουλντστόουν, η οποία κατηγορούσε το Ισραήλ για βιαιότητα στη Γάζα αλλά και από την ψύχραιμη αντίδραση της Αθήνας στην επίθεση των Ισραηλινών κατά της νηοπομπής προς τη Γάζα.⁷⁷

Τη συνάντηση του Γιώργου Παπανδρέου με τον ομόλογό του Μπέντζαμιν Νετανιάχου βοήθησε και η καλή προσωπική σχέση και χημεία που οικοδόμησαν οι δύο πρωθυπουργοί, κυρίως λόγω της κοινής τους

⁷⁵ Αθανάσιος Έλλης, http://news.kathimerini.gr/4dcgi/ w_articles_politics_2_25/07/2010_409224, 25 Ιουλίου 2010

⁷⁶ Ο αναπληρωτής υπουργός εξωτερικών Δημήτρης Δρούτσας δήλωσε ότι 'το Ισραήλ έχει την υποχρέωση να παρέχει όλες τις απαραίτητες πληροφορίες' για το συμβάν στο Μαβί Μαρμαρά ενώ επισήμανε ότι 'δεν υπάρχει καμιά δικαιολογία για τη χρήση τέτοιας έκτασης βίας'. http://news.kathimerini.gr/4dcgi/ w_articles_world_2_01/06/2010_402965 1 Ιουνίου 2010
Ο πρωθυπουργός Γιώργος Παπανδρέου χαρακτήρισε «καταδικαστέα και απαράδεκτα» τα όσα συνέβησαν. http://news.kathimerini.gr/4dcgi/ w_articles_world_2_01/06/2010_403011 1 Ιουνίου 2010

⁷⁷ Αθανάσιος Έλλης, http://news.kathimerini.gr/4dcgi/ w_articles_politics_2_25/07/2010_409224, 25 Ιουλίου 2010, http://news.kathimerini.gr/4dcgi/ w_articles_columns_2_22/07/2010_408812, 22 Ιουλίου 2010

αμερικανικής μόρφωσης.⁷⁸ Το σημαντικότερο κέρδος για τις δύο χώρες από αυτή τη συνάντηση ήταν η δημιουργία διαύλων επικοινωνίας μεταξύ τους ενώ η παρουσία και μόνο ενός Έλληνα πρωθυπουργού στο Ισραήλ, μετά από τόσα χρόνια, ανανέωσε και αναβάθμισε τις σχέσεις.

Η βελτίωση των σχέσεων ανάμεσα σε Ελλάδα και Ισραήλ έγινε εμφανέστερη, τον Αύγουστο του 2010, όταν ο πρωθυπουργός του Ισραήλ Μπέντζαμιν Νετανιάχου επισκέφθηκε την Αθήνα. Ήταν η πρώτη επίσκεψη Ισραηλινού πρωθυπουργού στην Ελλάδα. Η επίσκεψη αυτή έδειξε την πρόθεση του Ισραήλ να αναζητήσει νέες συνεργείες στην περιοχή, σε μια περίοδο που ήταν αρκετά απομονωμένο και οι γεωπολιτικές ανακατατάξεις στον αραβικό κόσμο εξελίσσονταν ραγδαία.

Από κοινού οι δύο πρωθυπουργοί αποφάσισαν την σύσταση μεικτής επιτροπής Ελλάδας-Ισραήλ με σκοπό την ανάπτυξη της συνεργασίας ανάμεσα στις δύο χώρες σε τομείς όπως η οικονομία, οι επενδύσεις, ο τουρισμός, η ανταλλαγή τεχνογνωσίας κ.α.⁷⁹ Έγιναν επίσης συζητήσεις για θέματα υψηλής πολιτικής, πέραν της οικονομίας, όπως η άμυνα και η ασφάλεια, με το Ισραήλ να αναζητεί μεγαλύτερο χώρο για τις αεροναυτικές του ασκήσεις, ασκήσεις για τις οποίες στο παρελθόν τα ισραηλινά μαχητικά χρησιμοποιούσαν τον τούρκικο εναέριο χώρο. Μετά την επιδείνωση των τουρκοϊσραηλινών σχέσεων, η Τουρκία αφαίρεσε την δυνατότητα χρήσης του εναέριου χώρου της από τα ισραηλινά μαχητικά. Στην Ελλάδα παρουσιάστηκε μια καλή ευκαιρία εξοικείωσης των ενόπλων δυνάμεών της με τεχνολογικά προηγμένα οπλικά συστήματα.

Τέλος, κατά την επίσκεψη Νετανιάχου στην Ελλάδα συμφωνήθηκε να πραγματοποιηθεί τον Οκτώβριο του 2010 το δεύτερο σκέλος της άσκησης «Μίνωας», που είχε διακοπεί λόγω της συμπλοκής στο Μαβί Μαρμαρά. Η άσκηση αυτή είχε σκοπό την προετοιμασία της ισραηλινής αεροπορίας για πιθανό κτύπημα κατά των πυρηνικών εγκαταστάσεων του Ιράν, σε περίπτωση που το τελευταίο αποκτήσει πυρηνικά όπλα. Αξιοσημείωτο είναι το

⁷⁸ Αμίκαμ Ναχμάνι-Συλλογικό, Το στρατηγικό Βάθος και η Τουρκία, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2013 σελ.119

⁷⁹ Δώρα Αντωνίου, http://news.kathimerini.gr/4dcgi/w_articles_politics_2_17/08/2010_411652, 17 Αυγούστου 2010

γεγονός ότι σε αυτή την άσκηση τα ισραηλινά μαχητικά χρησιμοποίησαν, για πρώτη φορά, ως έδρα τους ελληνική αεροπορική βάση.⁸⁰

Το Νοέμβριο του 2010 συστάθηκαν ομάδες εργασίας, από τα υπουργεία Άμυνας Ελλάδος και Ισραήλ, με στόχο την εξειδίκευση της στρατιωτικής συνεργασίας των δύο πλευρών. Ο άξονας της συζήτησης κινήθηκε γύρω από τις κοινές εκπαιδεύσεις, τη διεξαγωγή κοινών ασκήσεων, την αμυντική βιομηχανία και την αξιοποίηση των δυνατοτήτων ανάπτυξης από κοινού αμυντικών προγραμμάτων, συμπαραγωγής, έρευνας και μεταφοράς τεχνολογίας.⁸¹

Ένα από τα αποτελέσματα του καλού κλίματος στις σχέσεις Ελλάδας και Ισραήλ ήταν η άμεση ανταπόκριση των ελληνικών αρχών, στο αίτημα του Ισραήλ για συνδρομή, στην κατάσβεση μεγάλης πυρκαγιάς που είχε εκδηλωθεί κοντά στη Χάιφα, το Δεκέμβριο του 2010. Την ίδια ώρα ο υπουργός εξωτερικών του Ισραήλ Αβίγκντορ Λίμπερμαν εξέφρασε τις θερμές ευχαριστίες του στον Έλληνα υπουργό εξωτερικών Δημήτρη Δρούτσα και έδωσε τα συγχαρητήριά του στις ελληνικές δυνάμεις πυρόσβεσης για την αποτελεσματικότητά τους.⁸²

Μετά από τις παραπάνω εξελίξεις ακολούθησαν αρκετές συναντήσεις αξιωματούχων των δύο χωρών που ασχολήθηκαν με διάφορους τομείς, στους οποίους οι δύο χώρες θα μπορούσαν να βρουν γόνιμο έδαφος συνεργασίας. Για παράδειγμα τον Ιανουάριο του 2010 επισφραγίστηκε η συμφωνία να υπάρξει κοινό υπουργικό συμβούλιο μεταξύ των δύο χωρών σε τομείς όπως ο τουρισμός, η υψηλή τεχνολογία, οι επενδύσεις και το φυσικό αέριο.⁸³

Σημαντική ώθηση στις ελληνοϊσραηλινές σχέσεις έδωσε η ανακάλυψη υδρογονανθράκων στις Αποκλειστικές Οικονομικές Ζώνες (ΑΟΖ) της Κύπρου και του Ισραήλ και η οριοθέτηση των ζωνών από τις δύο χώρες. Η Ελλάδα λόγω των αδελφικών της σχέσεων με την Κύπρο, της φυσικής της γειτνίασης της με την Ευρώπη, της απουσίας ακραίων τρομοκρατικών ομάδων και ως παράγοντας σταθερότητας στην περιοχή προσέλκυσε το ενδιαφέρον των

⁸⁰ http://news.kathimerini.gr/4dcgi/w_articles_politics_2_26/05/2010_402271, 26 Μαΐου 2010

⁸¹ http://news.kathimerini.gr/4dcgi/w_articles_ell_2_10/11/2010_421853, 10 Νοεμβρίου 2010

⁸² <http://www.agelioforos.gr/default.asp?pid=7&ct=1&artid=70332>, 4 Δεκεμβρίου 2010

⁸³ http://news.kathimerini.gr/4dcgi/w_articles_politics_2_13/01/2011_428525, 13 Ιανουαρίου 2011

ισραηλινών να συζητήσουν μαζί της, τις πιθανότητες να μετατραπεί σε αγοραστή και διαμετακομιστή του φυσικού αερίου στην Ευρώπη.

Τον Φεβρουάριο του 2011 πραγματοποιήθηκε, για πρώτη φορά, στην Ελλάδα η διάσκεψη των προέδρων των Μειζόνων Αμερικανοεβραϊκών Οργανώσεων, μετά από πρόσκληση του πρωθυπουργού Γιώργου Παπανδρέου.⁸⁴ Η διάσκεψη αυτή χρησίμευσε στην αναζήτηση προοπτικών ενίσχυσης της συνεργασίας Ελλάδας και Ισραήλ ενώ υπήρξαν και συνομιλίες μεταξύ των μελών της διάσκεψης με τα πολιτικά κόμματα του τόπου. Επίσης έγινε ανταλλαγή απόψεων για σημαντικά ζητήματα που απασχολούν τις δύο χώρες όπως το Κυπριακό και το Παλαιστινιακό. Η επίσκεψη αυτή θεωρήθηκε 'ψήφος εμπιστοσύνης' των Αμερικανοεβραίων προς την Ελλάδα, οι οποίοι έχουν σημαντική επιρροή στα κέντρα λήψης αποφάσεων των Η.Π.Α. και θα μπορούσαν να προωθήσουν τα ελληνικά πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα στην Αμερική.⁸⁵

Τον Ιούνιο του 2011 σε μια βαθιά συμβολική κίνηση προχώρησε ο Δήμος Θεσσαλονίκης τιμώντας τους 31 Εβραίους Θεσσαλονικείς επιζήσαντες του Ολοκαυτώματος.⁸⁶ Η κίνηση αυτή, 66 χρόνια μετά το Ολοκαύτωμα, δεν ήταν τυχαία. Οι θερμές σχέσεις μεταξύ Ελλάδας και Ισραήλ έδωσαν ώθηση για μια στενότερη συνεργασία του Δήμου Θεσσαλονίκης με την Ισραηλίτικη Κοινότητα της πόλης.

Εις ένδειξη του πολύ καλού κλίματος στις ελληνοϊσραηλινές σχέσεις ήρθε να προστεθεί η επίσκεψη του Προέδρου της Ελληνικής Δημοκρατίας Κάρολου Παπούλια στο Ισραήλ και ακολούθως στην Παλαιστινιακή Αρχή. Σε αυτή την επίσκεψη, τον Ιούλιο του 2011, ο κ. Παπούλιας είχε συνάντηση με τον ομόλογό του κ. Σιμόν Πέρες, τον πρωθυπουργό Νετανιάχου και διάφορους αξιωματούχους του Ισραήλ. Ο κ. Παπούλιας έκανε αναφορά στην οικονομική κρίση που μαστίζει την Ελλάδα ενώ για τις ελληνοϊσραηλινές σχέσεις αναγνώρισε την 'ραγδαία βελτίωσή τους' και πρόσθεσε ότι αυτή η βελτίωση είναι προς το συμφέρον των λαών της περιοχής. Από την πλευρά του ο κ.

⁸⁴ http://news.kathimerini.gr/4dcgi/w_articles_ell_2_08/02/2011_431778, 8 Φεβρουαρίου 2011

⁸⁵ http://news.kathimerini.gr/4dcgi/w_articles_politics_2_11/02/2011_432194, 11 Φεβρουαρίου 2011

⁸⁶ http://news.kathimerini.gr/4dcgi/w_articles_ell_2_21/06/2011_446447, 21 Ιουνίου 2011

Πέρες μίλησε για την 'έναρξη ενός νέου κεφαλαίου στις σχέσεις μεταξύ Ελλάδας-Ισραήλ' και αναφέρθηκε στην πανάρχαια ιστορία των δύο λαών, εκφράζοντας την πεποίθηση ότι έχουν λαμπρό μέλλον.⁸⁷ Τέλος ο κ. Παπούλιας απηύθυνε χαιρετισμό στο ελληνοισραηλινό επιχειρηματικό συνέδριο και ακολούθως επισκέφθηκε τον πρόεδρο της Παλαιστινιακής Αρχής Μαχμούντ Αμπάς.

Τον Αύγουστο του 2011 ήταν η σειρά του Έλληνα υπουργού Εθνικής Άμυνας Πάνου Μπεγγλίτη να επισκεφθεί το Ισραήλ και να έχει συνάντηση με τον Μπέντζαμιν Νετανιάχου και τον Αβίγκντορ Λίμπερμαν. Η επίσκεψη αυτή είχε ως στόχο την πολυεπίπεδη εμβάθυνση της συνεργασίας Ελλάδας και Ισραήλ. Ο κ. Μπεγγλίτης περιέγραψε το Ισραήλ ως 'στρατηγικό εταίρο' και ξεκαθάρισε ότι η Ελλάδα έχει ως στόχο την αποκατάσταση της ισομέρειας ως στοιχείο της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής στην ευρύτερη περιοχή. Στην συνάντηση με τον Αβίγκντορ Λίμπερμαν συμφωνήθηκε η επέκταση των κοινών στρατιωτικών ασκήσεων.

Σε αυτό το σημείο πρέπει να αναφερθεί ότι η επίσκεψη του κ. Μπεγγλίτη έγινε σε ένα χρονικό πλαίσιο που υπήρχαν αρκετές εξελίξεις στην περιοχή. Πρωτίστως η Αραβική Άνοιξη, όπως χαρακτηρίστηκε, η πτώση τριών δικτατόρων σε αραβικές χώρες (Αίγυπτο, Τυνησία, Λιβύη) δημιούργησε ανασφάλεια στο Ισραήλ και σε μεγάλο βαθμό απομόνωση. Γι' αυτό η συνεννόηση του Ισραήλ με την Ελλάδα, μια χώρα που έχει παραδοσιακά στενούς δεσμούς με τους Άραβες, ήταν χρήσιμη. Σε μια άλλη εξέλιξη η επιθετική στάση και οι απειλές της Άγκυρας εναντίον της Κυπριακής Δημοκρατίας, ουτως ώστε να μην προχωρήσει στην εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων της, θορύβησαν την Ελλάδα και το Ισραήλ, οι οποίες δεν θα ήθελαν σε καμία περίπτωση περεταίρω αποσταθεροποίηση στην περιοχή αλλά ούτε και να σταματήσει ο ενεργειακός σχεδιασμός της Κύπρου, με αποτέλεσμα να στηρίξουν την Κύπρο. Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να προστεθεί και η εμβάθυνση του ρήγματος στις σχέσεις Τουρκίας και Ισραήλ, με αιχμή του δόρατος την αντιισραηλινή ρητορική των Τούρκων για την υπόθεση του Μαβί Μαρμαρά. Στην ουσία η επέκταση των κοινών στρατιωτικών ασκήσεων

⁸⁷ http://news.kathimerini.gr/4dcgi/w_articles_politics_2_12/07/2011_448993, 12 Ιουλίου 2011

μεταξύ Ελλάδας, Κύπρου και Ισραήλ ήταν η απάντηση στις απειλές των νεοοθωμανών της Άγκυρας αλλά και η ενίσχυση της σταθερότητας στην περιοχή.

Τον Σεπτέμβριο του 2011 έλαβε χώρα, στην Αθήνα, η συνάντηση της αντιπροσωπείας των Εβραϊκών Ομοσπονδιών Βορείου Αμερικής με τον Πρόεδρο της Ελλάδας Κάρολο Παπούλια, στην οποία παρευρέθηκαν ο πρωθυπουργός Γιώργος Παπανδρέου, ο Αμερικανός πρέσβης Daniel Smith και ο πρέσβης του Ισραήλ στην Ελλάδα, Αριε Μέκελ. Στην ομιλία του ο κ. Παπούλιας υπογράμμισε ότι 'Ελληνισμός και Εβραϊσμός, στη μακρά πορεία τους στην ιστορία και στον πολιτισμό, έχουν βιώσει με υπερηφάνεια περιόδους μεγάλης ακμής, αλλά και μεγάλων δοκιμασιών. Πριν από μισό περίπου αιώνα συστρατευθήκαμε στον αγώνα κατά της ναζιστικής βαρβαρότητας. Η πανανθρώπινη τραγωδία του Ολοκαυτώματος είχε και την ελληνική πτυχή της, με την εξόντωση 65.000 Ελλήνων Εβραίων'. Επίσης ο κ. Παπούλιας ζήτησε 'μια πιο συστηματική προσέγγιση και συνεργασία μεταξύ της ελληνικής και της εβραϊκής Διασποράς στη Βόρεια Αμερική, προς καλύτερη κατανόηση και αμοιβαίο όφελος των δύο πλευρών'.⁸⁸

Σε συνέντευξη που παραχώρησε στην εφημερίδα Καθημερινή η επικεφαλής της εθνικής οργάνωσης των Εβραϊκών Ομοσπονδιών Βόρειας Αμερικής, Σούζαν Στερν ανέφερε τα εξής: 'Μετά την επίσκεψή μας στην Ελλάδα μπορώ να πω με βεβαιότητα ότι η σχέση ανάμεσα στο Ισραήλ και την Ελλάδα όχι μόνο είναι ισχυρή, αλλά ενδυναμώνεται κάθε μέρα που περνάει'. Επίσης τόνισε πώς 'μετά τις συναντήσεις που είχαμε με τους κ. Παπούλια, Παπανδρέου και Λαμπρινίδη έχουμε πεισθεί ότι η ελληνική κυβέρνηση κατανοεί το βάθος των προκλήσεων που αντιμετωπίζει το Ισραήλ'. Τέλος δεσμεύτηκε για δημιουργία 'ισχυρών διπλωματικών, οικονομικών και στρατηγικών δεσμών' και υπογράμμισε ότι 'ως ηγέτες εβραϊκών οργανώσεων σε ολόκληρη την Αμερική προσβλέπουμε στην εμβάθυνση αυτής της σχέσης και κάνουμε τα πάντα για να ενθαρρύνουμε την ανάπτυξή της'.⁸⁹ Με αυτές τις

⁸⁸ Ελένη Μπίστικα http://news.kathimerini.gr/4dcgi/ w_articles_columns 2 15/09/2011 456063, 15 Σεπτεμβρίου 2011

⁸⁹ Αθανάσιος Έλλις http://news.kathimerini.gr/4dcgi/ w_articles_politics 2 18/09/2011 456499, 18 Σεπτεμβρίου 2011

δηλώσεις φανερώθηκε ένας σπουδαίος σύμμαχος, στην προσπάθεια να συνεργαστούν στρατηγικά η Ελλάδα και η Κύπρος με το Ισραήλ.

Την ενίσχυση των στρατηγικών σχέσεων Ελλάδας, Κύπρου και Ισραήλ επιβεβαίωσε και μία στρατιωτική άσκηση η οποία πραγματοποιήθηκε σε κυπριακό έδαφος, τον Οκτώβριο του 2011. Σε αυτή την άσκηση, οκτώ επιθετικά ελικόπτερα του Ισραήλ πραγματοποιούσαν επί 4 ώρες εξειδικευμένες ασκήσεις, ελέγχοντας τα καλύτερα σημεία πρόσβασης, του αεροδρομίου Λάρνακας.⁹⁰ Η άσκηση αυτή ήταν ένα ξεκάθαρο μήνυμα στρατιωτικής αποτροπής προς κάθε επίδοξο αποδέκτη, την στιγμή που η Κυπριακή Δημοκρατία διεξήγαγε έρευνες για εξεύρεση φυσικού αερίου. Ενδιαφέρον στοιχείο αποτελεί η άρνηση, λίγες ώρες πριν, της τουρκικής κυβέρνησης να αποδεχθεί εθελοντική βοήθεια από την κυβέρνηση του Ισραήλ, μετά τον καταστροφικό σεισμό στη Νοτιοανατολική Τουρκία. Αν και αργότερα η τουρκική κυβέρνηση αποδέχθηκε τελικά την βοήθεια. Την ίδια περίοδο, στην περιοχή πέριξ της Κύπρου, υπήρχε ταυτόχρονη παρουσία τούρκικων και ισραηλινών αεροναυτικών δυνάμεων.

Η θέληση Ελλάδας και Ισραήλ να ενισχύσουν την συνεργασία τους σε ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων ήταν το επίκεντρο της συνάντησης του ισραηλινού υφυπουργού Εξωτερικών, Ντάνι Αγιαλόν, με τους υπουργούς Εξωτερικών, Σταύρο Δήμα, Εθνικής Αμυνας, Δημήτρη Αβραμόπουλο και τον υφυπουργό Εξωτερικών, Δημήτρη Δόλλη, στην Αθήνα τον Νοέμβριο του 2011. Ο Ντάνι Αγιαλόν ήταν ο πρώτος ξένος αξιωματούχος που επισκέφθηκε την Ελλάδα και είχε επαφές με τη νέα ελληνική κυβέρνηση, με πρωθυπουργό τον κ. Παπαδήμο, μετά την ανάληψη των καθηκόντων της.⁹¹ Σε αυτή τη συνάντηση επιβεβαιώθηκε η σταθερότητα της συνεργασίας των δύο χωρών και συζητήθηκε η πιθανότητα μεταφοράς ισραηλινού φυσικού αερίου μέσω Ελλάδας προς της Ευρώπη. Επίσης επαναβεβαιώθηκε η συνέχεια της συνεργασίας στον ενεργειακό τομέα, στην άμυνα, στον τουρισμό, στις νέες τεχνολογίες και στην εξοικονόμησης υδάτινων πόρων. Τέλος υπήρξε

⁹⁰ Κωνσταντίνος Ζούλας,

http://news.kathimerini.gr/4dcgi/ w_articles_politics_2_25/10/2011_460452 , 25 Οκτωβρίου 2011

⁹¹ Δώρα Αντωνίου, http://news.kathimerini.gr/4dcgi/ w_articles_ell_2_27/11/2011_464362 27 Νοεμβρίου 2011

συμφωνία για περαιτέρω προώθηση της συνεργασίας των ελληνικών και ισραηλινών οργανώσεων της διασποράς και της ίδρυσης διμερούς ταμείου χρηματοδότησης επιστημονικών προγραμμάτων και έρευνας.

Τον Δεκέμβριο του 2011 ήταν η σειρά του προέδρου της Νέας Δημοκρατίας, Αντώνη Σαμαρά, να επισκεφθεί το Τελ Αβίβ, σηματοδοτώντας την ενδυνάμωση της στρατηγικής συνεργασίας Ελλάδας και Ισραήλ. Στόχος της επίσκεψης ήταν η αύξηση των επενδύσεων του Ισραήλ στην Ελλάδα, η οικονομική συνεργασία μεταξύ των δύο χωρών στην ΑΟΖ, την ενέργεια, τον τουρισμό, καθώς και η συνέχιση της αμυντικής συνεργασίας.⁹² Σημαντική ήταν η δήλωση του Αντώνη Σαμαρά ότι στόχος είναι μια μακροπρόθεσμη και στρατηγική συνεργασία των δύο χωρών.⁹³

Οι συνεχείς επαφές για ζητήματα ενέργειας και όχι μόνο, εμφανίζουν την διάθεση των τριών κρατών, Ελλάδας, Κύπρου και Ισραήλ να οικοδομήσουν ένα ενεργειακό άξονα σταθερότητας στην περιοχή, να βελτιώσουν την γεωστρατηγική τους αξία για την Ευρώπη αλλά και να αυξήσουν την οικονομική τους ισχύ.

Η ανάγκη για εμβάθυνση της αμυντικής συνεργασίας μεταξύ Ελλάδος και Ισραήλ διατυπώθηκε σε συνάντηση που είχε ο υπουργός Εθνικής Άμυνας Δημήτρης Αβραμόπουλος, με τον ισραηλινό ομόλογό του, Εχούντ Μπαράκ, στην Αθήνα, τον Ιανουάριο του 2012. Η συνάντηση έγινε λίγες μέρες μετά την υπογραφή συμφωνιών αμυντικής συνεργασίας μεταξύ Ισραήλ και Κύπρου. Η συζήτηση των δύο υπουργών περιστράφηκε γύρω από την επέκταση των κοινών στρατιωτικών ασκήσεων, την ανταλλαγή πληροφοριών, αλλά και εξοπλιστικά προγράμματα. Η ελληνική πλευρά έδειξε ενδιαφέρον για τα μη επανδρωμένα αεροσκάφη επιτήρησης HERON ενώ η ισραηλινή πλευρά για την ελληνική αμυντική βιομηχανία. Ήδη πριν από αυτή την συνάντηση είχε υπογραφεί, από τις δύο χώρες, η προμήθεια, προς τις ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις, του ισραηλινού συστήματος καθοδήγησης βομβών SPICE.⁹⁴ Ο κ.

⁹² Έλλη Τριανταφύλλου,

<http://news.kathimerini.gr/4dcgi/ w articles politics 2 14/12/2011 466062>, 14 Δεκεμβρίου 2011

⁹³ Στο ίδιο.

⁹⁴ Δώρα Αντωνίου, <http://news.kathimerini.gr/4dcgi/ w articles politics 2 11/01/2012 468762>, 11 Ιανουαρίου 2012

Αβραμόπουλος στο τέλος της συνάντησης δήλωσε ότι η συνεργασία ανάμεσα στις δύο χώρες 'μπορεί να δημιουργήσει νέες πηγές πλούτου για τους δύο λαούς και για όλους τους λαούς της περιοχής'.⁹⁵ Αυτή η δήλωση φανέρωσε την πρόθεση να προστεθούν και άλλες χώρες, πέραν της Ελλάδας, της Κύπρου και του Ισραήλ, στο πλαίσιο συνεργασίας και σταθερότητας που επιδιώκουν τα τρία κράτη για την αξιοποίηση των ενεργειακών τους αποθεμάτων.

Στο πλαίσιο της προστασίας της ενεργειακής συνεργασίας και της αμυντικής αναβάθμισης των σχέσεων Ελλάδας, Κύπρου και Ισραήλ διεξήχθη, τον Μάρτιο του 2012, κοινή αεροναυτική και ανθυποβρυχιακή άσκηση μεταξύ Ελλάδας– Ισραήλ–ΗΠΑ. Η άσκηση αυτή ήταν μια δοκιμή της επιχειρησιακής συνέργειας αεροναυτικών μέσων σε έρευνα και διάσωση, σε αντιαεροπορικές επιχειρήσεις και σε ασφάλεια ναυτικών μέσων. Αξίζει να σημειωθεί ότι τα προηγούμενα χρόνια, προτού προκύψει η κρίση στις σχέσεις Ισραήλ και Τουρκίας, υπήρχε συμμετοχή και των τουρκικών ενόπλων δυνάμεων.⁹⁶ Από το γεγονός αυτό γίνεται κατανοητό ότι η άσκηση είχε αμυντικό χαρακτήρα έναντι των προκλήσεων της Τουρκίας στην περιοχή και ότι οι Αμερικανοί στηρίζουν ανοικτά της προσπάθειες συνεργασίας του τριγώνου Ελλάδας-Κύπρου-Ισραήλ, όσον αφορά τα ενεργειακά.

Στο περιθώριο συνεδρίου για την ενεργειακή συνεργασία Ελλάδας-Κύπρου-Ισραήλ που διοργάνωσε, στην Αθήνα, ο όμιλος Economist, προέκυψε ενδιαφέρον από τις εταιρίες Delek, του Ισραήλ, και Noble Energy, των ΗΠΑ, να διεξάγουν έρευνες για κοιτάσματα υδρογονανθράκων στην υποθαλάσσια περιοχή νοτίως της Κρήτης. Η εξέλιξη αυτή ανέδειξε την προσήλωση των Αμερικανών και των Ισραηλινών να συμπλέξουν σημαντικά οικονομικά τους συμφέροντα, όχι μόνο με την Κύπρο, αλλά και με την Ελλάδα με σκοπό την διασύνδεση του τριγωνικού άξονα με την ενεργειακά εξαρτημένη Ευρώπη. Κατ' αυτό τον τρόπο βελτιώνονται οι προοπτικές αναβάθμισης της Ελλάδας ως κόμβου μεταφοράς και πώλησης ενέργειας.

⁹⁵ Στο ίδιο.

⁹⁶ http://news.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_politics_2_29/03/2012_477282, 29 Μαρτίου 2012

Τον Ιούνιο του 2012 έλαβε χώρα στη Θεσσαλονίκη μια σπουδαία τελετή βράβευσης των Ελλήνων χριστιανών οι οποίοι με κίνδυνο της ζωής τους διέσωσαν Εβραίους συμπατριώτες τους από το ολοκαύτωμα. Την βράβευση αυτή διοργάνωσε το κράτος του Ισραήλ, το οποίο δεν ξεχνάει όσους βοήθησαν τους Εβραίους να επιβιώσουν.⁹⁷ Η επιλογή της χρονικής στιγμής για την πραγματοποίηση της βράβευσης πιστοποιεί τις ειλικρινείς προθέσεις των ισραηλινών να έρθουν κοντά στον Ελληνισμό και να χτίσουν μια συνεργασία στηριζόμενοι σε γερές βάσεις.

Συνέχεια στην στρατιωτική συνεργασία, Ελλάδας-Ισραήλ, έδωσε η άσκηση των ισραηλινών πολεμικών σκαφών, για πρώτη φορά με πραγματικά πυρά, στις ελληνικές βραχονησίδες Καραβία, τον Ιούνιο του 2012. Στην άσκηση αυτή δεν συμμετείχαν ελληνικές δυνάμεις, λόγω της ισχύουσας συμφωνίας Παπούλια-Γιλμάζ για τη μη διεξαγωγή πολεμικών ασκήσεων κατά τη θερινή περίοδο. Τα δύο σκάφη που έλαβαν μέρος, εκτέλεσαν βολές με το σύνολο του οπλισμού τους.⁹⁸

Ως σημείο σταθμός για την αναβάθμιση των ελληνοισραηλινών σχέσεων μπορεί να χαρακτηριστεί η επίσκεψη του προέδρου του Ισραήλ, Σιμόν Πέρες, στην Ελλάδα, τον Αύγουστο του 2012. Ο ισραηλινός πρόεδρος είχε συναντήσεις με τον πρόεδρο της Δημοκρατίας Κάρλο Παπούλια, τον πρωθυπουργό Αντώνη Σαμαρά, τον πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ Ευάγγελο Βενιζέλο και τον πρόεδρο του ΣΥΡΙΖΑ Αλέξη Τσίπρα. Το θερμό κλίμα που επικράτησε στις συναντήσεις έδωσε ώθηση για εμβάθυνση τις συνεργασίας σε τομείς που επιθυμούν οι δύο πλευρές όπως η ενέργεια, οι επενδύσεις, ο τουρισμός, η ναυτιλία, η αγροτική ανάπτυξη και το εμπόριο. Ιδιαίτερη βαρύτητα δόθηκε στην προώθηση της αμυντικής συνεργασίας λόγω της αστάθειας που επικρατεί στην Ανατολική Μεσόγειο και στην ενεργειακή σύμπραξη που μπορεί να 'ενώσει' το Ισραήλ, μέσω Ελλάδας, με την Ευρώπη.⁹⁹ Η επίσκεψη ήταν ένα σαφές μήνυμα ότι οι δίαυλοι επικοινωνίας και κατ' επέκταση συνεργασίας, μεταξύ Ελλάδας και Ισραήλ, έχουν ισχυροποιηθεί σε τέτοιο

⁹⁷ Γιώτα Μυρτσιώτη http://news.kathimerini.gr/4dcgi/ w_articles_ell_2_27/06/2012_487025, 27 Ιουνίου 2012

⁹⁸ http://news.kathimerini.gr/4dcgi/ w_articles_ell_2_19/07/2012_489469, 19 Ιουλίου 2012

⁹⁹ Δώρα Αντωνίου http://news.kathimerini.gr/4dcgi/ w_articles_politics_2_07/08/2012_491581, 7 Αυγούστου 2012

βαθμό που είναι σχεδόν αδύνατο για μια τρίτη χώρα να δημιουργήσει σοβαρά προβλήματα σε αυτή τη σχέση. Έλληνες και Ισραηλινοί αποδεικνύουν ότι έχουν και την θέληση και τα συμφέροντα να οικοδομήσουν μια μακροχρόνια ειλικρινή συνεργασία.

Στο πεδίο της οικονομίας, ο πρέσβης Αριέ Μέκελ σε συνάντηση που είχε με τον υπουργό οικονομικών Γιάννη Στουρνάρα εξέφρασε το ενδιαφέρον ισραηλινών επιχειρήσεων για τις αποκρατικοποιήσεις, ειδικά στους τομείς ενέργειας, τουρισμού, υπηρεσιών και ακίνητης περιουσίας.¹⁰⁰ Όμως η πρόθεση των ισραηλινών να επενδύσουν στην Ελλάδα προϋποθέτει την δημιουργία ενός σταθερού και ασφαλούς επενδυτικού πλαισίου.

Σημαντική δήλωση για την στάση των Παλαιστίνιων, όσον αφορά τις καλές σχέσεις μεταξύ Ελλάδας και Ισραήλ, έκανε ο Παλαιστίνιος υπουργός Εξωτερικών, Ριάντ αλ Μάλκι. Σε συνέντευξή του στην εφημερίδα Καθημερινή ο κ. Μαλκί δήλωσε 'Δεν πιστεύουμε ότι οι σχέσεις της (Ελλάδας) με το Ισραήλ θα αποβούν εις βάρος της ειδικής σχέσης της με τους Παλαιστίνιους. Αντίθετα, το γεγονός ότι η Ελλάδα έχει σήμερα καλές σχέσεις και με τις δύο πλευρές, της δίνει τη δυνατότητα να διαδραματίσει θετικό ρόλο στην ειρηνευτική διαδικασία, όταν θα έχουν ωριμάσει οι συνθήκες'.¹⁰¹ Ενώ επίσης ξεκαθάρισε ότι 'Η Ελλάδα είναι κυρίαρχη χώρα και καθορίζει τις διμερείς σχέσεις της με γνώμονα τα δικά της συμφέροντα'.

Στο ενεργειακό πεδίο Ελλάδα, Κύπρος και Ισραήλ συμφώνησαν να συγκροτήσουν ομάδες εργασίας, οι οποίες θα έχουν στόχο να διερευνήσουν την πιθανότητα ενός τριμερούς πλαισίου ευρείας ενεργειακής συνεργασίας μεταξύ τους.¹⁰² Η συμφωνία αυτή προέκυψε σε συνάντηση στην Κύπρο, το Νοέμβριο του 2012, μεταξύ του Κύπριου υπουργού Εμπορίου και Βιομηχανίας Νεοκλή Συλικιώτη, του Έλληνα υφυπουργού Περιβάλλοντος Μάκη Παπαγεωργίου και του Ισραηλινού υπουργού Ενέργειας και Υδάτινων Πόρων, Ούζι Λαντάου. Ειδικότερα συζητήθηκε η διασύνδεση των τριών

¹⁰⁰ <http://news.kathimerini.gr/4dcgi/ w articles economyepix 2 14/08/2012 492235>, 14 Αυγούστου 2012

¹⁰¹ Πέτρος Παπακωνσταντίνου, <http://news.kathimerini.gr/4dcgi/ w articles world 2 11/11/2012 501376>, 11 Νοεμβρίου 2012

¹⁰² <http://news.kathimerini.gr/4dcgi/ w articles economy 2 11/11/2012 501324>, 11 Νοεμβρίου 2012

χωρών με υποθαλάσσιο καλώδιο ηλεκτρικού ρεύματος και η κατασκευή αγωγού φυσικού αερίου.

Σε μια σημαντική δήλωση από παλαιστινιακής πλευράς, σχετικά με τη στενή συνεργασία Ελλάδας, Κύπρου και Ισραήλ προέβη, στην εφημερίδα Καθημερινή, ο Παλαιστίνιος πρέσβης, Σαμίρ Αμπού Γκαζάλε. Ο κ. Γκαζάλε δήλωσε τα εξής: 'Σεβόμαστε απόλυτα τις κυρίαρχες επιλογές της Ελλάδας στην εξωτερική της πολιτική. Η Ελλάδα και κάθε χώρα έχουν το δικαίωμα να επιδιώκουν και να χαράζουν κυρίαρχα την εξωτερική τους πολιτική. Από την πλευρά μας, έχουμε απόλυτη εμπιστοσύνη στην Ελλάδα και στον ελληνικό λαό. Έχουμε διαβεβαιώσεις σε όλα τα επίπεδα κορυφής πως οι όποιες επιλογές της Ελλάδας στην εξωτερική της πολιτική δεν θα είναι εις βάρος των ιστορικών παραδοσιακών σχέσεων φιλίας, συνεργασίας και αλληλεγγύης που συνδέουν την Ελλάδα και τον παλαιστινιακό λαό. Άλλωστε, η Ελλάδα έδειξε την αλληλεγγύη της για άλλη μια φορά με τη στάση που τήρησε μαζί με άλλες δέκα χώρες της Ε.Ε. ψηφίζοντας πέρυσι υπέρ της ένταξης της Παλαιστίνης στην UNESCO'.¹⁰³ Από την δήλωση αυτή, αλλά και από τις στενές επαφές Ελλάδας και Ισραήλ, προκύπτει η επιλογή της πολιτικής των ίσων αποστάσεων, μεταξύ Ισραηλινών και Παλαιστίνιων, που ακολουθεί η ελληνική διπλωματία, ικανοποιώντας αμφότερους.

Μια άλλη απόδειξη του γεγονότος ότι οι ελληνοαραβικές σχέσεις δεν επηρεάστηκαν από την βελτίωση των σχέσεων Ελλάδας και Ισραήλ, ήταν η υπερψήφιση, από ελληνικής πλευράς, του αιτήματος να γίνει η Παλαιστίνη αποδεκτή στα Ηνωμένα Έθνη με καθεστώς 'κράτους μη μέλους παρατηρητή', κάτι το οποίο θεωρείται έμμεση αναγνώριση του παλαιστινιακού κράτους.¹⁰⁴

Στον τομέα της ενέργειας Ελλάδα, Κύπρος και Ισραήλ συμφώνησαν την δημιουργία ενός υποθαλάσσιου ηλεκτρικού καλωδίου που θα διασυνδέει τις τρεις χώρες, με την ονομασία 'EuroAsia Interconnector'. Αυτή ήταν πρώτη ουσιαστική ενεργειακή συμφωνία ανάμεσα στα τρία κράτη. Το καλώδιο αυτό θα ακολουθεί τη διαδρομή Ισραήλ - Κύπρος - Κρήτη - Πελοπόννησος και αναμένεται να ολοκληρωθεί μέσα στο 2016. Είναι μια υποδομή που διευρύνει

¹⁰³ http://news.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_politics_2_25/11/2012_502935, 25 Νοεμβρίου 2012

¹⁰⁴ http://news.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_world_2_01/12/2012_503587, 1 Δεκεμβρίου 2012

τα όρια των ευρωπαϊκών δικτύων και ενισχύει την ενεργειακή ασφάλεια Κύπρου και Ισραήλ.¹⁰⁵ Ο 'EuroAsia Interconnector' θα προσφέρει την δυνατότητα εξαγωγής στην Ευρώπη ηλεκτρικής ενέργειας που θα παράγεται στην Κύπρο με καύσιμο το φυσικό αέριο που έχει ανακαλυφθεί στην Ανατολική Μεσόγειο.¹⁰⁶

Στο πεδίο της αμυντικής συνεργασίας Ελλάδος και Ισραήλ πραγματοποιήθηκε το Μάιο του 2013 η ετήσια ανθυποβρυχιακή άσκηση «Noble Dina» με την συμμετοχή των ΗΠΑ. Η άσκηση διεξήχθη στην περιοχή της Κρήτης και της Ανατολικής Μεσογείου και είχε διάρκεια 15 ημερών. Η επιλογή των εν λόγω περιοχών έχει ιδιαίτερη σημασία, καθώς με την πραγματοποίηση της άσκησης εκεί ουσιαστικά κατοχυρώνονται de facto τα κυριαρχικά δικαιώματα της Ελλάδας σε αυτές και τα οποία με αυτό τον τρόπο αναγνωρίζονται τουλάχιστον από τις ΗΠΑ και το Ισραήλ. Ας μην λησμονείται ότι σε αυτές τις περιοχές διεξάγονται έρευνες για ανεύρεση κοιτασμάτων υδρογονανθράκων.¹⁰⁷ Η ετήσια αυτή άσκηση έγινε για πρώτη φορά το 2011, έτος κατά το οποίο κλονίστηκαν ιδιαίτερα οι σχέσεις Τουρκίας και Ισραήλ. Σκοπός της άσκησης ήταν η βελτίωση του επιπέδου της επιχειρησιακής συνεργασίας μεταξύ των Πολεμικών Ναυτικών των τριών χωρών σε περιστατικά έρευνας και διάσωσης, άμεσης ανταπόκρισης σε έκτακτη ανάγκη καθώς και βολές οπλικών συστημάτων. Αξίζει να σημειωθεί ότι η Ελλάδα συμμετέχει για τρίτη συνεχή χρονιά στη συγκεκριμένη άσκηση, η οποία κατέχει σημαντική θέση στη λίστα σπουδαιότητας των ετήσιων εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων του Ισραηλινού Ναυτικού.¹⁰⁸

Η ανάγκη προετοιμασίας του Ανωτάτου Συμβουλίου Συνεργασίας μεταξύ Ελλάδας-Ισραήλ έφερε την επίσκεψη, στα τέλη Μαΐου 2013, του Έλληνα Υπουργού Εξωτερικών Δημήτρη Αβραμόπουλου στο Ισραήλ. Ο Έλληνας Υπουργός Εξωτερικών έτυχε θερμότατης υποδοχής από τον Ισραηλινό

¹⁰⁵ http://news.kathimerini.gr/4dcgi/w_articles_economyepix_2_09/12/2012_504436, 9 Νοεμβρίου 2012

¹⁰⁶ Στο ίδιο.

¹⁰⁷ <http://www.kathimerini.gr/482675/article/epikairothta/ellada/syntoma> 8 Μαρτίου 2013

¹⁰⁸

<http://strategyreports.wordpress.com/2013/03/21/o%CE%BB%CE%BF%CE%BA%CE%BB%CE%AE%CF%81%CF%89%CF%83%CE%B7-%CE%BD%CE%B1%CF%85%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82-%CE%AC%CF%83%CE%BA%CE%B7%CF%83%CE%B7%CF%82-noble-dina-2013/> 21 Μαρτίου 2013

πρωθυπουργό Μπέντζαμιν Νετανιάχου, ο οποίος ανέφερε χαρακτηριστικά ότι 'τα τελευταία τέσσερα χρόνια, οι σχέσεις μας έχουν βελτιωθεί εντυπωσιακά και υφίστανται σημαντικά περιθώρια περαιτέρω δράσεων. Αυτό ακριβώς πρόκειται να συζητήσουμε'.¹⁰⁹ Από την πλευρά του ο κ. Αβραμόπουλος ανέφερε ότι 'το μέλλον είναι πολύ ευοίωνο. Είμαστε πολύ εγγύτερα ο ένας στον άλλο' ενώ υπογράμμισε ότι 'είμαστε αποφασισμένοι να συνεργαστούμε. Μπορούμε να κάνουμε πάρα πολλά πράγματα σε όλους τους τομείς: οικονομία, επιχειρείν, επενδύσεις, ενέργεια, τουρισμό, έρευνα'.¹¹⁰ Στα θετικά αποτελέσματα των θερμών ελληνοϊσραηλινών σχέσεων ο κ. Αβραμόπουλος ανέφερε ότι το 2012 επισκέφθηκαν την Ελλάδα 400.000 ισραηλινοί τουρίστες και το 2013 ο αριθμός τους θα αυξηθεί. Σε αυτή την συνάντηση συμφωνήθηκε ένα μεγάλος αριθμός τομέων στους οποίους οι δύο χώρες επιθυμούν την υπογραφή πρωτοκόλλων συνεργασίας όπως η ενέργεια, οι επενδύσεις, η γεωργία, η ενίσχυση της συνεργασίας των οργανώσεων της διασποράς, η άμυνα, οι υδάτινοι πόροι, η παιδεία, ο πολιτισμός κ.α.¹¹¹ Η μοναδική ανησυχία που εκφράστηκε από πλευράς των ισραηλινών προς τον κ. Αβραμόπουλο αφορούσε την αύξηση των ακραίων τάσεων στην Ελλάδα, με τον Έλληνα υπουργό εξωτερικών να καθησυχάζει ότι τα φαινόμενα αυτά εν πολλοίς απορρέουν από την κρίση, είναι παροδικά και θα ξεπεραστούν με την ανάκαμψη της οικονομίας.¹¹² Η επίσκεψη αυτή έδωσε ώθηση για περεταίρω εμβάθυνση των σχέσεων των δύο κρατών ενώ έγινε εμφανές για ακόμη μια φορά ότι τα θέματα ενέργειας μπορούν να καταστούν ισχυρή βάση συνεργασίας μεταξύ της Ελλάδας, της Κύπρου και του Ισραήλ.

Απόδειξη της σημασίας που έχει η εμβάθυνση των σχέσεων Ελλάδας και Ισραήλ αλλά και η συνεργασία ανάμεσα στην εβραϊκή και την ελληνική κοινότητα των ΗΠΑ ήταν η πρόσκληση από πλευράς της Αμερικανοεβραϊκής Επιτροπής (AJC) προς τον Υπουργό Εξωτερικών της Ελλάδας, να είναι κύριος ομιλητής στο ετήσιο Παγκόσμιο Φόρουμ της, μαζί με τον Αμερικανό ομόλογό του. Στην ομιλία του ο κ. Αβραμόπουλος τάχθηκε αναφανδόν κατά

¹⁰⁹ <http://www.kathimerini.gr/40962/article/epikairothta/politikh/se-poly-kalo-klima-h-synanthsh-netaniaxoy-avramopoyloy> 29 Μαΐου 2013

¹¹⁰ Στο ίδιο

¹¹¹ Δώρα Αντωνίου <http://www.kathimerini.gr/489545/article/epikairothta/politikh/polyepipedh-synergasia-me-to-israhl> 30 Μαΐου 2013

¹¹² Στο ίδιο

του αντισημιτισμού ενώ υπενθύμισε ότι κατά τη διάρκεια των χαλεπών καιρών του μεγάλου εγκλήματος του Ολοκαυτώματος, οι Έλληνες προστάτευαν τους Εβραίους που ζούσαν στην Ελλάδα, αψηφώντας κάθε κίνδυνο της ζωής τους. Επίσης ανέφερε ότι μετά τον πόλεμο ήταν το νεοσύστατο κράτος του Ισραήλ που έστειλε τις πρώτες ομάδες διάσωσης για να βοηθήσει τους Έλληνες θύματα των σεισμών στην Κεφαλονιά και τη Ζάκυνθο. Μεταξύ άλλων, ο υπουργός Εξωτερικών αναφέρθηκε στη συνεργασία της Ελλάδας, της Κύπρου και του Ισραήλ, ιδιαίτερα στον ενεργειακό τομέα, καθώς και στη συνεργασία των οργανώσεων αποδήμων των τριών χωρών.¹¹³

Τα δύο τελευταία ταξίδια που πραγματοποίησε ο Δημήτρης Αβραμόπουλος επιβεβαίωσαν επί της ουσίας τη σύσφιξη των ελληνοϊσραηλινών σχέσεων με την σύμφωνο γνώμη και των Η.Π.Α. Η στήριξη που προσφέρουν οι Αμερικανοί αξιωματούχοι σε αυτή την προσέγγιση είναι σημαντική γιατί δίνει περαιτέρω ώθηση στις δύο χώρες να προχωρήσουν σε μια πολύπλευρη συνεργασία με σαφέστατα λιγότερα εμπόδια. Ένα στοιχείο που γίνεται επίσης εμφανές είναι η στήριξη που υπάρχει στο εσωτερικό της Ελλάδας για να καταστεί πραγματικότητα αυτή η στρατηγική σχέση. Σε αντίθεση με το παρελθόν οι περισσότερες πολιτικές δυνάμεις στην Ελλάδα ενθαρρύνουν την στενότερη συνεργασία με τους Ισραηλινούς ενώ τα μόνα πολιτικά κόμματα που αντιτίθενται σε αυτήν θεωρούνται λίγο έως πολύ ακραία στοιχεία. Το κλίμα που απορρέει από τις συναντήσεις Ελλήνων και Ισραηλινών αξιωματούχων δίνει την εικόνα μιας ειλικρινούς επιθυμίας για την εγκαθίδρυση μιας 'μακρόπνοης στρατηγικής συνεργασίας ανάμεσα στην Αθήνα και την Ιερουσαλήμ'.¹¹⁴ Η συμφωνία για υπογραφή έως και είκοσι μνημονίων συνεργασίας μεταξύ των δύο χωρών στους επόμενους μήνες δεν αφήνουν περιθώρια για αμφισβήτηση της θέλησης των δύο κρατών να εμβαθύνουν τις σχέσεις τους.¹¹⁵ Ένα καθοριστικό γεγονός που ενισχύει αυτή την κατεύθυνση είναι η πρωτοφανής πολιτική συνέχεια που παρατηρείται από ελληνικής πλευράς. Η κυβέρνηση Γιώργου Παπανδρέου εγκαινίασε αυτή την

¹¹³ <http://www.kathimerini.gr/41579/article/epikairothta/politikh/avramopoylos-h-ellada-den-8a-epitreyei-pote-to-misos-na-anaptyx8ei> 4 Ιουνίου 2013

¹¹⁴ Αθανάσιος Έλλης <http://www.kathimerini.gr/735427/opinion/epikairothta/arxeio-monimes-sthles/e8nikh-strathgikh-h-synergasia-me-israhl> 6 Ιουνίου 2013

¹¹⁵ Στο ίδιο

συνεργασία και ακολούθησε με σταθερότητα την ενδυνάμωσή της η κυβέρνηση Αντώνη Σαμαρά. Με απλά λόγια η θέληση για συνεργασία με το Ισραήλ λαμβάνει ένα κύριο χαρακτηριστικό εθνικής στρατηγικής.

Τον Ιούνιο του 2013, πραγματοποιήθηκε επίσημη επίσκεψη στην Ελλάδα του υπουργού Δημόσιας Ασφάλειας του Ισραήλ, Γιτζάκ Ααρόνοβιτς, ο οποίος είχε συνάντηση με τον υπουργό Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη, Νίκο Δένδια. Σε αυτή την συνάντηση οι δύο υπουργοί έστειλαν από κοινού μηνύματα κατά του ρατσισμού, του αντισημιτισμού και του νεοφασισμού ενώ συμφώνησαν να υπογράψουν, στο άμεσο μέλλον, συμφωνία για την ενίσχυση της αστυνομικής συνεργασίας κυρίως στην αντιμετώπιση της τρομοκρατίας και σε θέματα πολιτικής προστασίας.¹¹⁶ Η συμφωνία σχετίζεται άμεσα με την αντιμετώπιση της φασίζουσας οργάνωσης 'Χρυσή Αυγή', της οποίας τα εκλογικά ποσοστά εκτοξεύθηκαν λόγω της οικονομικής κρίσης που μαστίζει την Ελλάδα.

2.2.2 Οι κινήσεις της Τουρκίας σε βάρος της ενεργειακής συνεργασίας Ελλάδας, Κύπρου και Ισραήλ

Η Τουρκία παρακολουθώντας στενά τις ενεργειακές συζητήσεις και τις αμυντικές ασκήσεις μεταξύ Ελλάδας, Κύπρου και Ισραήλ αντέδρασε με την γνωστή επιθετική της πολιτική. Η Άγκυρα έστειλε το ερευνητικό της σκάφος 'Μπαρμπαρός Χαϊρεντίν Πασά' για να διεξάγει σεισμικές έρευνες στην Ανατολική Μεσόγειο θέλοντας να στείλει το μήνυμα ότι δεν θα δεχτεί να μείνει έξω από τον διαμοιρασμό των ενεργειακών πηγών που βρίσκονται στην Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη της Κύπρου. Παράλληλα η Άγκυρα πιέζει διπλωματικά την προώθηση διαδικασίας λύσης του Κυπριακού σε συνεργασία με τις Η.Π.Α., αφού αυτός είναι και ο μόνος τρόπος οι Τούρκοι να εμπλακούν στο διαμοιρασμό των κοιτασμάτων φυσικού αερίου που διαθέτει η Κυπριακή Δημοκρατία. Μπορεί η Τουρκία να προκαλεί με την παρενόχληση της διαδικασίας έρευνας και εξόρυξης των κοιτασμάτων αλλά γνωρίζει ότι οι εταιρίες του εξωτερικού που ανέλαβαν την εν λόγω εργασία έχουν την στήριξη και την προστασία των κυβερνήσεων των χωρών τους. Είναι δηλαδή

¹¹⁶ <http://www.kathimerini.gr/44375/article/epikairothta/politikh/symmaxia-elladasisrahl-gia-ton-ratsismo> 27 Ιουνίου 2013

ξεκάθαρο ότι η Τουρκία εάν δημιουργήσει προβλήματα στην εταιρία Noble θα βρεθεί αντιμέτωπη με τα αμερικανικά συμφέροντα. Άρα το κόστος για την Άγκυρα από μια τέτοια ενέργεια θα είναι πολύ μεγαλύτερο από το όφελος.

2.2.3 Ο ρόλος του Εβραϊκού λόμπι στις ΗΠΑ

Η επιλογή της τουρκικής ηγεσίας να επαναπροσδιορίσει τα εθνικά της συμφέροντα με απόκλιση και σε σύγκρουση με εκείνα του Ισραήλ είχε ως επιπλέον συνέπεια την διακοπή της παραδοσιακής στήριξης που παρείχε το ισχυρό εβραϊκό λόμπι των ΗΠΑ προς την Άγκυρα. Εξαιτίας αυτού η Αμερικανική Εβραϊκή Επιτροπή (AJC) προώθησε και στήριξε τη σύσφιξη των ελληνοισραηλινών σχέσεων σε συνεννόηση με την ελληνοαμερικανική κοινότητα. Η στροφή αυτή της ισραηλινής κοινότητας των ΗΠΑ μπορεί να χαρακτηριστεί ιδιαίτερα θετική για την Ελλάδα και την Κύπρο, αν αναλογισθεί κανείς ότι στο παρελθόν ασκούσε ισχυρές πολιτικές πιέσεις στα αμερικανικά κέντρα λήψης αποφάσεων προς όφελος της Τουρκίας σε ζητήματα όπως το Κυπριακό, τις επεκτατικές αξιώσεις των Τούρκων στο Αιγαίο και την απόκρουση της αναγνώρισης των γενοκτονιών που είχαν διαπράξει οι Νεότουρκοι. Ακόμη σπουδαιότερη σημασία έχει το γεγονός ότι το εβραϊκό λόμπι στο παρελθόν 'κατέστησε περισσότερο ορατή και κατανοητή' τη στρατηγική αξία της Τουρκίας για τις ΗΠΑ και εξασφάλισε τη στήριξή της από διαδοχικές κυβερνήσεις και πολλά μέλη του Κογκρέσου όπως δήλωσε στην εφημερίδα 'Ουάσιγκτον Τάιμς' ο αμερικανός πρώην υφυπουργός Άμυνας, Ντάγκλας Φιθ.¹¹⁷

2.3 Η προσέγγιση Κύπρου-Ισραήλ και η αναβάθμιση των σχέσεων

Η ρήξη στις σχέσεις Τουρκίας και Ισραήλ σε συνδυασμό με την ανακάλυψη σημαντικών ποσοτήτων υδρογονανθράκων στην Ανατολική Μεσόγειο προκάλεσαν την προσέγγιση Κύπρου και Ισραήλ. Οι Ισραηλινοί έχοντας

¹¹⁷ Αθανάσιος Έλλης, http://news.kathimerini.gr/4dcgi/w_articles_world_2_20/06/2010_405252, 20 Ιουνίου 2010

επενδύσει πολλά στην στρατηγική συνεργασία με την Τουρκία στο παρελθόν, βρέθηκαν αντιμέτωποι με σημαντικά προβλήματα που δημιούργησε η επιδείνωση στις σχέσεις τους με τους Τούρκους. Η επιδείνωση αυτή σε συνάρτηση με την ανάγκη του Ισραήλ να ξεφύγει από την απομόνωση στην περιοχή υποχρέωσε τους Ισραηλινούς να αναζητήσουν νέες περιφερειακές συνεργασίες. Η Κύπρος ως το μοναδικό μη εχθρικό κράτος με το οποίο το Ισραήλ έχει κοινά θαλάσσια και εναέρια σύνορα ήταν ελκυστική περίπτωση για συνεργασία. Αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγο στο γεγονός ότι η Κύπρος μαζί την Ελλάδα μπορούν να προσφέρουν στο Ισραήλ το απαραίτητο στρατηγικό βάθος. Από την άλλη πλευρά για την Κύπρο ήταν μια καλή ευκαιρία να αποκομίσει οφέλη σε πολλαπλά επίπεδα από ένα ισχυρό κράτος της περιοχής, όπως είναι το Ισραήλ.

Η δυνατότητα αμοιβαία επωφελούς συνεργασίας, ανάμεσα στην Κύπρο και το Ισραήλ, έγινε εμφανής για πρώτη φορά τον Δεκέμβριο του 2010, όταν οι δύο χώρες υπέγραψαν συμφωνία οριοθέτησης των Αποκλειστικών Οικονομικών Ζωνών τους. Η συμφωνία αυτή άνοιξε τον δρόμο για εκμετάλλευση των κοιτασμάτων υδρογονανθράκων που βρίσκονται στα θαλάσσια οικόπεδα των δύο κρατών. Η σημασία της συμφωνίας για το Ισραήλ αντικατοπτρίζεται στην ανακοίνωση της ισραηλινής πρεσβείας στην Κύπρο η οποία δήλωσε τα εξής: 'Υπό το φως της πρόσφατης ανακάλυψης πλούσιων φυσικών πόρων στη Μεσόγειο Θάλασσα, η οριοθέτηση των συνόρων του Ισραήλ θα παίξει σημαντικό ρόλο στη διασφάλιση ζωτικών οικονομικών συμφερόντων του Ισραήλ, παρέχοντας ασφάλεια στους επενδυτές και σαφήνεια στους γείτονες του Ισραήλ, ως προς την ακριβή τοποθεσία των θαλάσσιων συνόρων του Ισραήλ και ως προς τα δικαιώματα του στους φυσικούς θαλάσσιους πόρους'. Ανάλογα κέρδη αποκόμισε και η Κυπριακή Δημοκρατία από αυτή την συμφωνία ενώ το σπουδαιότερο ήταν η επίτευξη της αναγνώρισης του δικαιώματος εκμετάλλευσης των φυσικών της πόρων από ένα ισχυρό κράτος της περιοχής, το Ισραήλ. Η προηγηθείσα ρήξη στις σχέσεις Τουρκίας και Ισραήλ διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στην απόφαση των Ισραηλινών να υπογράψουν την συμφωνία με την Κυπριακή Δημοκρατία. Οι Ισραηλινοί στράφηκαν προς την Κυπριακή Δημοκρατία προσπαθώντας να εξισορροπήσουν την εχθρική στάση της Τουρκίας απέναντί τους. Η συμφωνία

αυτή έθεσε τις βάσεις για την εξέταση της πιθανότητας συνεκμετάλλευσης των κοιτασμάτων υδρογονανθράκων που ανήκουν στην Κύπρο και στο Ισραήλ.

Άλλη σημαντική παράμετρος της συμφωνίας οριοθέτησης των ΑΟΖ, μεταξύ Κύπρου και Ισραήλ, είναι ότι βασίζεται στη διεθνώς αποδεκτή αρχή της μέσης γραμμής και στους όρους της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας. Η Τουρκία ενώ δεν έχει κυρώσει την Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας, παρουσιάζει παράλογες απαιτήσεις εις βάρος των θαλασσίων ζωνών της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η επιτυχία της Κυπριακής Δημοκρατίας να υπογράψει συμφωνίες οριοθέτησης των θαλασσίων ζωνών της με την Αίγυπτο το Φεβρουάριο του 2003, με το Λίβανο τον Ιανουάριο του 2007 και με το Ισραήλ τον Δεκέμβριο του 2010 συνιστούν ισχυρά νομικά και διπλωματικά όπλα απέναντι στην τουρκική επεκτατικότητα και τις προσπάθειες υπόσκαψης της ιδιότητας του μόνου διεθνώς αναγνωρισμένου κράτους στην Κύπρο, από την Άγκυρα.

Η υπογραφή της συμφωνίας για τον καθορισμό Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης μεταξύ Κύπρου και Ισραήλ προκάλεσε τον εκνευρισμό της Τουρκίας. Χαρακτηριστική ήταν η δήλωση του Τούρκου Υπουργού Εξωτερικών Αχμέτ Νταβούτογλου, ο οποίος δήλωσε ότι η συμφωνία για τον καθορισμό ΑΟΖ μεταξύ Κύπρου και Ισραήλ είναι άκυρη σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο.¹¹⁸ Κάτι τέτοιο φυσικά δεν ισχύει. Η προσχεδιασμένη από τουρκικής πλευράς επιδείνωση των σχέσεων με το Ισραήλ, έσπρωξε τους Ισραηλινούς από τη μία πλευρά να εξασφαλίσουν την αναγκαία για αυτούς οριοθέτηση της ΑΟΖ τους με την Κύπρο και από την άλλη να δείξουν στους Τούρκους ότι η επιλογή τους να συγκρούονται με το Ισραήλ έχει κόστος. Το κόστος για την Τουρκία έχει να κάνει με την ενίσχυση της οικονομικής και διπλωματικής ισχύος της Κυπριακής Δημοκρατίας, που θα προκύψει από την εκμετάλλευση των κοιτασμάτων φυσικού αερίου. Η ενίσχυση της Κυπριακής Δημοκρατίας αντιτίθεται στη διαχρονική στρατηγική της Τουρκίας να την αποδυναμώσει και εν συνεχεία να την διαλύσει, με σκοπό να θέσει υπό τον στρατηγικό της έλεγχο ολόκληρη την Κύπρο. Καθοριστικός παράγοντας που βοήθησε την συμφωνία της Κυπριακής Δημοκρατίας με το Ισραήλ ήταν η εμπλοκή μεγάλης

¹¹⁸ <http://www.kathimerini.gr/414477/article/epikairothta/politikh/leykwsia-isxyrh-h-symfwnia-me-israhl> 30 Δεκεμβρίου 2010

πετρελαϊκής εταιρίας, της αμερικανικής Noble Energy, στα οικοπέδο 12 της πρώτης. Η εμπλοκή αυτή εξασφάλισε και την υποστήριξη της κυβερνήσεως αυτής της εταιρίας, γεγονός που αποτρέπει την Τουρκία να κινηθεί στρατιωτικά εναντίον των διεργασιών στα κοιτάσματα του οικοπέδου 12.

Επόμενο σημείο σταθμός στις σχέσεις Κύπρου και Ισραήλ ήταν η επίσκεψη που πραγματοποίησε στο Ισραήλ, τον Μάρτιο του 2011, ο τότε πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας, Δημήτρης Χριστόφιας. Στην επίσκεψη αυτή ο κ. Χριστόφιας είχε χωριστές συναντήσεις με τον Ισραηλινό Πρόεδρο, Σιμόν Πέρες και τον Πρωθυπουργό, Βενιαμίν Νετανιάχου. Η επίσκεψη αυτή κρίνεται σημαντική αν αναλογιστεί κανείς ότι η τελευταία επίσκεψη Κύπριου Προέδρου στο Ισραήλ ήταν το 2000. Ως εκ τούτου είναι βέβαιο ότι οι σχέσεις των δύο κρατών έχουν βελτιωθεί σε μεγάλο βαθμό και είναι σε πορεία αναβάθμισης.

Η πρόσφατη συμφωνία για τις Αποκλειστικές Οικονομικές Ζώνες μεταξύ των δύο κρατών έδωσε ώθηση για την συνάντηση σε ανώτατο επίπεδο και για διαβούλευση των αρχηγών των δύο κρατών όσον αφορά την συνεργασία στον τομέα της ενέργειας. Ο κ. Πέρες ανέφερε ότι τίποτα δεν χωρίζει τις δύο χώρες και εξέφρασε ευγνωμοσύνη για τη βοήθεια που παρείχε η Κύπρος στους Εβραίους κατά την διάρκεια της διέλευσής τους από το νησί την περίοδο του Ολοκαυτώματος. Επίσης ευχαρίστησε τον κ. Χριστόφια για τη βοήθεια που προσέφερε η Κύπρος στην κατάσβεση της πυρκαγιάς στο όρος Κάρμελ. Η αναφορά του κ. Πέρες στην βοήθεια που έδωσαν οι Κύπριοι στο Ισραήλ καταδεικνύει τα αμοιβαία φιλικά αισθήματα των δύο λαών. Ο κ. Πέρες αναφέρθηκε στην συνεργασία των δύο κρατών στον τομέα της ιατρικής και της γεωργίας και πρόσθεσε ότι διανοίγονται νέες ευκαιρίες για συνεργασία. Επίσης σημείωσε ότι η Κύπρος και το Ισραήλ βρίσκονται κοντά και γεωγραφικά και πολιτικά.¹¹⁹

Η επίσκεψη του Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας στο Ισραήλ ήταν ένα σαφές μήνυμα προς την Άγκυρα, ότι η Κύπρος και το Ισραήλ θα

¹¹⁹[http://www.moi.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/All/3B82C53E41B5CB1CC225785C00393AC9/\\$file/%CE%97%20%CE%9A%CF%8D%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%82%20%CE%A3%CE%AE%CE%BC%CE%B5%CF%81%CE%B1,%2010%20-%2023%20%CE%9C%CE%B1%CF%81%CF%84%CE%AF%CE%BF%CF%85%20%202011,%20%CE%91%CF%81.%20714%20%20%28%CE%9C%CE%AD%CE%B3%CE%B5%CE%B8%CE%BF%CF%82%20%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B5%CE%AF%CE%BF%CF%85%20563%20KB%29.pdf](http://www.moi.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/All/3B82C53E41B5CB1CC225785C00393AC9/$file/%CE%97%20%CE%9A%CF%8D%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%82%20%CE%A3%CE%AE%CE%BC%CE%B5%CF%81%CE%B1,%2010%20-%2023%20%CE%9C%CE%B1%CF%81%CF%84%CE%AF%CE%BF%CF%85%20%202011,%20%CE%91%CF%81.%20714%20%20%28%CE%9C%CE%AD%CE%B3%CE%B5%CE%B8%CE%BF%CF%82%20%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B5%CE%AF%CE%BF%CF%85%20563%20KB%29.pdf)

συνεργαστούν για να καταφέρουν να αποκλείσουν αποσταθεροποιητικές ενέργειες που δεν θα επιτρέψουν την ομαλή εξόρυξη των υδρογονανθράκων της Ανατολικής Μεσογείου. Από τις δηλώσεις των αρχηγών των δύο κρατών εξάγεται το συμπέρασμα ότι η Κύπρος και το Ισραήλ έδειξαν την θέληση να συνεργαστούν, ιδιαίτερα όσον αφορά τον ενεργειακό τομέα, σε μία σύμπραξη αμοιβαίου οφέλους. Η επίσκεψη του κ. Χριστόφια στο Ισραήλ συνοδεύτηκε και από την υπογραφή διμερών συμφωνιών. Σε αυτό το σημείο πρέπει να σημειωθεί ότι κατά την επίσκεψη του κ. Χριστόφια στο Ισραήλ υπήρξε συνάντηση και με τον πρόεδρο της Παλαιστινιακής Αρχής, Μαχμούντ Αμπάς, στη Ραμάλα πράγμα που σημαίνει ότι η αναβάθμιση των σχέσεων της Κύπρου με το Ισραήλ δεν ήταν σε καμία περίπτωση εις βάρος των Παλαιστινίων. Αντιθέτως οι ισορροπημένες σχέσεις της Κύπρου με Ισραηλινούς και Παλαιστίνιους της δίνει το δικαίωμα να διαδραματίσει μελλοντικά εποικοδομητικό ρόλο, ως έντιμος μεσολαβητής, στη επίλυση των μεταξύ τους προβλημάτων.

Τον Νοέμβριο του 2011 πραγματοποιήθηκε η επίσημη επίσκεψη του Προέδρου του Ισραήλ, Σιμόν Πέρες, στη Λευκωσία, όπου είχε συνομιλίες με τον Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας, Δημήτρη Χριστόφια, την Υπουργό Εξωτερικών, Ερατώ Κοζάκου Μαρκουλλή και εκπροσώπους πολιτικών κομμάτων. Οι συνομιλίες περίστραφηκαν γύρω από το Κυπριακό, το Μεσανατολικό και το ενδεχόμενο συνεργασίας των δύο χωρών για το φυσικό αέριο στο πλαίσιο των τουρκικών απειλών εναντίον των κυριαρχικών δικαιωμάτων της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Αποκλειστική Οικονομική της Ζώνη. Στην επίσκεψη αυτή υπογράφηκαν, μεταξύ των δύο κρατών, τέσσερις συμφωνίες οι οποίες αφορούσαν τους τομείς της έρευνας και της ανάπτυξης, των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, της αρχαιολογίας και των τηλεπικοινωνιών.¹²⁰

Η χρονική στιγμή της επίσκεψης του Σιμόν Πέρες στη Λευκωσία δεν ήταν τυχαία. Προηγήθηκε η έναρξη των ερευνών για υδρογονάνθρακες στην κυπριακή ΑΟΖ, η διμερής συμφωνία Κύπρου και Ισραήλ για κοινή εκμετάλλευση μέρους των αποθεμάτων φυσικού αερίου στις θαλάσσιες

¹²⁰ <http://www.sigmalive.com/news/politics/434032> 3 Νοεμβρίου 2011

περιοχές των δύο κρατών και η κλιμάκωση των τουρκικών απειλών εις βάρος τόσο της Κυπριακής Δημοκρατίας όσο και του Ισραήλ. Έτσι η επίσκεψη του Ισραηλινού Προέδρου στην Κύπρο δεν είχε μόνο χαρακτήρα σύσφιγξης των σχέσεων, αλλά και συντονισμού απέναντι στην στάση της Άγκυρας. Το κοινό συμφέρον Κύπρου και Ισραήλ να υπάρξει σταθερότητα και ασφάλεια στην περιοχή, ούτως ώστε να διεξαχθούν ομαλά οι διερευνητικές γεωτρήσεις στις ΑΟΖ τους, αλλά και η αντιμετώπιση της κοινής απειλής που προέκυψε από τον νεοοθωμανικό προσανατολισμό της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής, έφερε τις συναντήσεις υψηλού επιπέδου Κύπρου και Ισραήλ. Καθοριστικό ρόλο διαδραμάτισε επίσης η προηγηθείσα διακριτική στήριξη τόσο της Ουάσιγκτον όσο και της Μόσχας στο δικαίωμα της Κυπριακής Δημοκρατίας να προχωρήσει σε γεωτρήσεις στην ΑΟΖ της, κόντρα στις ενστάσεις και τις απειλές της Άγκυρας.

Τον Φεβρουάριο του 2012 πραγματοποιήθηκε η επίσημη επίσκεψη του Ισραηλινού πρωθυπουργού, Μπέντζαμιν Νετανιάχου, στην Κύπρο όπου είχε κατ'ιδίαν συνομιλίες με τον Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας, Δημήτρη Χριστόφια ενώ στη συνέχεια είχε συνάντηση και με τον Πρόεδρο του Δημοκρατικού Συναγερμού, Νίκο Αναστασιάδη. Η επίσημη επίσκεψη του κ. Νετανιάχου ήταν η πρώτη από Ισραηλινό πρωθυπουργό στην Κύπρο, με αποτέλεσμα το γεγονός αυτό από μόνο του να θεωρείται σημαντική αναβάθμιση στις σχέσεις των δύο κρατών. Επίσης ανέδειξε την θέληση των δύο πλευρών να ενδυναμώσουν περαιτέρω την συνεργασία τους.

Στην ουσία αυτή η επίσκεψη ήταν το επιστέγασμα της στρατηγικής συνεργασίας που αναπτύχθηκε ανάμεσα στο Ισραήλ και την Κύπρο. Δύο καθοριστικοί παράγοντες οδήγησαν σε αυτό το αποτέλεσμα. Πρώτον, προηγήθηκε η επίσημη διαβεβαίωση ότι τα κοιτάσματα φυσικού αερίου που εντοπίστηκαν, από τον πρώτο γύρο ερευνών στο Οικόπεδο 12 της κυπριακής ΑΟΖ, είναι αξιοποιήσιμα.¹²¹ Άρα η επιθυμία Κύπρου και Ισραήλ για συνεργασία στον ενεργειακό τομέα απέκτησε λογική βάση. Δεύτερον, η εχθρική στάση της Τουρκίας, με απειλές από πλευράς της, ήταν πλέον κοινή συνισταμένη για την Κύπρο και το Ισραήλ. Ως εκ τούτου Κύπρος και Ισραήλ

¹²¹ Δώρα Αντωνίου, <http://www.kathimerini.gr/448141/article/epikairothta/politikh/episkeyh-netaniaxoy-sthn-kypro>, 20 Ιανουαρίου 2012

είχαν ανάγκη την δημιουργία μιας αμυντικής συνεργασίας ουτως ώστε να αποτρέψουν, πρωτίστως, τις αποσταθεροποιητικές ενέργειες της Τουρκίας και δευτερευόντως, άλλες εστίες απειλών στην περιοχή. Η διασφάλιση της ασφάλειας και της σταθερότητας στην Ανατολική Μεσόγειο είναι η σημαντικότερη παράμετρος για την ύπαρξη επενδύσεων άντλησης και μεταφοράς του φυσικού αερίου. Γι'αυτό στην συνάντηση Χριστόφια και Νετανιάχου συμφωνήθηκε η διενέργεια ασκήσεων έρευνας και διάσωσης σε καταστάσεις εκτάκτου ανάγκης, συμφωνία που ενίσχυσε την Κυπριακή Δημοκρατία.

Σε αυτή την φάση φάνηκε ξεκάθαρα η επιλογή του Ισραήλ να οικοδομήσει ένα αντι-ηγεμονικό άξονα εναντίον των νεοοθωμανικών ηγεμονικών οραματισμών της Άγκυρας. Οι Ισραηλινοί σε συνεργασία με την Ελλάδα και την Κύπρο, δύο κράτη των οποίων τα συμφέροντα πλήττει διαχρονικά η επιθετική εξωτερική πολιτική της Τουρκίας, αλλά και με τις ευλογίες των ΗΠΑ προχώρησαν στην δημιουργία ενός συνασπισμού κρατών που έχουν συμφέρον την αύξηση της ισχύος τους μέσω της κατοχής και διακίνησης πόρων. Επιπλέον η σταδιακή μετατροπή της 'Αραβική Άνοιξη' σε 'Ισλαμικό Χειμώνα' προκάλεσε τον φόβο του Ισραήλ ότι η Τουρκία θα εκμεταλλευόταν την πολιτική κατάσταση σε αυτές τις χώρες και θα οικοδομούσε μια περιφερειακή συνεργασία με ισλαμικό χαρακτήρα.¹²²

Τον Φεβρουάριο του 2013, ο Υπουργός Εξωτερικών της Κύπρου Ι. Κασουλίδης σε συνάντηση που είχε με τον Πρόεδρο του Ισραήλ Σιμόν Πέρες ανέφερε ότι οι σχέσεις μεταξύ της Κύπρου και του Ισραήλ έχουν φτάσει στο υψηλότερο επίπεδο συνεργασίας όλων των εποχών και αναπτύσσονται με ταχείς ρυθμούς. Πρόσθεσε ακόμα ότι υπάρχει εξαιρετική συνεργασία μεταξύ των δύο κρατών σε θέματα ασφαλείας και καλή συνεργασία σε άλλους τομείς όπως η ενέργεια, η διαχείριση υδάτων, η επιστήμη και η τεχνολογία. Επίσης αναφέρθηκε στην ανάγκη κοινής καταπολέμησης του αντισημιτισμού, της τρομοκρατίας μέσω της προώθησης της συνεργασίας και της ειρήνης στην περιοχή. Ένα χαρακτηριστικό αποτέλεσμα των καλών σχέσεων που ανέφερε ο κ. Κασουλίδης ήταν η έναρξη προγράμματος εβραϊκών σπουδών στο

¹²² Χρήστος Ιακώβου, Διευθυντής του Κυπριακού Κέντρου Μελετών(KYKEM), <http://www.sigmalive.com/news/politics/465972>, 19 Φεβρουαρίου 2012

Πανεπιστήμιο Κύπρου λίγους μήνες πριν. Από την πλευρά του ο κ. Πέρες εξέφρασε την ικανοποίηση του για την κατάσταση συνεχούς αναβάθμισης των σχέσεων Κύπρου και Ισραήλ, υπογραμμίζοντας πως για τον ίδιο ήταν πάντοτε παράδοξο, που ενώ οι δυο χώρες είναι τόσο κοντά γεωγραφικά, ήταν τόσο μακριά σε πολιτικό επίπεδο.

Σε επίπεδο αμυντικής συνεργασίας πραγματοποιήθηκε, τον Ιούνιο του 2013, μεγάλης κλίμακας αεροναυτική άσκηση με τη συμμετοχή ισραηλινών και ελληνικών δυνάμεων, εντός του FIR Λευκωσίας. Στην άσκηση συμμετείχαν περίπου 40 ισραηλινά πολεμικά αεροσκάφη F-16 και F-15, τα οποία χρησιμοποίησαν την αεροπορική βάση, Ανδρέας Παπανδρέου, στην Πάφο. Σύμφωνα με τον Υπουργό Εξωτερικών της Κύπρου, Ιωάννη Κασουλίδη, η άσκηση αυτή είχε χαρακτήρα έρευνας και διάσωσης, στο πλαίσιο της στρατηγικής συνεργασίας των τριών χωρών. Επίσης ο Κύπριος Υπουργός Εξωτερικών ανέφερε ότι η κυπριακή κυβέρνηση εξετάζει όλα τα ενδεχόμενα και σενάρια και έχει μελετήσει τρόπους αντίδρασης σε ενδεχόμενη τουρκική πρόκληση στην ΑΟΖ της Κύπρου. Η αναφορά αυτή του κ. Κασουλίδη φανερώνει τον αμυντικό χαρακτήρα που επιθυμεί να οικοδομήσει η Κύπρος σε συνεργασία με την Ελλάδα και το Ισραήλ για να αντιμετωπίσει την επεκτατική Τουρκία. Εξάλλου είναι αποδεδειγμένο ότι η Κυπριακή Δημοκρατία, από ιδρύσεώς της μέχρι σήμερα, δεν έχει κατορθώσει να διαμορφώσει, πρωτίστως σε συνδυασμό με την Ελλάδα, ολοκληρωτική αποτρεπτική εθνική στρατηγική απέναντι στην Τουρκία. Ίσως μοναδική εξαίρεση αποτελεί η περίοδος του Δόγματος του Ενιαίου Αμυντικού Χώρου μεταξύ των δύο ελληνικών κρατών.

Σημαντική εξέλιξη που αφορά το ενεργειακό κομμάτι της συνεργασίας Κύπρου και Ισραήλ αποτέλεσε η υπογραφή Μνημονίου Συναντίληψης για τη δημιουργία τερματικού σταθμού υδροποίησης φυσικού αερίου στο Βασιλικό, τον Ιούνιο του 2013. Το Μνημόνιο Συναντίληψης υπέγραψαν, στην Λευκωσία, ο Κύπριος Υπουργός Ενέργειας Γιώργος Λακκοτρύπης και οι εκπρόσωποι των ενεργειακών εταιριών που δραστηριοποιούνται στα κοιτάσματα του Οικοπέδου 12 της κυπριακής ΑΟΖ, δηλαδή, η αμερικανική

Noble Energy και οι ισραηλινές Delek και Avner.¹²³ Το μνημόνιο αυτό σύμφωνα με τον κ. Λακκοτρύπη αποτέλεσε το επόμενο βήμα στον οδικό χάρτη για το φυσικό αέριο και καθόρισε το πλαίσιο, μέσα στο οποίο θα διεξαχθούν οι διαπραγματεύσεις για την οριστικοποίηση μιας ολοκληρωμένης συμφωνίας, αναφορικά με την κατασκευή και λειτουργία του τερματικού.¹²⁴ Η παρουσία των πρέσβων του Ισραήλ και των ΗΠΑ, σε τελετή που ακολούθησε την υπογραφή του μνημονίου, υποδηλώνει την απόλυτη στήριξη των δύο κρατών σε αυτή την συμφωνία.

Της υπογραφής του Μνημονίου Συναντίληψης προηγήθηκε η ανακοίνωση του Ισραηλινού πρωθυπουργού Μπέντζαμιν Νετανιάχου ότι το Ισραήλ θα εξάγει έως και το 40% του φυσικού του αερίου από το γιγαντιαίο κοιτάσμα Λεβιάθαν. Οι παραπάνω εξελίξεις ενίσχυσαν την πιθανότητα επίτευξης του στρατηγικού στόχου που έχει θέσει η κυπριακή κυβέρνηση, δηλαδή την δημιουργία τερματικού σταθμού υδροποίησης φυσικού αερίου στο Βασιλικό. Αναγκαία προϋπόθεση της δημιουργίας του τερματικού είναι η ύπαρξη οικονομικών κλίμακας και η εξαγωγή μέρους του ισραηλινού φυσικού αερίου προς την Κύπρο, σε περίπτωση που η ποσότητα των κυπριακών κοιτασμάτων δεν επαρκεί για να καταστεί οικονομικά βιώσιμη η δημιουργία και λειτουργία του τερματικού. Η σημασία της πιθανής δημιουργίας του τερματικού φαίνεται και μέσα από τις δηλώσεις του κ. Λακκοτρύπη, ο οποίος υπογράμμισε ότι αποτελεί μεγαλεπήβολο έργο στρατηγικής σημασίας και συνιστά τη μεγαλύτερη επένδυση στην ιστορία της Κυπριακής Δημοκρατίας.¹²⁵ Ως εκ τούτου καθίσταται σαφές ότι με την δημιουργία τερματικού υδροποίησης η Κύπρος θα ενταχθεί δυναμικά στον περιφερειακό ενεργειακό χάρτη. Η χρονική στιγμή της υπογραφής του Μνημονίου Συναντίληψης σχετίζεται επίσης και με την έναρξη της δεύτερης επιβεβαιωτικής γεώτρησης στο οικόπεδο 12.

¹²³ <http://www.kathimerini.gr/491685/article/epikairothta/politikh/h-kypros-prow8ei-termatiko-sta8mo> 27 Ιουνίου 2013

¹²⁴ <http://www.sigmalive.com/news/local/52416> 26 Ιουνίου 2013

¹²⁵ Στο ίδιο

Κεφάλαιο 3^ο: Οι προοπτικές της στρατηγικής συνεργασίας Ελλάδας-Κύπρου και Ισραήλ

Η αναβάθμιση στις σχέσεις της Ελλάδας και της Κύπρου με το Ισραήλ είναι χωρίς αμφιβολία στο υψηλότερο πολιτικό, στρατιωτικό και ενεργειακό επίπεδο όλων των εποχών. Η ρήξη στις τουρκοϊσραηλινές σχέσεις, η ανακάλυψη αποθεμάτων υδρογονανθράκων στις Αποκλειστικές Οικονομικές Ζώνες Κύπρου και Ισραήλ, η αστάθεια που επικρατεί σε αρκετά μουσουλμανικά κράτη της περιοχής σε συνδυασμό με την απομόνωση του Ισραήλ ήταν οι κύριοι παράγοντες που έδωσαν ώθηση στην διαδικασία εμβάθυνσης των ελληνοϊσραηλινών σχέσεων και θετική προοπτική για την δημιουργία στρατηγικής συνεργασίας.

Βασική προϋπόθεση για την δημιουργία και μακροήμερευση μιας στρατηγικής συνεργασίας είναι η ύπαρξη κοινών στρατηγικών συμφερόντων μεταξύ των συμμετεχόντων κρατών. Οι συνθήκες που διαμορφώθηκαν με την άνοδο των ισλαμιστών στην εξουσία της Τουρκίας, υποχρεώνουν την Ελλάδα, την Κύπρο και το Ισραήλ να συνεργαστούν ούτως ώστε να εξισορροπήσουν την απειλή που προέρχεται από την ηγεμονική τάση της Άγκυρας.

Άλλα συγκλίνοντα στρατηγικά συμφέροντα μεταξύ της Ελλάδας, της Κύπρου και του Ισραήλ είναι η διατήρηση της ειρήνης, της σταθερότητας και της ασφάλειας στην Ανατολική Μεσόγειο. Επίσης τα τρία κράτη επιθυμούν να καταπολεμήσουν την άνοδο των νεοναζιστικών κομμάτων, την τρομοκρατία και την παράνομη μετανάστευση.

3.1 Το κοινό συμφέρον ανάσχεσης της ηγεμονικής Τουρκίας

Η αύξηση της ασφάλειας ενός κράτους θεωρείται κορυφαία προτεραιότητα και συναρτάται με τους κινδύνους που έχει να αντιμετωπίσει. Η Ελλάδα και η Κύπρος βρίσκονται αντιμέτωπες με τις διαχρονικές επεκτατικές βλέψεις της Τουρκίας, η οποία συνιστά την μεγαλύτερη πηγή κινδύνων για την εξωτερική πολιτική και ασφάλεια των δύο ελληνικών κρατών. Μετά την τουρκική εισβολή το 1974, η Τουρκία κατέχει παράνομα το βόρειο τμήμα της Κυπριακής Δημοκρατίας. Στο Αιγαίο η Άγκυρα αποφεύγει την οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας

με την Ελλάδα, αμφισβητεί την έκταση του ελληνικού εναέριου χώρου και το ελληνικό FIR ενώ έχει θέσει casus belli σε περίπτωση που η Ελλάδα επεκτείνει τα χωρικά της ύδατα στα 12 ναυτικά μίλια.¹²⁶

Επιπλέον οι Τούρκοι προβαίνουν σε ενέργειες αμφισβήτησης της κυριαρχίας σε διάφορες ελληνικές βραχονησίδες ενώ τα τουρκικά μαχητικά αεροσκάφη παραβιάζουν συστηματικά τον ελληνικό εναέριο χώρο διατηρώντας πολεμικό κλίμα στις ελληνοτουρκικές σχέσεις. Πρόσφατα στον μακρύ κατάλογο των διαφορών έχουν προστεθεί η υποτιθέμενη παραβίαση των δικαιωμάτων της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης, την οποία σκαρφίστηκε η τουρκική εξωτερική πολιτική για να αυξήσει την επιρροή της στην περιοχή, και φυσικά η αμφισβήτηση της επιρροής του Καστελορίζου στην ελληνική ΑΟΖ, με στόχο να μειωθεί η έκτασή της.¹²⁷

Τα τελευταία χρόνια με την ανεύρεση κοιτασμάτων υδρογονανθράκων στις θαλάσσιες ζώνες της Κυπριακής Δημοκρατίας παρατηρείται μια συστηματική αμφισβήτηση των κυριαρχικών της δικαιωμάτων σε αυτές τις ζώνες από την Τουρκία. Σκοπός της Τουρκίας είναι εμπλακεί στην εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων της Κυπριακής Δημοκρατίας για να καρπωθεί τα κέρδη που θα προκύψουν. Για να πετύχουν το στόχο της δημιουργίας τετελεσμένων οι Τούρκοι στέλνουν συστηματικά πολεμικές φρεγάτες και σκάφη που διερευνούν τις θαλάσσιες ζώνες της Κυπριακής Δημοκρατίας, κατά παράβαση του Δικαίου της Θάλασσας, ενώ έχουν συνάψει παράνομες συμφωνίες οριοθέτησης των θαλασσιών ζωνών με το πλήρως ελεγχόμενο από αυτούς ψευδοκράτος.

Από την άλλη πλευρά το Ισραήλ βλέπει τα τελευταία χρόνια την Τουρκία να εμπλέκεται στις αραβοϊσραηλινές διενέξεις, εις βάρος των ισραηλινών συμφερόντων, επιθυμώντας να εμφανισθεί ως η ηγέτιδα χώρα του αραβομουσουλμανικού κόσμου. Η Άγκυρα στηρίζει ανοικτά ακραία ισλαμικές οργανώσεις όπως η Χαμάς και η Χεζμπολάχ, τις οποίες το Ισραήλ θεωρεί ως τρομοκρατικές οργανώσεις και άρα υψηλού κινδύνου για τα εθνικά του συμφέροντα. Επίσης η Άγκυρα παρέχει οπλισμό σε παρακλάδια της Αλ-

¹²⁶ Ηλίας Κουσκουβέλης, Το Στρατηγικό Βάθος και η Τουρκία, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2013, σελ.19

¹²⁷ Στο ίδιο

Κάιντα, όπως το Μέτωπο Αλ Νούσρα, που έχουν πολεμική δράση στη Συρία. Η τακτική των Τούρκων να στηρίζει τρομοκράτες δημιουργεί ανασφάλεια στους Ισραηλινούς, οι οποίοι φοβούνται την εξάπλωση αυτών των τρομοκρατικών ομάδων στα σύνορα με το Ισραήλ που θα έχει σαν αποτέλεσμα την δημιουργία εστιών πολεμικής έντασης. Η σημαντικότερη όμως απόκλιση συμφερόντων μεταξύ Τουρκίας και Ισραήλ σχετίζεται με το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν. Η στάση της Άγκυρα δεν είναι αρνητική στο ενδεχόμενο απόκτησης πυρηνικού οπλοστασίου από το Ιράν, αφενός, γιατί θέλει να συνεχίσει τις μεγάλες εμπορικές συναλλαγές με τους Ιρανούς που της αποφέρουν σημαντικό οικονομικό όφελος και αφετέρου γιατί η περεταίρω εξάπλωση των πυρηνικών όπλων θα διευκολύνει την απόκτηση πυρηνικών όπλων από την Τουρκία. Επιπλέον οι Τούρκοι και οι Ιρανοί έχουν κοινό συμφέρον να αποτρέψουν την δημιουργία ενός κουρδικού κράτους στα εδάφη τους. Αντιθέτως, για το Ισραήλ το σενάριο να αποκτήσει πυρηνικά όπλα ένα ισλαμικό καθεστώς όπως αυτό του Ιράν θεωρείται υπαρξιακή απειλή. Άρα η σύγκρουση συμφερόντων μεταξύ της Τουρκίας και του Ισραήλ είναι έκδηλη.

Η θέληση της Τουρκίας να καταστεί ηγεμονική δύναμη πλανητικής ακτινοβολίας και κατ'επέκταση η σύγκρουση των συμφερόντων της με την Ελλάδα, την Κύπρο και το Ισραήλ έχει φέρει κοντά τις τρεις χώρες και τις έχει αναγκάσει να συσπειρωθούν αμυντικά εναντίον της. Συνεπώς η αμυντική συνεργασία Ελλάδας, Κύπρου και Ισραήλ θα συνεχίσει να έχει αποτρεπτική χρησιμότητα όσο η Τουρκία παρουσιάζει ηγεμονικές αξιώσεις στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και η στρατηγική της θεωρείται κοινή απειλή.

Το ζήτημα που προκύπτει είναι εάν η Τουρκία θα συνεχίσει στο μέλλον να ακολουθεί την σημερινή νεοοθωμανική, νεοισλαμική στρατηγική της με ξεκάθαρα ηγεμονικούς σκοπούς στην περιοχή ή θα χαράξει μια πιο μετριοπαθή στρατηγική. Η Τουρκία ως το κράτος που διαδέχθηκε την Οθωμανική αυτοκρατορία έχει βαθιές οθωμανικές ρίζες. Η τουρκική κοινωνία ποτέ δεν ξέχασε το οθωμανικό παρελθόν της το οποίο θεωρεί ένδοξο. Η άνοδος των ισλαμιστών στην εξουσία της Τουρκίας από τις αρχές τις δεκαετίας του 2000 και η παραμονή τους μέχρι σήμερα αναδεικνύει την προτίμηση της πλειοψηφίας της τουρκικής κοινωνίας προς το πολιτικό Ισλάμ. Όπως το θέτει ο καθηγητής Παναγιώτης Ηφαιστός: 'Το τουρκικό κράτος

μεταλλάχθηκε για να προσαρμοστεί στις ισλαμικές κοσμοθεωρητικές παραδοχές που κυριαρχούν στο κοινωνικό της υπόβαθρο'.¹²⁸ Αυτή η αλλαγή του τουρκικού κράτους δεν πρέπει να θεωρείται περιστασιακή γιατί η ισλαμοποίηση της τουρκικής κοινωνίας στηρίζεται στις ισχυρές θεωρητικές βάσεις που έθεσε ο μέντορας της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής Αχμέτ Νταβούτογλου. Ως εκ τούτου η τάση προς τον νεοοθωμανισμό είναι σταθερή και ανεξαρτήτως των πολιτικών προσώπων ή κομμάτων που τον εκφράζουν θα παραμείνει στο προσκήνιο.¹²⁹ Με απλά λόγια η κυριαρχία της ισλαμικής κοσμοθεωρίας έχει ως αποτέλεσμα την σταθερή ισλαμοποίηση της τουρκικής κοινωνίας και κατ'επέκταση την παραμονή ισλαμιστών στην εξουσία της χώρας.

Τα στρατηγικά συμφέροντα της Τουρκίας επηρεάζονται πλέον άμεσα από το ισλαμικό πρίσμα μέσα από το οποίο τα τουρκικά κέντρα λήψης αποφάσεων είναι δεσμευμένα, από το λαό, να χρησιμοποιούν. Επομένως μελλοντικά, όπως ακριβώς και τα τελευταία χρόνια, η Άγκυρα αναμένεται να τηρήσει την στάση σύνδεσης της προόδου των τουρκοϊσραηλινών σχέσεων με την πρόοδο των αραβοϊσραηλινών σχέσεων.¹³⁰ Ειδικότερα απέναντι στους Παλαιστίνιους η Τουρκία θέλει να εμφανιστεί ως ο υπερασπιστής των δικαίων τους για να αυξήσει την επιρροή της στον αραβομουσουλμανικό κόσμο.¹³¹ Η σταθερή επιλογή αυτής της γραμμής από την Άγκυρα θα συνεχίσει να αποτελεί εμπόδιο καθοριστικής σημασίας στις σχέσεις τις με την Ιερουσαλήμ, ακόμη και αν οι τουρκοϊσραηλινές σχέσεις εισέλθουν σε περίοδο ομαλότητας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η επιμονή του Τούρκου πρωθυπουργού, Ταγίπ Ερντογάν, να θέτει ως προαπαιτούμενο της ομαλοποίησης, των

¹²⁸ Συλλογικό, Ήφαιστος Παναγιώτης, Το Στρατηγικό Βάθος και η Τουρκία, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2013, σελ. 242

¹²⁹ Στο ίδιο σελ. 239

¹³⁰ Συλλογικό, Ναχμάνι Αμικάμ, Το Στρατηγικό Βάθος και η Τουρκία, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2013, σελ. 109

¹³¹ Στο ίδιο, σελ.109-110, Ο καθηγητής Αμικάμ Ναχμάνι παρουσιάζει την προσπάθεια αύξησης της επιρροής της Τουρκίας στον αραβομουσουλμανικό κόσμο ως εξής: 'Φαίνεται όμως ότι η επιδείνωση των σχέσεων με το Ισραήλ δεν είναι αντικειμενικός σκοπός για την Τουρκία, αλλά μάλλον ένα όπλο της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής: Η Άγκυρα χρησιμοποιεί την κριτική της κατά του Ισραήλ, προκειμένου να ενισχύσει τη θέση της στα μάτια άλλων χωρών. Με αυτό τον τρόπο η Τουρκία χρησιμοποιεί και την Αραβική Άνοιξη για να προωθήσει τη θέση της καθώς και το πολιτικό και κοινωνικό της σύστημα. Για όσο οι επιπλήξεις κατά του Ισραήλ εξυπηρετούν τα συμφέροντα της Τουρκίας αλλιώς, η Άγκυρα θα εμμένει στην αντιισραηλινή γραμμή της.'

σχέσεων με το Ισραήλ, την πλήρη άρση του εμπάργκο που επιβάλλεται από τους Ισραηλινούς στους Παλαιστίνιους.

Σε οικονομικό επίπεδο η Τουρκία προσπαθεί να αντλήσει σημαντικά κεφάλαια από τις αγορές των αραβομουσουλμανικών χωρών, τα οποία θα την βοηθήσουν να συνεχίσει την οικονομική της ανάπτυξη και να επιτύχει την ανάδυσή της ως το κορυφαίο μουσουλμανικό οικονομικό κέντρο. Ακριβώς αυτή η οικονομική στρατηγική την καθιστά ευάλωτη στις πολιτικές θέσεις των Αράβων που επενδύουν τα κεφάλαιά τους στη χώρα. Η οικονομική εξάρτηση της Τουρκίας από αραβικά κεφάλαια και η ανάγκη να κρατήσει τις μουσουλμανικές αγορές ανοικτές στα προϊόντα της, δίνει στον αραβομουσουλμανικό κόσμο ένα σημαντικό μοχλό πίεσης έναντι των πολιτικών αποφάσεων της Άγκυρας. Τα αραβομουσουλμανικά κράτη λόγω της έχθρας που υπάρχει ανάμεσα σε αυτά και στο Ισραήλ δεν αναμένεται να ανεχθούν μια νέα στενή συνεργασία ανάμεσα στην Άγκυρα και στην Ιερουσαλήμ, την ίδια στιγμή που έχουν σημαντικές οικονομικές δεσοληψίες με τους Τούρκους και ενισχύουν την τουρκική οικονομία. Ως εκ τούτου ο οικονομικός παράγοντας λειτουργεί ανασταλτικά προς μια ενδεχόμενη τουρκοϊσραηλινή συνεργασία γιατί σε περίπτωση που η Τουρκία αναθερμάνει τις σχέσεις της με το Ισραήλ θα υποστεί σοβαρό οικονομικό πλήγμα.

Οι ανωτέρω παράγοντες καταδεικνύουν την απόκλιση συμφερόντων μεταξύ της Τουρκίας και του Ισραήλ, απόκλιση η οποία δεν αναμένεται να είναι πρόσκαιρη όσο εδραιώνεται η ισλαμική κοσμοθεωρία στην τουρκική κοινωνία. Η διαχρονική αλληλεξάρτηση των ελληνοϊσραηλινών με τις τουρκοϊσραηλινές σχέσεις, επιτρέπουν την εξαγωγή του συμπεράσματος ότι εφόσον η στενή συνεννόηση και η συνεργασία μεταξύ της Άγκυρας και της Ιερουσαλήμ δεν πρόκειται να καταστεί εφικτή στο εγγύς μέλλον, οι σχέσεις της Ελλάδας και της Κύπρου με το Ισραήλ έχουν θετικές προοπτικές περεταίρω εμβάθυνσης.

Η Τουρκία μέσω των δικών της επιλογών έχει καταστεί ιδιαίτερα αναξιόπιστη στα μάτια των Ισραηλινών. Πέραν αυτού, η επίτευξη των στόχων της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής πλήττει έμμεσα τα ισραηλινά εθνικά συμφέροντα. Οι σταθερές αναθεωρητικές στοχεύσεις της Άγκυρας απέναντι σε Ελλάδα και Κύπρο δημιουργεί την ανάγκη στα δύο ελληνικά κράτη να

αναπτύξουν αξιόπιστη αποτρεπτική στρατηγική, ως απάντηση στην τουρκική εδαφική αδηφασία, από κοινού με το Ισραήλ.

Η στρατηγική συνεργασία με το Ισραήλ προσφέρει σε Ελλάδα και Κύπρο μια σοβαρή ευκαιρία εξισορρόπησης της ισχύος της Τουρκίας. Ένας στρατηγικός άξονας αμυντικής σταθερότητας μεταξύ της Ελλάδας, της Κύπρου και του Ισραήλ αυξάνει το πιθανό κόστος για την Τουρκία σε περίπτωση που επιχειρήσει επιθετικές ενέργειες. Επιπλέον είναι σημαντική ευκαιρία για τα δύο ελληνικά κράτη να ξεφύγουν από την υποχωρητική και συμβιβαστική στάση απέναντι στην απειλητική Τουρκία. Το Ισραήλ από την πλευρά του θα έχει το όφελος της συγκράτησης της επιρροής της Τουρκίας στην περιοχή, μία επιρροή η οποία όπως αναφέρθηκε είναι εις βάρος των ισραηλινών συμφερόντων. Επιπλέον με αυτό τον τρόπο οι Ισραηλινοί θα στείλουν το μήνυμα στην Τουρκία ότι η μονόπλευρη υποστήριξη των Αράβων στις αραβοϊσραηλινές διενέξεις και η περιθωριοποίηση του Ισραήλ, επιφέρει κόστος στην Τουρκία.

3.2 Οι προοπτικές της ενεργειακής συνεργασίας Ελλάδος, Κύπρου και Ισραήλ

Μετά την ανακάλυψη σημαντικών ποσοτήτων φυσικού αερίου, το 2010, στις Αποκλειστικές Οικονομικές Ζώνες Κύπρου και Ισραήλ δημιουργήθηκαν νέες ευκαιρίες αλλά και προκλήσεις για τα δύο κράτη. Η περιφερειακή κατάσταση επηρεάζει άμεσα τους ενεργειακούς σχεδιασμούς των δύο κρατών. Στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου επικρατεί αστάθεια και ρευστότητα λόγω των επιπτώσεων της Αραβικής Άνοιξης, του εν εξελίξει πολέμου στη Συρία, ο οποίος προκαλεί αποσταθεροποίηση, των ανταγωνισμών που υπάρχουν ανάμεσα σε διάφορα κράτη της περιοχής, των ηγεμονικών αξιώσεων της Τουρκίας αλλά και των εκκρεμοτήτων που υπάρχουν όσον αφορά την οριοθέτηση των θαλασσίων ζωνών.¹³²

¹³² Φίλης Κωνσταντίνος, 'Ο Ρόλος της Ανατολικής Μεσογείου στην Ενεργειακή Ασφάλεια της Ευρώπης', Ινστιτούτο Διεθνών Σχέσεων: Τομέας Ρωσίας-Ευρασίας & Νοτιοανατολικής Ευρώπης, Αθήνα 2012, σελ. 5

Από την άλλη πλευρά η ανακάλυψη κοιτασμάτων υδρογονανθράκων στην περιοχή δημιουργεί ευκαιρίες συνεργασίας ανάμεσα στα κράτη που είναι έτοιμα να συμπράξουν. Μια τέτοια ενεργειακή συνεργασία θα μπορούσε να είναι μεταξύ του Ισραήλ, της Κύπρου και της Ελλάδας. Μέχρι στιγμής τα τρία κράτη έχουν προχωρήσει σε μικρά αλλά σημαντικά βήματα συνεργασίας στον τομέα της ενέργειας, αξιοποιώντας την αναβάθμιση που υπήρξε στις σχέσεις τους τα τελευταία χρόνια. Αυτή η αναβάθμιση στις σχέσεις έδωσε την ώθηση στα τρία κράτη να εξετάσουν το ενδεχόμενο ενός πιθανού ενεργειακού άξονα συνεργασίας μεταξύ τους.

Ο πιθανός ενεργειακός άξονας θα ξεκινάει από τα κοιτάσματα του Ισραήλ, μέρος των οποίων θα μεταφέρονται και θα ενώνονται με τα κυπριακά κοιτάσματα φυσικού αερίου και ακολούθως το σύνολο αυτών των κοιτασμάτων θα μεταφέρονται από την Κύπρο, μέσω της Ελλάδας, στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ένα τέτοιο ενδεχόμενο μπορεί να επιτευχθεί είτε μέσω ενός αγωγού μεταφοράς φυσικού αερίου είτε με την δημιουργία ενός τερματικού υγροποίησης φυσικού αερίου στην Κύπρο, από και προς το οποίο θα γίνεται η μεταφορά με δεξαμενόπλοια. Όμως και στις δύο περιπτώσεις χρειάζεται σημαντική πολιτική, οικονομική, διπλωματική και προπάντων αμυντική στήριξη για να καταστεί εφικτή η υλοποίηση αυτών των μεγαλεπήβολων έργων.

Σημαντικό ρόλο στην προσφορά πολιτικής, οικονομικής και διπλωματικής αρωγής σε ένα ελληνοϊσραηλινό ενεργειακό άξονα μπορεί να προσφέρει η Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Ελλάδα και η Κύπρος, ως κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ήδη έχουν ξεκινήσει μια διπλωματική διαδικασία στις Βρυξέλλες με στόχο να πείσουν τους εταίρους τους να επενδύσουν στην δημιουργία των ενεργειακών υποδομών που χρειάζονται ούτως ώστε να καταστούν τα έργα οικονομικά βιώσιμα. Μία πιθανή ευρωπαϊκή επένδυση θα έχει σαν αποτέλεσμα να καταστεί ελκυστική η ιδέα να κατευθυνθεί ένα μεγάλο μέρος των εξαγωγών φυσικού αερίου από την Ανατολική Μεσόγειο προς τα κράτη-μέλη της Ένωσης.

Μια σειρά παραγόντων ευνοούν αποφασιστικά την παροχή πολυδιάστατης βοήθειας, από την Ευρωπαϊκή Ένωση, για την δημιουργία ενός ενεργειακού

άξονα που θα μεταφέρει το φυσικό αέριο από την Ανατολική Μεσόγειο στην Ευρώπη. Καθοριστικοί παράγοντες που ευνοούν αυτή την στήριξη είναι η σταθερή πολιτική των ευρωπαϊκών κρατών να επιτύχουν την ασφάλεια του ενεργειακού τους εφοδιασμού μέσω της ενδυνάμωσης των διευρωπαϊκών υποδομών ενέργειας και της διαφοροποίησης των πηγών και των οδούσεων εισαγωγής φυσικού αερίου.¹³³ Τα ευρωπαϊκά κράτη επιθυμούν την εξεύρεση εναλλακτικών προμηθευτών ενέργειας, οι οποίοι θα μπορέσουν να καλύψουν μέρος των ολοένα αυξανόμενων αναγκών τους σε φυσικό αέριο και θα μειώσουν την μεγάλη ενεργειακή τους εξάρτηση από την Ρωσία. Ειδικότερα η μείωση της εξάρτησης από το ρωσικό φυσικό αέριο θεωρείται μεγάλης στρατηγικής σπουδαιότητας για την Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά και για τις ΗΠΑ, γιατί θα μειώσει την επιρροή που ασκεί η Μόσχα στα ευρωπαϊκά κράτη και ιδιαίτερα στην Γερμανία. Άλλοι παράγοντες που ευνοούν την στήριξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς τη δημιουργία του ενεργειακού άξονα είναι η γεωγραφική εγγύτητα της Ανατολικής Μεσογείου στην Ευρώπη και το γεγονός ότι η Κύπρος και η Ελλάδα, ως κράτη-μέλη της ΕΕ, είναι αξιόπιστοι ενεργειακοί εταίροι.

Το Ισραήλ, η Κύπρος και η Ελλάδα, κράτη με δυτικό προσανατολισμό εάν επιλέξουν να δημιουργήσουν ένα ενεργειακό άξονα με προορισμό την ευρωπαϊκή αγορά, είναι βέβαιο ότι η επιλογή τους θα ικανοποιήσει τους ευρωπαϊκούς σχεδιασμούς. Επιπλέον μια τέτοια επιλογή θα προσφέρει σημαντικά πλεονεκτήματα στα τρία κράτη. Πρώτον η παροχή ενέργειας στα ευρωπαϊκά κράτη θα αυξήσει την επιρροή τους στις αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης και θα ενισχύσει την διαπραγματευτική τους θέση έναντι των κρατών-μελών της. Δεύτερον, η ένωση μέρους των εξαγωγίμων ποσοτήτων φυσικού αερίου του Ισραήλ με ποσότητες που διαθέτει η Κύπρος και ακολούθως με τα αποθέματα που πιθανότατα διαθέτει η Ελλάδα, στην περιοχή πέριξ της Κρήτης, θα δημιουργήσουν οικονομίες κλίμακος, οι οποίες θα μεγιστοποιήσουν τα κέρδη. Ως εκ τούτου το οικονομικό κέρδος για τα τρία κράτη θα είναι μεγαλύτερο εάν συνεργαστούν. Τρίτον, επειδή ο ενεργειακός άξονας θα έχει ευρωπαϊκό χαρακτήρα είναι πολύ πιθανό ορισμένα αραβικά

¹³³ Φαραντούρης Νικόλαος, 'Ενέργεια, Δίκαιο, Οικονομία και Πολιτική', Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2012, σελ.12

κράτη της Ανατολικής Μεσογείου, που διαθέτουν ποσότητες φυσικού αερίου και επιθυμούν να ξεφύγουν από τη λογική του μηδενικού αθροίσματος, να δουν τα οφέλη αυτής της συνεργασίας και να θελήσουν να συμμετάσχουν. Η πιθανή μελλοντική συμμετοχή και αραβικού φυσικού αερίου σε αυτό τον ενεργειακό άξονα θα μειώσει τις εντάσεις και τους ανταγωνισμούς, με αποτέλεσμα να προκύψει μεγαλύτερη σταθερότητα στην περιοχή. Ως εκ τούτου η ενέργεια θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί και ως εργαλείο καλλιέργειας σχέσεων συνεργασίας ανάμεσα στα κράτη της περιοχής, με βάση το αμοιβαίο όφελος. Επίσης με αυτό τον τρόπο θα καταστεί ευκολότερη η οριοθέτηση των θαλασσιών ζωνών εκμετάλλευσης μεταξύ των κρατών.¹³⁴ Τέταρτον, η Ελλάδα και η Κύπρος θα καταστούν σημαντικοί ενεργειακοί κόμβοι διαμετακόμισης με αποτέλεσμα να αναβαθμίσουν τον γεωπολιτικό τους ρόλο ενώ παράλληλα τα οικονομικά έσοδα που θα προκύψουν θα προσφέρουν σημαντική ανάσα στις οικονομίες των δύο κρατών, οι οποίες ταλανίζονται από την οικονομική κρίση.¹³⁵ Το Ισραήλ από την πλευρά του θα επιτύχει το στόχο της ευελιξίας στον ενεργειακό του σχεδιασμό με την πρόσθεση και του ευρωπαϊκού ενεργειακού διαδρόμου στις επιλογές για διάθεση του φυσικού του αερίου.

Για να καταστεί υλοποιήσιμος ένας ενεργειακός άξονας μεταξύ του Ισραήλ, της Κύπρου και της Ελλάδας απαραίτητη προϋπόθεση είναι η ύπαρξη ασφάλειας και επιτήρησης των εγκαταστάσεων εξόρυξης και μεταφοράς των υδρογονανθράκων. Με απλά λόγια χρειάζεται μια ισχυρή στρατιωτική αποτροπή έναντι των πολλαπλών κινδύνων που ελλοχεύουν στην περιοχή. Όπως μας έχει δείξει το παράδειγμα της Κύπρου, αυτή η αποτροπή μπορεί να επιτευχθεί μέσω της εμπλοκής εταιριών που εξυπηρετούν τα συμφέροντα ισχυρών κρατών. Ως εκ τούτου ο στρατηγικός άξονας θα επιδιώξει να εμπλέξει, μέσω εταιριών, ισχυρά κράτη όπως οι ΗΠΑ και η Γαλλία, τα οποία μπορούν να προσφέρουν ασφάλεια στα ενεργειακά έργα μέσω της ισχυρής στρατιωτικής τους παρουσίας. Επιπλέον το Ισραήλ σε αμυντικό επίπεδο είναι

¹³⁴ Φίλης Κωνσταντίνος, 'Ο Ρόλος της Ανατολικής Μεσογείου στην Ενεργειακή Ασφάλεια της Ευρώπης', Ινστιτούτο Διεθνών Σχέσεων: Τομέας Ρωσίας-Ευρασίας & Νοτιοανατολικής Ευρώπης, Αθήνα 2012, σελ. 14

¹³⁵ Φίλης Κωνσταντίνος, 'Ο Ρόλος της Ανατολικής Μεσογείου στην Ενεργειακή Ασφάλεια της Ευρώπης', Ινστιτούτο Διεθνών Σχέσεων: Τομέας Ρωσίας-Ευρασίας & Νοτιοανατολικής Ευρώπης, Αθήνα 2012, σελ. 14-15

ίσως το ισχυρότερο κράτος στην Ανατολική Μεσόγειο και θα μπορούσε να έχει σημαντική συμβολή στην ασφάλεια του ενεργειακού άξονα, τουλάχιστον στην θαλάσσια περιοχή μεταξύ Κύπρου και Ισραήλ. Με τη σειρά τους η Ελλάδα και η Κύπρος αναμένεται να προχωρήσουν σε προπώληση μέρους του φυσικού τους αερίου και με τα έσοδα που θα προκύψουν να ενισχύσουν τις αμυντικές τους ικανότητες σε αέρα και θάλασσα. Εξάλλου ο πιο αξιόπιστος τρόπος να προστατεύσει τα εθνικά του συμφέροντα ο Ελληνισμός είναι να κατέχει ο ίδιος την απαιτούμενη αμυντική ικανότητα να το πράξει.

3.3 Άλλοι τομείς συνεργασίας

3.3.1 Συνεργασία σε επίπεδο διασποράς

Η συνεργασία του Ελληνικού και του Εβραϊκού λόμπι στις ΗΠΑ διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στην προσέγγιση και την αναβάθμιση των σχέσεων της Ελλάδας και της Κύπρου με το Ισραήλ. Προτού επέλθει η ρήξη στις σχέσεις Τουρκίας και Ισραήλ το Εβραϊκό λόμπι προσέφερε σημαντική διπλωματική στήριξη στην Τουρκία. Όπως το θέτει ο έγκυρος δημοσιογράφος Μιχάλης Ιγνατίου: ' Η (Ελληνική) Ομογένεια της Αμερικής είχε άπειρες νίκες στο αμερικανικό Κογκρέσο και όσες φορές έχασε από την Τουρκία οφειλόταν ξεκάθαρα στο Ισραήλ και στους ανθρώπους του στην Ουάσιγκτον'.¹³⁶

Η στρατηγική συνεργασία ανάμεσα στην Ελλάδα και την Κύπρο με το Ισραήλ διανοίγει νέους ορίζοντες προώθησης των συμφερόντων των τριών κρατών στα κέντρα λήψης αποφάσεων των ΗΠΑ, μέσω της συνεργασίας των διασπορών τους. Η Ελλάδα και η Κύπρος μπορούν να αξιοποιήσουν την κοινή δράση του Ελληνικού και Εβραϊκού λόμπι ούτως ώστε να βελτιώσουν την εικόνα τους, προσελκύοντας επενδύσεις και κεφάλαια, που θα τις βοηθήσουν να ξεπεράσουν την οικονομική κρίση. Επίσης η συνεργασία με το Εβραϊκό λόμπι θα ενισχύσει τις προσπάθειες πιο αποτελεσματικής προβολής του Κυπριακού προβλήματος ως πρόβλημα εισβολής και κατοχής και όχι απλά ως δικαιοδικό ζήτημα όπως θέλουν να το παρουσιάζουν οι Τούρκοι. Τέλος η συνεργασία αυτή πιθανότατα θα αυξήσει την στρατηγική αξία της

¹³⁶ <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=24762&subid=2&pubid=63784150> 17 Φεβρουαρίου 2013

Ελλάδας και της Κύπρου στα μάτια των Αμερικανών, πράγμα που θα έχει σαν αποτέλεσμα μια πιο ισορροπημένη στάση των ΗΠΑ στα ελληνοτουρκικά ζητήματα.

Μέσω της σύμπραξης του Ελληνικού και του Εβραϊκού λόμπι στις ΗΠΑ το Ισραήλ θα έχει το όφελος περεταίρω στήριξης των προσπαθειών του για εξεύρεση κοινά αποδεκτής λύσης στο Μεσανατολικό, η οποία θα διασφαλίζει την ασφάλειά του και τον εβραϊκό χαρακτήρα του, παράλληλα με την δημιουργία Παλαιστινιακού κράτους. Επίσης αυτή η σύμπραξη απομακρύνει το φόβο απομόνωσης του Ισραήλ στην περιοχή και προσφέρει μεγαλύτερη νομιμοποίηση στις θέσεις που παρουσιάζει στις ΗΠΑ. Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο της συνεργασίας των δύο λόμπι για το Ισραήλ είναι ότι βασίζεται στην απόρριψη του ρατσισμού και κατ' επέκταση του αντισημιτισμού.

3.3.2 Συνεργασία για την ανταλλαγή πληροφοριών

Η προώθηση της αμοιβαία επωφελούς συνεργασίας μεταξύ της Ελλάδας, της Κύπρου και του Ισραήλ είναι αδύνατο να παραβλέψει τον σημαντικό τομέα της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των τριών κρατών. Ήδη τα τρία κράτη έχουν προχωρήσει σε συμφωνίες για την ανταλλαγή και προστασία εμπιστευτικών πληροφοριών σχετικά με τους υδρογονάνθρακες οι οποίοι έχουν ανακαλυφθεί στις Α.Ο.Ζ. τους. Πέραν αυτού οι προκλήσεις των ασύμμετρων απειλών, της τρομοκρατίας αλλά και ορισμένων κρατών που ποντάρουν στην αποσταθεροποίηση της Ανατολικής Μεσογείου υποχρεώνουν τα δύο ελληνικά κράτη και το Ισραήλ να αλληλοενημερώνονται ούτως ώστε να μπορούν να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα που προκύπτουν έγκαιρα και σχεδιασμένα.

Επιπλέον είναι ευρέως γνωστό ότι οι μυστικές υπηρεσίες του Ισραήλ είναι από τις κορυφαίες παγκοσμίως. Η Ελλάδα και η Κύπρος θα έχουν σημαντικό όφελος στον τομέα της οργάνωσης και λειτουργίας των δικών τους μυστικών υπηρεσιών εάν καταφέρουν να συνεργαστούν στενά με τις αντίστοιχες ισραηλινές. Οι Ισραηλινοί από την πλευρά τους εάν βοηθήσουν τις μυστικές υπηρεσίες Ελλάδας και Κύπρου να αναβαθμιστούν θα μπορούν να υπολογίζουν ότι η συλλογή πληροφοριών, ιδιαίτερα όσον αφορά την τρομοκρατία, θα είναι πληρέστερη και άρα η καταπολέμησή της ευκολότερη.

3.3.3 Στρατιωτικές ασκήσεις και ανταλλαγή τεχνογνωσίας

Ένας άλλος τομέας στον οποίο τα τρία κράτη συνεργάζονται και υπάρχουν θετικές προοπτικές εμβάθυνσης της συνεργασίας είναι οι στρατιωτικές ασκήσεις, οι πωλήσεις οπλικών συστημάτων και η ανταλλαγή τεχνογνωσίας.

Όπως είδαμε σε προηγούμενο κεφάλαιο τα τρία κράτη ήδη διενεργούν κοινές αεροναυτικές ασκήσεις με στόχο την αμυντική κάλυψη των εναέριων και θαλάσσιων χώρων τους, την κοινή ανάπτυξη βέλτιστων πρακτικών και την καλύτερη δυνατή εκπαίδευση κατά παντός κινδύνου. Η διεξαγωγή ανάλογων ασκήσεων αναμένεται να συνεχιστεί στο μέλλον γιατί προσφέρει στα τρία κράτη σημαντικά επιχειρησιακά οφέλη όπως η εκπαίδευση απέναντι σε διαφορετικά οπλικά συστήματα και η προσαρμογή στην αντιμετώπιση κινδύνων μεγαλύτερης κλίμακας. Ιδιαίτερα το Ισραήλ, μέσω των κοινών αεροναυτικών ασκήσεων στον εναέριο χώρο της Ελλάδας και της Κύπρου έχει το όφελος της εξάσκησης των ισραηλινών μαχητικών σε μεγαλύτερη εναέρια έκταση.

Μέσω της στρατηγική συνεργασίας με το Ισραήλ, προσφέρεται η ευκαιρία στην Ελλάδα και την Κύπρο να αποκτήσουν οπλικά συστήματα τα οποία είναι πολύ πιο προηγμένα τεχνολογικά από τα υπάρχοντα ελλαδικά και κυπριακά. Επιπλέον ένα θέμα που συζητείται είναι η συμπαραγωγή οπλικών συστημάτων μεταξύ της Ελλάδας και του Ισραήλ, πράγμα που αν υλοποιηθεί θα βελτιώσει τις ελληνικές αμυντικές βιομηχανίες.

3.4 Κυπριακό Πρόβλημα

Μια άλλη πτυχή που θα επηρεάσει καθοριστικά τις σχέσεις της Ελλάδας και της Κύπρου με το Ισραήλ είναι μια πιθανή λύση του Κυπριακού Προβλήματος. Το ζήτημα που προκύπτει είναι το περιεχόμενο της λύσης. Το 2004 το απορριφθέν από τους Ελληνοκυπρίους Σχέδιο Ανάν ουσιαστικά καταργούσε την Κυπριακή Δημοκρατία, εξίσωνε πολιτικά την πλειοψηφία των κατοίκων του νησιού, τους Ελληνοκυπρίους, με την μειοψηφία, τους Τουρκοκυπρίους, και ο στρατηγικός έλεγχος της Κύπρου περνούσε στα χέρια, πρωτίστως, της Τουρκίας και δευτερευόντως, της Βρετανίας.

Η ύπαρξη της Κυπριακής Δημοκρατίας διασυνδέει γεωστρατηγικά την Ελλάδα με το Ισραήλ και δίνει την ευκαιρία στους Έλληνες να διαπραγματεύονται την στρατηγική τους συνεργασία με τους Ισραηλινούς. Σε περίπτωση που το Κυπριακό Πρόβλημα λυθεί με ένα σχέδιο λύσης τύπου Ανάν τότε αλλάζουν άρδην τα γεωστρατηγικά δεδομένα. Η διάλυση της Κυπριακής Δημοκρατίας θα σημάνει τον πλήρη γεωστρατηγικό έλεγχο της Κύπρου από την Τουρκία. Επομένως οι Ισραηλινοί δεν θα έχουν κανένα συμφέρον να διαπραγματεύονται μια στρατηγική συνεργασία με την Ελλάδα, η οποία θα χάσει την επιρροή της στο νησί. Αντιθέτως, σε περίπτωση που ο γεωστρατηγικός έλεγχος της Κύπρου περάσει στα χέρια της Τουρκίας τότε το Ισραήλ θα διαπραγματεύεται μόνο με την Άγκυρα και η Ελλάδα θα έχει μηδαμινή αξία για τους Ισραηλινούς με αποτέλεσμα οι ελληνοϊσραηλινές σχέσεις να υποβαθμιστούν. Ως εκ τούτου η ύπαρξη και η επιβίωση της Κυπριακής Δημοκρατίας είναι καθοριστικός παράγοντας για την περεταίρω συνεργασία της Ελλάδας με το Ισραήλ σε ενεργειακό, πολιτικό, αμυντικό και διπλωματικό επίπεδο.

Η Ελλάδα και η Κύπρος έχουν κάθε συμφέρον να μην αποδεχθούν μια λύση ανάλογη του Σχεδίου Ανάν εάν θέλουν να αποτρέψουν την ηγεμονία της Τουρκίας στην περιοχή, η οποία θα καταστήσει την Κύπρο προτεκτοράτο της Άγκυρας και θα θέσει την Ελλάδα σε ρόλο κομπάρσου. Αυτό το σενάριο θα διαλύσει τις ελπίδες της Ελλάδας να καταστεί σημαντικός ενεργειακός διαμετακομιστικός κόμβος και θα αυξήσει την επεκτατικές βλέψεις της Τουρκίας στο Αιγαίο.

Μια λύση στο Κυπριακό Πρόβλημα ανάλογη του Σχεδίου Ανάν θα έχει αρνητικές συνέπειες και για το Ισραήλ. Σε περίπτωση που ο στρατηγικός έλεγχος της Κύπρου περάσει στα χέρια της Τουρκίας, το Ισραήλ θα βρεθεί σε μια πρωτοφανή γεωστρατηγική περικύκλωση από μουσουλμανικά κράτη. Το γεγονός αυτό θα απομονώσει το Ισραήλ και θα το καταστήσει ευάλωτο στις διεκδικήσεις των Αράβων, οι οποίοι πιθανότατα θα έχουν την στήριξη της ισχυρής ισλαμικής Τουρκίας. Ειδικά με βάση την σημερινή στάση της Άγκυρας απέναντι στο Ισραήλ είναι σίγουρο ότι εάν οι Τούρκοι καταφέρουν να ελέγξουν την ασφάλεια της Κύπρου θα διαπραγματεύονται από θέση μεγάλης ισχύος απέναντι στους Ισραηλινούς. Ως εκ τούτου Ελλάδα, Κύπρος και Ισραήλ έχουν

κάθε συμφέρον να αποτρέψουν μία λύση στο Κυπριακό πρόβλημα ανάλογη του Σχεδίου Ανάν.

Συμπεράσματα

Οι σχέσεις μεταξύ των δύο ελληνικών κρατών, της Ελλάδας και της Κύπρου, με το Ισραήλ καθορίζονται σε μεγάλο βαθμό από την πορεία των τουρκοϊσραηλινών σχέσεων, το βάθος των ελληνοαραβικών σχέσεων και φυσικά από την ύπαρξη κοινών συμφερόντων.

Στο παρελθόν δεν ήταν εφικτή η στρατηγική συνεργασία μεταξύ Ελλήνων και Ισραηλινών γιατί από τη μία πλευρά οι στενές σχέσεις και τα συγκλίνοντα συμφέροντα της Ελλάδας και της Κύπρου με τις Αραβικές χώρες περιόριζαν την ανάπτυξη των ελληνοϊσραηλινών σχέσεων, ενώ από την άλλη πλευρά τα κοινά συμφέροντα Τουρκίας και Ισραήλ δεν επέτρεπαν στους Ισραηλινούς να ρισκάρουν να χάσουν τις προνομιακές τους σχέσεις με την Άγκυρα, για να προσεγγίσουν στρατηγικά την Ελλάδα και την Κύπρο.

Στις μέρες μας αυτοί οι περιορισμοί στις σχέσεις της Ελλάδας και της Κύπρου με το Ισραήλ δεν υφίστανται ή έχουν εξασθενήσει. Η χαραχθείσα νεοοθωμανική στρατηγική των ισλαμιστών στην Άγκυρα θέτει τις τουρκοϊσραηλινές σχέσεις σε συγκρουσιακή τροχιά με αποτέλεσμα το Ισραήλ να επιθυμεί, απαλλαγμένο από τους περιορισμούς που του έθεταν στο παρελθόν οι Τούρκοι, την εμβάθυνση των σχέσεων με την Ελλάδα και την Κύπρο. Επιπλέον οι αραβικές χώρες, αν και διατηρούν καλές σχέσεις με τα δύο ελληνικά κράτη, δεν έχουν τους μοχλούς πίεσης και επιρροής, που είχαν στο παρελθόν επί του Ελληνισμού. Ως εκ τούτου η Ελλάδα και η Κύπρος, με σεβασμό στις καλές σχέσεις με τους Άραβες, επιδιώκουν την σταθερή ανάπτυξη στρατηγικών δεσμών με το κράτος του Ισραήλ.

Η Τουρκία με την στάση της αποδεικνύει ότι η ρήξη στις σχέσεις της με το Ισραήλ δεν είναι ευκαιριακή και οφείλεται στον στρατηγικό σχεδιασμό της να καταστεί ηγεμονική δύναμη της περιοχής. Ακριβώς αυτός ο σχεδιασμός της Άγκυρας είναι που αναγκάζει την Ελλάδα, την Κύπρο και το Ισραήλ να συνασπισθούν ούτως ώστε να εξισορροπήσουν την τουρκική ισχύ και να ανασχέσουν την ανάδειξη της Τουρκίας ως περιφερειακή υπερδύναμη της Ανατολικής Μεσογείου. Ως εκ τούτου η Ελλάδα, η Κύπρος και το Ισραήλ αναμένεται να ενισχύσουν την μεταξύ τους στρατηγική συνεργασία γιατί δεν

θέλουν να αντιμετωπίσουν μελλοντικά ένα πανίσχυρο τουρκικό αναθεωρητικό κράτος.

Επίσης η εμβάθυνση της στρατηγικής συνεργασίας μεταξύ της Ελλάδας, της Κύπρου και του Ισραήλ αναμένεται να δημιουργήσει στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου ένα ισχυρό 'τόξο' κρατών που επιθυμούν την ειρήνη, την ασφάλεια, την σταθερότητα, την ανάπτυξη και την ευημερία. Κινητήριοις δυνάμεις αυτής της συνεργασίας θα συνεχίσει να είναι η ενεργειακή σύμπραξη των τριών κρατών, χωρίς αποκλεισμούς για τα άλλα κράτη της περιοχής που επιθυμούν να συμμετάσχουν σε μια συνεργασία αμοιβαίου οφέλους αλλά και σεβασμού.

Η στρατηγική συνεργασία της Ελλάδας, της Κύπρου και του Ισραήλ θα συμβάλει στην ενίσχυση των συντελεστών ισχύος των τριών αυτών κρατών, με διαφορετικό τρόπο για το κάθε ένα. Η Ελλάδα αναμένεται χρησιμοποιήσει αυτή την στρατηγική συνεργασία για να δημιουργήσει αντίβαρο στην Τουρκία, να εκμεταλλευτεί τα προηγμένα τεχνολογικά οπλικά συστήματα του Ισραήλ για να βελτιώσει τις αμυντικές της ικανότητες, να δώσει νέα πνοή στην οικονομία της μέσω επενδύσεων, να καταστεί σημαντικός διαμετακομιστικός κόμβος ενέργειας και να αυξήσει την γεωπολιτική της αξία για τη Δύση. Η Κύπρος με την σειρά της θα έχει το όφελος της ευκολότερης εκμετάλλευσης των ενεργειακών της αποθεμάτων με συνέπεια την οικονομική και στρατηγική της ενίσχυση, την βελτίωση της διαπραγματευτικής της θέσης έναντι της Τουρκίας στο Κυπριακό πρόβλημα, την αύξηση της βαρύτητάς της στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την καλύτερη εκμετάλλευση της γεωστρατηγικής της αξίας. Τέλος το Ισραήλ, μέσω της στρατηγικής συνεργασίας με την Ελλάδα και την Κύπρο, θα λάβει, για πρώτη φορά, μέρος σε ένα άξονα που θα του προσφέρει το αναγκαίο στρατηγικό βάθος προς την Ευρώπη, θα μπορέσει να εκμεταλλευτεί τις καλές σχέσεις του Ελληνισμού με τα Αραβικά ούτως ώστε να καταστεί ευκολότερη η εξεύρεση λύσης στο Παλαιστινιακό και θα βελτιώσει τους διαύλους επικοινωνίας του με τον αραβομουσουλμανικό κόσμο ενώ παράλληλα θα ξεφύγει μια για πάντα από την περιφερειακή του απομόνωση.

Βιβλιογραφία

Αμίκαμ Ναχμάνι, 'Ισραήλ, Τουρκία και Ελλάδα: Ταραγμένες Σχέσεις στην Ανατολική Μεσόγειο', Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2003

Φώλα Δέσποινα, 'Το Αμυντικό Δόγμα του Ισραήλ και οι Γεωπολιτικές του Προεκτάσεις στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο', Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας 2009

Γιάννης Δ. Σακκάς, 'Η Ελλάδα, το Κυπριακό και ο Αραβικός κόσμος, 1947-1974, Διπλωματία και στρατηγική στη Μεσόγειο την εποχή του Ψυχρού Πολέμου', Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, Ιανουάριος 2012

Συλλογικό, 'Το Στρατηγικό Βάθος και η Τουρκία', Επιμέλεια: Ηλίας Κουσκουβέλης – Σπυρίδων Λίτσας, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2013

Συλλογικό, 'Ενέργεια, Δίκαιο, Οικονομία και Πολιτική', Επιμέλεια: Νικόλαος Φαραντούρης, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2012

Συλλογικό, 'Προκλήσεις Ασφάλειας για την Ελλάδα και την Κύπρο', Επιμέλεια: Χρήστος Αλεξάνδρου - Θεοφάνης Μαλκίδης, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2008

Νταβούτογλου Αχμέτ, 'Το Στρατηγικό Βάθος, Η Διεθνής Θέση της Τουρκίας', Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2010

Πλατιάς Αθανάσιος, 'Το Νέο Διεθνές Σύστημα, Ρεαλιστική Προσέγγιση Διεθνών Σχέσεων', Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1995

Πλατιάς Αθανάσιος, 'Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγική στον Θουκυδίδη', Εκδόσεις Εστία, Αθήνα 1999

Ιωάννης Μάζης, 'Η Γεωπολιτική της Ευρύτερης Μέσης Ανατολής και η Τουρκία', Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα 2008

Ιωάννης Παρίσης, 'Η Καθ'ημάς Θάλασσα, Γεωστρατηγική Ανάλυση της Μεσογείου', Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα 2013

Σταύρος Λυγερός, 'Σταυροφόροι Χωρίς Σταυρό, Ισλαμική Τρομοκρατία, ΗΠΑ και Νεοοθωμανισμός', Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα 2010

Efraim Inbar, 'Ο Ράμπιν και η Ισραηλινή Εθνική Ασφάλεια', Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα 2010

William B. Quandt, 'Troubled Triangle: The United States, Turkey and Israel in the New Middle East', Just World Books, University of Virginia 2011

ΜΕΛΕΤΕΣ

Efraim Inbar, The Deterioration in Israeli-Turkish Relations and its International Ramifications, The Begin Sadat Center for Strategic Studies, Bar-Ilan University, Mideast Security and Policy Studies No.89, Israel February 2011

Carol Migdalovitz, Israel's Blockade of Gaza, the Mavi Marmara Incident and Its Aftermath, Congressional Research Service, June 2010

Μακρή Άννα, 'Το Ιράν, το Πυρηνικό Πρόγραμμα και οι Διεθνείς Σχέσεις', Πανεπιστήμιο Πειραιώς Π.Μ.Σ. Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών, Αθήνα, Ιανουάριος 2012

Φίλης Κωνσταντίνος, 'Ο Ρόλος της Ανατολικής Μεσογείου στην Ενεργειακή Ασφάλεια της Ευρώπης', Ινστιτούτο Διεθνών Σχέσεων: Τομέας Ρωσίας-Ευρασίας & Νοτιοανατολικής Ευρώπης, Αθήνα 2012

Διαδικτυακές Πηγές

www.kathimerini.gr

www.jpost.com

www.sigmalive.com

www.besacenter.org

www.foreignaffairs.gr

www.epikaira.gr

www.philenews.com

www.wilsoncenter.org
www.defencepoint.gr
www.foreignpolicy.com
www.geopolitics-gr.blogspot.gr
www.idis.gr
www.moi.gov.cy
www.ant1iwo.com
www.naftemporiki.gr
www.archives.gov.il
www.geostrategy.gr
www.fas.org
www.timesofisrael.com
www.greekamericannewsagency.com
www.greekisrael-chamber.gr
www.ajc.org
www.israelnationalnews.com
www.energypress.gr
www.energia.gr
www.israelcfr.com
www.rieas.gr
www.nytimes.com
www.ethnos.gr